

- kızıl elma
- oğulla buluşma
- beyaz yağmur
- asker çocuğu
- deve gözü

AYTMATOV

Cengiz Aytmatov

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

Cengiz Aytmatov

Kızıl Elma

Oğulla Buluşma

Beyaz Yağmur

Asker Çocuğu

Deve Gözü

(Hikâyeler)

Çeviren:
Refik Özdek

YAYIN NU: 250
EDEBÎ ESERLER: 129

1. Basım: 1992

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI
16267

ISBN 978-975-437-093-5

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 80060 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 Faks: (0212) 251 00 12
Ankara irtibat bürosu:
Yüksel Caddesi: 33/5 Kızılay - Ankara
Tel: (0312) 431 96 49
İnternet: www.otuken.com.tr
E-posta: otuken@otuken.com.tr
www.facebook.com/otukennesriyat
<http://twitter.com/otukennesriyat>
Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım
Dizgi - Tertip: Ötüken
İstanbul-Eylül 2011

İÇİNDEKİLER

Kızıl Elma
Oğulla Buluşma
Beyaz Yağmur
Asker Çocuğu
Deve Gözü

Kızıl Elma

İSABİEKOV geç saatlere kadar yatıp uyuyamamış, hâlâ düşünüyordu. Nasıl hitap edecek, nasıl bir sözle başlayacaktı bu mektuba? Neler yazabilirdi? Zor, çok zor, hatta imkânsız geliyordu mektup yazmak. Söylenecek birikmiş o kadar şey vardı ki! Hem sonra, onun gecikmiş itiraflarını anlayacak mıydı?

Birlikte yaşadıkları ve şimdi geride kalan yıllar çok zor geçmişti. Birbirlerine karşı bunca haksız davranışlardan, sonu gelmeyen suçlamalardan, kavgalardan, barışmalardan ve ayrılıkla sonuçlanan bu durumdan sonra, onu makul (hayır, bu makul sözü yerine oturmadı) onu sadece insanca anlayabilecek, bağışlayabilecek miydi? Evliliklerinin ilk yılında olduğu gibi davranabilecek miydi? Sade, açık yürekli ve iyi niyetle? Ya böyle karşılamazsa? Ya onu anlamazsa? Daha da kötüsü yine kadınlık gururundan, kötü talihinden söz ederek yine saldırıya başlarsa? Hali nice olurdu o zaman?

İsabiekov onun sızlanmalarının, yakınmalarının, bir kadınlık gururundan, kadının öz-saygısından ileri geldiğini anlıyor ve bunu kendi kendine de söylüyordu.

Karısı her zaman kadın arkadaşlarına imrenirdi:

- Gördün mü, diyordu, adam gözünü karısından ayırmıyor, herkesin içinde eğilip karısının ayakkabı bağlarını bağlamaktan çekinmiyor. Böyle bir davranıştan korkmuyor...

O da karısına:

- Böyle bir gösteriştten hoşlanmam ben, pohpohlamayı da bilmem, diyor, kestirip atıyordu.

- Gösterişle ne ilgisi var bunun? Bir nezaket kuralı, bir duyarlıktır bu, nasıl anlatacağımı bilemiyorum. Yoksa sen, aşkından, beni sevmekten mi utanıyorsun? Yoo, ben böyle yaşayamam. Ben, sevdiğim erkeğin beni sevdiğini açıkça göstermesinden korkmamasını isterim. Başka türlü davranışı aşağılayıcı buluyorum. Sen bunu hiç düşünmüyorsun!

- Ben hiç de öyle sanmıyorum, zaten bunu düşünecek vaktim de yok. Hem sonra, sen de bunca iş arasında, yakında tezini vereceğin bir zamanda, böyle saçmalıklarla nasıl ilgilenebiliyorsun anlamıyorum. Kim kimin ayakkabısını ya da korsasını bağlamış!

- Seninle tartışmanın yararı yok, hiçbir şey anlamıyorsun!

Ama işte şimdi anlıyordu: Onun ne demek istediğini anlıyor, bunu itiraf etmek istemese de, içinden ona biraz hak veriyordu.

Karısı yolda yürürken, gelip geçenlerin dikkati onun üzerine çevrilince, İsabiekov bundan memnun oluyordu. Albenili, güzel ve çok zeki buluyordu karısını. Yürüyüşü de pek hoşuna gidiyordu. Alımlı, zarif, hafif uçarı bir gidişi vardı. Yüksek ökçeli ayakkabılarını giydiği zaman körpe bir kızı andırıyordu. İnsanların kendisine hayranlık duyarak baktıklarını hissedince ne kadar güzel oynar, gözlerinin içi mutluluktan nasıl güler, nasıl gençleşiverirdi! İşte o anlarda karısını sever, ona bayılırdı.

Bununla beraber onu kasıtsız sevmesine her zaman bir engel çıkıyordu. Kendi kendine birtakım sorular soruyor, bu da sevgisini göstermesine, apaçık sevmesine engel oluyordu. Bu içe kapalılıktan, bu çekingen huyundan vazgeçmek için bir çaba göstermesi, gençlik zamanlarındaki gibi hareket etmesi gerektiğini hissediyordu ama, bırakmaması gereken işte o tutumunu bırakmıştı gençlik yıllarında.

İsabiekov kusurunu, kabahatini (eğer bu bir kabahat ise) işte şimdi kabul ediyordu. Ama onu endişeye düşüren bir başka mesele daha vardı: “Mizaç uyuşmazlığı” denilen sebepten birbirlerinden ayrıldıktan sonra, birbirlerinden uzakta bulundukları şu sırada, karısı, birlikte geçirdikleri yıllara başka bir açıdan, başka bir gözle bakabilecek miydi? Ya bunu kabul etmezse? O zaman her şey bitmiş mi olacaktı? Yoo, yoo, böyle bir durumu kabul edemezdi İsabiekov...

Defalarca mektuba başlamak için kâğıdı önüne çekti ve her defasında vazgeçti. Kalkıp pencereye yaklaştı, sonra uzun süre duvara dayanıp dışarıya baktı. Bitkindi, perişandı, saçları darmadağınktı.

Dışarıda, pencerenin yakınındaki durakta son otobüsler duruyor, bekleyen yolcuları alıp hemen hareket ediyorlardı. Otobüslerin farları, sonbahar akşamının karanlığını yarıp yarıp geçiyordu.

Komşu evlerden bir genç kız ve bir delikanlı, birkaç kez yaklaştılar avlunun girişine. Sonra yine gittiler, yine geldiler. Çocuk bahçesindeki çocuklar gibi, birbirlerinin ellerini hiç bırakmıyorlardı. İsabiekov onlara imrenmedi. Ama yine de o davranışlarının güzel bir yanı, heyecanlı bir yanı olduğunu kabul ediyor ve bu da onu üzüyordu. Çünkü çok iyi biliyordu o davranışları ve o çağı.

Dağların tepesine doğru, ta uzakta, herhalde elektrik santralinin gerisinde, küçük bir ateş yanıyor, kımıldayan bir yıldız gibi ışıldıyordu. Bir çoban ateşi olmalıydı. O anda, o ateşin bulunduğu yerde olmak istedi: Orada, gecenin koyu karanlığında tek başına kalmak, hiçbir şeyi düşünmemek, ara sıra ateşe kuru ardıç dallarını atarak çatır çatır yanırlarını seyretmek...

Sonra pencereden uzaklaştı. Kızı Anara'ya bakmak için onun yattığı odaya girdi. Anara artık küçük bir çocuk değildi ama uyurken hep üstünü açardı. Bu yüzden onun üşümesinden, soğuk almasından korkuyordu İsabiekov. Bu defa Anara, kımıldamamış, üstünü açmamış, mışıl mışıl uyuyordu. Bütün gün koşup oynamıştı çünkü. Bugün babasına neler ettiğini hiç bilmiyordu. Ah Anara, Anara! Ne bilsindi babasının yüreğini parçaladığını! Ne bilsindi bu saatlere kadar onun niçin uyuyamadığını! Kızına şefkatle baktı ve fısıltı halinde konuştu onunla: “Böyle rahat uyuman büyük bir şans yavrum, ileride, büyüdüğün zaman, uykusuz geçireceğin günler de olacak... O uykusuz geceler herkesin başına gelir, kimse kurtulamaz. Ama daha vakit var o günlere. Şimdi uyu, rahat uyu yavrum, güzel rüyalar gör...”

Gündüz Anara'yı bir kır gezisine götürmüştü. Orada ona annesiyle olan ilişkilerinden söz edecekti. Karısı da yazdığı mektupta ona gerçeği anlatmasını ısrarla istiyordu zaten. Kızına, annesinin Moskova'da sadece tezini vermek için bulunmadığını, artık ayrı yaşamalarının daha iyi olacağına karar verdiklerini, kimin yanında kalacağına Anara'nın karar vereceğini söyleyecekti. İsabiekov çocuk için bu konuşmanın pek acı, pek korkunç olduğunu düşünerek, konuyu evde değil, kır gezisinde açmayı uygun bulmuştu. Orada konuşmak kendisi için de daha kolay olacaktı. Herhalde kızı

kendisiyle kalmayı isterdi. Öyle umuyordu. Annesi Taşkent'e yerleşmek, orada bir araştırma enstitüsünde çalışmak istiyordu. Kızı da Taşkent'e gitmek istemezdi.

Anara avluda oynarken çağırmıştı onu:

- Hadi, üzerine bir hırka al, kıra gidiyoruz.

- Kıra mı? diye el çırttı Anara sevincinden. Ama hemen ardından şaşırarak sordu: Niçin?

- Hiç, gezmek, temiz hava almak için.

Yollar çok kalabalıktı, arabalar çok yavaş ilerliyor, bu da İsabiekov'un canını sıkıyordu. Pazar günleri hep böyle olurdu şehir içi. Ama şehrin dışına çıkar çıkmaz arabalar hızlanırdı. Onların 'Volga' arabası da gittikçe hızlandı. İki yanında büyük ağaçlar sıralanmış asfalt yol biraz mat bir parıltıyla ve hafif bir eğimle dağlara doğru uzanıyordu. Suskun duran İsabiekov, uzaklarda pek belirli görünen karlı doruklara bakıyordu.

- Baba, biraz yavaş gider misin? dedi Anara.

İsabiekov yavaşladı.

- Korkuyor musun?

- Hayır, ama yavaş gitmek daha iyi, dedi ve yine yüzünü pencereye dayadı.

- Ama sen hızlı gitmeyi severdin her zaman?

Anara gözünü pencereden ayırmadı ve cevap vermedi. Belki duymamıştı, ya da duymazlıktan gelmişti.

İsabiekov hafifçe başını çevirerek kızına bir göz attı. Kızın ince hırkadan çıkıntıları iyice belli olan omuzlarını, ince boynunu, ince örgülü kara saçlarını gördü. Cama yaslanmış o sessiz silüette, hiç de kızına ait olmayan ve o ana kadar hiç farketmediği bir şeyler hissetti. Pek düşünceli görünüyordu kızı. Yoksa, olacakları, babasının söyleyeceklerini tahmin mi etmişti? Büyüklük çok defa çocukların her şeyi sezdiklerini, hissettiklerini unuturlar. Birden canı sıkıldı İsabiekov'un. Ama, "hayır" dedi kendi kendine, "nereden bilecek?" Ne kendisi ne de karısı bu konuda ona hiçbir şey söylememiş, hissettirmemişlerdi. Zaten kim ne anlayabilirdi ki! Bu işin en korkunç yanı, çocuğun iç dünyasını yıkmak, zihin dengesini bozmak olurdu. İsabiekov da her zaman bundan korkmuştu. İnsan kalbi böyledir: Onu kolayca dondurabilirsiniz, ama çok zor eritir, çok zor ısıtırsınız. Bazen hiç çözemeyiz o buzu. Bunun da sonucu bir sinir zayıflığı, bir sinir hastalığı olur. Yoo, Anara küçük ve sağlıklı bir kızdı. Belki bir şeyler hissediyordu. Kendisi de küçücük bir çocuk iken, evde bir huzursuzluk olduğunu hemen anlardı. Öyle zamanlarda ne kadar üzüldüğünü kimse bilmezdi. Ama er ya da geç, durumu öğrenecekti yavrusu. O anlatmazsa annesi anlatacaktı. Annesi, dobra dobra, apaçık konuşurdu. En iyisi bu işi annesine bırakmamalı, kendisi anlatmalıydı. Ne gelirdi elden? Daha fazla beklemenin bir yararı da yoktu... Ama bütün bunlar bir tahmindir belki. Anara camdan, düşen yaprakları seyre dalmış olamaz mıydı? Böyle de olsa ne değişirdi ki. Herhalde en iyisi ona gerçeği anlatmaktır... Ah! Hava da ne kadar güzeldi bugün! İnsanın kalbi ve kafası da böyle huzurlu olabilse!...

Her sonbaharda olduğu gibi, yol, dökülen yapraklarla doluydu ve ıssızdı. İsabiekov böyle bir havada arabayı hızlı sürmenin gerçekten anlamsız, saçma olduğunu düşündü. Yapraklar yavaş yavaş dönüyor, bazıları yere, bazıları arabanın üzerine usulca düşüyorlardı. Bazıları da ön camın üzerinde kısa bir süre yapışıp kalıyor, sonra sağa-sola uçuyor, sanki hiç ayrılmak istemiyorlarmış gibi, yine kısa bir süre arabanın bir tarafına tutunup geliyorlardı. Yolun iki tarafında günlük-güneşli biçilmiş tarlalar, bozulmuş bağlar, yeşil yonca tarlaları uzanıyordu. Sürülmekte olan tarlalarda ise, sürü sürü sığırcıklar izliyordu traktörleri. Sonbaharın son güzel günleriydi bu günler.

"Yakında yağmurlar başlayacak, her şey solacak, karacak ve tarlalar bu güzelliklerini

yitirecekler” diye üzüldü İsabiekov.. Çakmağını çaktı, bir sigara yaktı ve tekrar dönüp baktı kızına. Kızı yine camdan dışarısını seyrediyordu.

- Niye bir şey söylemiyorsun Anara?

Küçük kız şaşkın şaşkın babasının yüzüne baktı ve yine bir şey söylemedi.

- Ödevlerini yaptın mı dün?

“Evet” anlamında başını salladı kız.

- Çok güzel bir hava değil mi?

- Evet, çok güzel.

İsabiekov’un canı sıkıldı. Bu can sıkıcı, dokunaklı sorulara ne gerek vardı? Ne olmuştu bu kıza? Normal olarak gevezeliği sever ve serbestçe konuşurdu. Herhalde bugün o da iyi bir gününde değildi.

Kızını oyalamak için radyoyu açtı. Küçük bir çocuğun pek bilinen ve dokunaklı sesi çın çın doldurdu arabayı.

- Robertino! diye haykırdı ve kendine geldi Anara... Baba, Robertino bu! Bizim sınıfta herkes onu çok seviyor. Erkekler de, kızlar da. Sen de seviyor musun? Annem de sever...

- Evet Anara, evet. Elbette annen de sever. Ah Anara, ne güzel kızsın sen benim!

İsabiekov kızının saçlarını okşadı ve onun iri, kahverengi gözlerinin birden parladığını görünce şaşırdı:

- Bana gücendiğini sanmıştım...

- Ne diyorsun baba! Nasıl gücenirim!

- Pekâlâ, şarkıyı dinleyelim sonra sana Schubert’in ve Robertino’nun ülkesini anlatırım.

Bu konuşma olurken Ave Maria şarkısı, ateş kırmızısı düzlüklere, toprağa ve insanların kalbine sonbaharın ruhunu üflüyordu sanki. İsabiekov birden kendini, güneşin, uzakta dorukları parlayan dağların, Robertino’nun yanık sesinin, kızının coşkusunun, tek kelimeyle her şeyin tam bir uyum içinde olduğu bir havaya, bir ahenge kaptırdı.

Kuşku yok ki her insanın ruhu güzelliklere susar ve besbelli ki onun yapısı böyledir. Ama çok defa, susadığı bu güzelliği korumaz, hatta bazen farkına bile varmaz. Ve işte şimdi o, çocukların gönüllerinde yer alan, ifade edilen yarı harika ve kolay incinir bir güzelliği, bu dünyayı yıkmak durumunda kalmış görüyordu kendini...

Robertino şarkısını söylüyor, Anara da alçak sesle ona eşlik ediyordu. İşte bu sırada araba, büyük bir elma bahçesinin çitleri etrafında ilerlemeye başladı ve ana yoldan ayrılarak çaya doğru yöneldi.

İsabiekov ailesi yazları buraya gelirdi. Burası az bilinen, her zaman تنها olan bir yerdi: Çay derin değildi. Dağdan inen bu serin suyun dibindeki taşlar pırıl pırıl görünürdü. Çayın plajı yoktu ama yüksek dağların hemen dibindeydi. Issız boğazların ardında, beyaz tepelerini sipsivri göğe uzatıyordu dağlar. Tepelerden koca koca kayalar koparak aşağılara inmişti. Anara onlara tırmanmayı, üzerlerinde atlara atlara, seke seke yürümeyi pek severdi. İsabiekov’u buraya getiren asıl sebep de belki bu idi.

Günün ortasındaydılar ve çevrede büyük bir sessizlik hüküm sürüyordu. Anara kayalara doğru koştu. Dudaklarında Robertino’nun ezgileri vardı ve kayalar arasında sesi bazen yükseliyor, bazen kesiliyordu.

‘Ave Maria’ melodileri İsabiekov’un kulağından da çıkmıyor ve çevrede her şey yeni bir görünüm kazanmış gibi geliyordu ona. Çaya göre yüksekte olan bahçe oldukça seyreli, yıkanıp temizlenmiş gibiydi. Sanki o da meyva aramak için çıkagelen gezicilere kulak vermişti. Bahçeyi çevreleyen çit boyunda, gelip geçen yazın anısı olan anıtlar gibi, pek yüksek ot tayaları (yığınları) vardı. Bu otlar,

daha uzun zaman sıcak günlerdeki kokularını koruyacaklardı. Kuşkusuz yazın burada her şey çok daha farklıydı, sanki hiç yaz görmemiş gibi küçük, beyaz bulutlar da görünmeye başlamıştı. Ah şimdi ayilde (köyde) olmayı ne kadar isterdi! Çok uzun zamandan beri köyüne gitmemişti... Bu sırada Anara'nın bir patikadan bahçeye doğru koştuğunu gördü. O anda buraya geliş sebebini hatırladı ve kızına seslendi:

- Nereye gidiyorsun?
- Bahçeye, ağaçlara çıkacağım...
- Bir şey konuşacaktım seninle.
- Ne konuşacaktın? Robertino'yu mu?
- Evet.
- Olur, çabuk çıkarım ağaçlara, sonra da gelir seni dinlerim.

Anara, hopluya zıplaya bahçeye doğru koştu.

İsabiekov kızına anlatacaklarını ve bunu nasıl bir üslûpla anlatması gerektiğini düşündü yine. Kızına anlatacağı şey tuhaf, saçma, korkunç geliyordu ona. Ve söyleyecekleri, ne bu güzel sonbahar günüyle, ne de Robertino'nun sesinden Ave Maria'nın ilham ettiği duygularla bağdaşıyordu. Bunu düşündü ve ürperdi. Şimdi Anara'nın ağaçlar arasında daha çok oyalanmasını ve onu o korkunç gerçeği anlatmaya zorlamamasını istiyordu. O sırada kızının bahçeden bir sevinç çığlığı attığını duyunca yine ürperdi. Sırtını ona dönerek yere oturdu ve başını eğdi.

- Baba, baba! Bak ne buldum! diyordu Anara.

Dönüp bakmadı. Onun soluk soluğa kendine doğru koştuğunu duyuyordu. Anara gelip boynuna sarıldı ve ona iri bir kızıl elma gösterdi.

- Bir elma mı buldun?

- Bu kurnaz elma yapraklar arasına gizlenmiş kalmış, orada saklanıyordu, ama onu buldum işte! Küçük bir fener gibi parlıyordu yapraklar arasında. Bahçede kalan son ve en güzel elma bu. Başka yok. Bak ne kadar güzel, mis gibi de kokuyor.. bir güneş gibi.

- Evet, gerçekten de çok güzel elma, bir kış elması...

İsabiekov böyle dedi ve hiç düşünmeden ekledi:

- Biliyor musun Anara, bu bir mutluluk habercisi, mutluluk simgesidir. Bu elma yaz boyunca seni beklemiş orda. Başkaları görmesin, gelip koparmasın diye gizlenmiş. Sen de onu buldun. Bu elmayı yiyecek insan çok mutlu olacak demektir.

İsabiekov elmanın tozunu toprağını sildi ve kızına uzattı:

- Al, ye bakalım.
- Robertino'yu ne zaman anlatacaksın bana?
- Sonra anlatırım, biraz daha oyna.
- Biliyor musun baba, ağaçlara çok iyi çıkabiliyorum artık! Elma ağaçları yüksek, dalları da kalın, iyi tutunuyor insan. Ama şu uryuklar¹ çok kötü. Dalları sık ve çok dikenli.
- Sen de öylelerine çıkma, diye güldü İsabiekov.
- Baba, sen de böyle bir elma bulmuş muydun hiç? diye sordu Anara birdenbire.
- Evet yavrum, hadi şimdi biraz daha oyna, ben burada kalacağım.

Anara, elinde kızıl elmasıyla bahçeye koştu, İsabiekov ise başka bir kızıl elmayı hatırladı o sırada. Ve bu inanılmaz derecede benzer rastlantıya şaşır kaldı. Vaktiyle o da böyle bir elma bulmuştu, hatta o elmayı bulduğu bahçe de burasıydı galiba. Evet, evet, bu bahçede bulmuştu onu. Ama bahçenin öbür tarafında, elma ağaçlarının yamaçtan kırlara doğru uzandığı yerde...

Savaştan sonra, şimdi öğretmenlik yaptığı Tarım Enstitüsü'nde okumak için şehre gelmişti.

Bir sabah, yine böyle bir sonbahar gününde, onun da aralarında bulunduğu bir grup öğrenciyi, çakıl bir yoldan (o zamanlar daha katran dökülmemişti bu yola) kolhozun tarlalarında pancar sökmeye getirmişlerdi.

Bütün gün pancar söktüler. Kara ekmekten ibaret olan tayınlarını çoktan yemişler ve akşam üzeri şehre dönmek için yola koyulmuşlardı. Aç ve yorgundular. Ana yola çıkmadan önce kolhozun bahçesinden geçtiler. Ürün çoktan toplanmıştı ama, bazıları, otların, yaprakların arasında kalmış birkaç elma bulabilmişlerdi. Elmalar eşit şekilde pay edildi ve yediler. Bu onların iştahını kabartmış, daha çok acıktırmıştı. Bunun üzerine bahçeye yayılıp meyva aramaya koyuldular ama hiçbir şey bulamadan yine dönüş yolunu tuttular.

İsabiekov dün gibi hatırlıyordu o günü. Bahçede, arkadaşlarına yetişmek için koşarken, birden bir parıltı ilişti gözüne. Aynı yöne bir daha baktı ama hiçbir şey göremedi. Hayal gördüğünü sanarak devam etti yoluna. Birkaç adım gittikten sonra yine döndü. Büyük elma ağaçlarının arasında, sıkışıp kalmış küçük bir ağacın yanına gelip durdu. Bu ağacın ötekilerden farkı, kızarmış, yanmış ve çok güzel görünen yapraklarını henüz dökmemiş olmasıydı. Solgun yaprakları güneş ışığında pırıl pırıl parlıyordu. Bir kibrit çaksanız ağaç hemen yanacak gibi kurumuştur. İşte böyle bir ağaçta o elmayı gördü, şaşıp kaldı ve:

- Vay canına! diye mırıldandı. İki yumruk büyüklüğünde, parlak, kıızıl bir elmaydı. Bu körpe ağaç belki tek bu meyveyi vermişti. Yaprakların arasına gömülmüş, ince dalını eğmiş, öylece, pırıl pırıl duruyordu. Birkaç dakika o harika güzelliği seyretti ve sonra, ayaklarının ucuna basarak uzandı, koparıp aldı o ağır, kıızıl topu. Elmanın güzel kokusu başını döndürdü bir anda. Parlak, ince kabuğu güneşi iyice emmiş sulu etini de gösteriyordu. İnsanın hemen dişleyesi geliyordu bu nefis elmayı. Önce onu ikiye bölmek istedi ama hemen sonra bundan vazgeçti. Bu elmayı o kıza verecekti!

Onu nasıl hatırlayıvermişti o anda? Şaşılacak bir şeydi birdenbire onu hatırlaması. Niçin hatırlamasın ki? Hep onu, adını bile bilmediği o güzel kıızı düşünüyordu zaten. Elmayı ona vermek için cebine atmak istedi. Ama o iri elma sığmadı cebine. Bunun üzerine iş ceketinin astarını üst taraftan söktü ve kıızıl topunu attı astarın içine. Elma, söküktten aşağı düşüp etek dibine yerleşti. Bundan sonra da arkadaşlarına yetişmek için koşmaya başladı. Grup yolun kenarında duruyor, boş geçen arabalara biniyorlardı. İsabiekov dürüst davranmaya, bulduğu şeyi arkadaşlarına söylemeye karar verdi:

- Çocuklar, ben bir elma buldum ama onu size vermeyeceğim, başka birine ikram edeceğim.
 - Hani nerdeymiş o elma?
 - İşte, dokunursanız anlarsınız.
 - Aa, ne kadar da büyük!
 - Başka birine nasıl verirsin onu? Kimmiş o? dedi Sırık Aziz.
 - Sana ne bundan? dedi İsabiekov.
 - Hey bakın, beyimiz bir elma bulmuş!
- Aziz alaylı bir şekilde İsabiekov'un omuzuna dokundu.
- Sululuk etme, bırak o elmayı!

Aziz, ceketin eteğini yakalamış, ciddi mi, şaka mı olduğu anlaşılmayan bir tavırla elmayı çıkarmak istiyordu astardan. İsabiekov koluna sertçe vurdu. Aziz geri sıçradı. Öbür çocuklar da güldüler.

Aynı anda boş bir kamyon gelip durdu yanlarında. Arkadan tırmanıp kamyonu doluştular.

İsabiekov bu eşsiz elmayı, adını, kimliğini bilmediği o genç kıza vermeye kararlıydı. Onunla sık sık Belediye Kütüphanesi'nde karşılaşılıyordu. Sırf onu görmek için şehrin kenarında bulunan Tarım Enstitüsü'nden merkeze kadar yürüyordu. Okuma odasına girip oturuyor, anlaşılmaz bir sezgiyle kızın geleceği anı tam olarak tahmin edebiliyor ve o anı büyük bir heyecan ve sabırsızlıkla bekliyordu. Bu yüzden, açıp okuduğu kitaptan da bir şey anlamıyordu bazen. Her zaman kapının yanındaki masaya otururdu. Kız eşikten adımını atar atmaz başını kaldırıp bakar ve bir an onunla göz göze gelirlerdi. Ona uzun uzun bakmaya cesaret edemezdi İsabiekov. Kız da onun bu halini anlar, hızlı hızlı yürüyerek boş bir yere geçer, çantasını masanın üzerinde bırakarak aradığı kitabı bulmaya çalışırdı. Belli belirsiz bir gülümseme olurdu dudaklarında. İsabiekov tekrar yanından geçmesini beklerdi o gururlu, serbest ve her zaman zarif olan kıyafetiyle.

Kuşkusuz zeki ve kültürlü bir kızdı. Onun öyle olduğunu düşündükçe heyecanlanır ve öyle olmasına sevinirdi. Gurur duyardı onunla. Kızın okuma salonunda bulunması onu hem allak-bullak eder, hem de çok sevindirirdi. Göz ucuyla onun pürüzsüz profiline, itina ile taranmış saçlarına, düşünceye dalmışçasına inen kirpiklerine, defterine çabuk çabuk notlar yazan zarif ellerine bakmaktan büyük bir zevk alırdı. Başka bir delikanlı ona uzun uzun baktığı ya da onun masasının üzerine küçük bir not bıraktığı zaman. İsabiekov hemen yumruklarını sıkar, üzerine atılacak gibi olurdu. Buna karşılık, kızın o kâğıtları yırtıp atmasına, fısıltılara, gülüşmelere hiç aldırmamasına pek sevinirdi.

İsabiekov, kızın, oraya gelenlerin hiç birinden hoşlanmadığını, ama kendisinden biraz da olsa hoşlandığını düşünüyor, öyle hissediyordu. Kızın kendisine sempati duyduğunu belli edecek hafif bir gülümsemeyi, küçük bir işareti çok, ama pek çok istiyor, yanıp tutuşuyordu. Ama, onunla konuşmak, tanışmak için bir türlü harekete geçemiyordu. Çünkü o çok akıllı ve çok güzel bir kızdı. Kendisi ise yüzlerce ve yüzlerce öğrenciden biri, bir köy çocuğu idi. Üstelik kıyafetinden de utanıyordu. Üzerinde, asker ağabeyinden kalma bir ceket, ayağında asker ayakkabısı, bir de asker çantası vardı. Kışın da yine ağabeyinin paltosunu giyerdi.

Kız kütüphaneye geç geliyor ve bazen kapanma saatine kadar kalıyordu orada. Gitmek için kitaplarını toplamaya başlar başlamaz, İsabiekov da çabucak kendi eşyasını toplar, kitapları teslim eder, onu kaçırmamak için ondan evvel çıkardı kütüphaneden. Sonra, kızın yürüyeceği kaldırımın karşısındaki kaldırıma geçer, yoldan gelip geçenlerin arasından onu gözler, izler ve sanki evine girinceye kadar koruyucusu olurdu onun. Kızın evi kütüphaneye yakındı. Hemen iki blok ötede, kara cepheli bir binada oturuyordu.

Kız evine girdikten sonra, İsabiekov, kaldığı öğrenci yurduna gitmek için şehrin ta o ucuna kadar yürürdü. Giderken yol üzerindeki bir parka da uğrardı. Bir dans pisti vardı o parkta. Bazen orada delikanlılar, genç kızların kolunu, belini tutarak dansederlerdi. Müziğin ritmine uyar, dönerler, konuşurlar ve kızlar gülümserlerdi. Ne kadar güzel oluyorlardı gülümsedikleri zaman! İsabiekov'un onlara nasıl imrendiğini kimse bilemezdi. Dansedenler arasında en güzel çifti seçer, onları seyrederdi. Birbirlerini en çok seven çift olarak kabul ederdi onları. Kızın yerine O'nu, kavalyesinin yerine de kendisini koyardı. Kendini bu hayale öyle kaptırırdı ki, dansedenin sevgilisi, kavalyenin de kendisi olduğunu düşünmekle kalmaz, onunla konuşmaya da başlardı. Aşağı yukarı şöyle olurdu bu hayalî konuşma:

- Biliyor musunuz, ben kütüphaneye yalnız sizin için gidiyorum..
- Evet, biliyorum. Orada bütün gün beni beklediğinizi de biliyorum.
- Bütün gün sizi düşünüyorum ben: Ders saatlerinde, kantinde, öğrenci yurdunda... Sinemaya gitsem, ekranda neler olduğunu bile görmüyor, anlamıyorum. Sizi düşündüğüm zaman ne kadar mutlu olduğumu bir bilerseniz...
- Çok tuhaf, ara sıra ben de sizi düşünüyorum. Ama konuşmak için neden yanıma gelmiyorsunuz?
- Ben böyleyim işte. Kütüphanede sabaha kadar kalsanız, ben de oradan ayrılmam ve hep size bakarım.
- Ya beni başkası götürürse? Onunla çıkarsam?
- Buna izin vermem, siz de izin vermezsiniz, çünkü sizi seviyorum.
- İzin vermeyeceğimi ne biliyorsunuz?
- Size yakışmaz da ondan.
- Ama hakkımda hiçbir şey bilmiyorsunuz, nasıl vardınız bu hükme?
- Benim size sonsuz bir güvenim var. Sizi tanıyorum. Saçlarınızın kokusunu, sesinizi hiç duymamış olsam da gülüşünüzü tanırım. Gözlerinize güveniyorum. İyisiniz, güzelsiniz, en güzel ve en akıllı kızsınız siz.
- Aman neler söylüyorsunuz... Doğru mu bütün bunlar?
- Evet, doğru.

*

* *

O akşam İsabiekov öğrenci yurduna dönünce elmayı gece masasının çekmecesine bıraktı. Sonra gidip yukarıda ayakkabılarını sildi. Kütüphaneye gitmek için temiz-pak olmalıydı. Ama koridordaki saate bakınca vaktin çok geç olduğunu anladı.

Yatak odasında arkadaşları çoktan derin uykuya dalmıştı. Ama o, karanlıkta, bir aşağı, bir yukarı gitti geldi. Yarın, bu güzel kızıl elmayı o güzel kıza nasıl sunacağını düşünüyordu hep. Onun şaşacağını ve pek sevineceğini hayal ediyordu. Gerçekten de yılın o döneminde dünyanın hiçbir yerinde bu irilikte, bu renkte, böylesine güzel kokan bir elma bulunmazdı. Bu elmayı nasıl bulduğunu bütün ayrıntılarıyla anlatacağı ona: Sonbaharda, o eski bahçede, iri elma ağaçlarının arasına gizlenmiş körpe ağacı, onun, akşam güneşinin ışınlarıyla parlayan sarı yapraklarını...

Ona, kurduğu hayalleri de anlatacak, onu evine kadar izledikten sonra parktaki dans pistinde, tatlı tatlı konuşarak nasıl dansettiklerini de söyleyecekti. Herhalde kız da ona gülecek ve: “Ne kadar orijinal!” diyecekti. Ve bu sözler onun kulağında bir alay sesi gibi değil, bir sevgi bestesi gibi yankılanacaktı. Sonra, hiç kuşkusuz, birlikte sinemaya gideceklerdi. Onun hemen yanbaşıda olacaktı, yakından koklayacak ve tabii filmi hiç seyretmeyecekti. Ne önemi olurdu filmin öyle bir mutluluk yanında! Ah bir de güzel elbisesi, şehir ayakkabısı olsaydı ne iyi olurdu! Bu asker botlarıyla onun yanında oturmak hiç yakışık almazdı doğrusu. Ama, akıllı bir kızdı o, buna önem vermezdi...

İsabiekov işte bu düşüncelerle daldı uykuya. Ama gecenin bilmem hangi saatinde sıçrayarak kalktı yatağından. Rüyasında. Sırık Aziz’in onun kızıl elmasını yediğini görmüştü. Yarı uykulu bir halde ona doğru fırladı. Aziz horul horul uyuyordu. Ötekiler de derin uykudaydılar. Gidip gece dolabına baktı. Karanlıkta elini sokup çekmeceyi yokladı ve rahatladı. Elma yerindeydi: “Orada dur ha!” diye fısıldadı elmaya.

Sabahleyin çocuklar pencerelerin vasistaslarını açıp temiz havayı ciğerlerine doldururken ona takılıyorlardı:

- Harika bir elman var İsabiekov, mis gibi kokuyor! Eğer onu bir hastaya vereceksen hemen götür, yoksa Aziz onu bir lokmada yutar, haberin olsun!
- Ben o işi dün yapacaktım ama yardım etmediniz ki! dedi Aziz.
- Hele bir dene, görürsün başına geleceği! diye tehdit etti onu.

Sonra hep birlikte, ayaklarını sürüye sürüye ders salonuna gittiler. Öğretmen derse kısa bir süre ara verdiği zaman İsabiekov birden Aziz'in salonda olmadığını farketti ve kanı beynine sıçradı. Hemen sırasından kalkıp jeoloji öğretmenin sözünü kesti:

- Affedersiniz efendim, benim hemen dışarı çıkmam gerek.
- Ne oluyor size delikanlı? dedi öğretmen.
- Bunu anlatamam efendim, ama ne olur izin verin çıkmama, size yalvarıyorum...

Sınıftan fırlayarak çıkan İsabiekov, dersane ile yatakhane arasındaki mesafeyi yumruklarını sıkarak ve koşarak geçti. Aziz yatakhane de değildi. Koşup çekmeceye baktı: Elma yerindeydi. Hem utandı, hem sevindi. O öfkeli koşuştan sonra nefes nefese kalmıştı. Yatağının ucuna oturup biraz dinlenirken mırıldanıyordu: “Affet beni Aziz, affet.. senin için asla kötü düşünmeyeceğim artık!”

*

**

Akşam üzeri elmayı bir kâğıda sarıp koltuğuna sıkıştıran İsabiekov kütüphanenin yolunu tuttu. Her zamankinden daha erken geldi kütüphaneye ve her zaman olduğu gibi kapının hemen karşısındaki masaya geçip kitaplarını, defterlerini bıraktı. Öbür masalarda yine her zamanki gibi okuyanlar, fısıldaşanlar vardı. Bazıları kalkıp sigara içmek için çıkıyorlardı. İsabiekov rüyadaymış gibi seyrediyordu bu sahneleri. Onun bir beklediği vardı, bekliyordu. Bir kâğıda sarılı elma masanın altında, dizlerinin üzerindeydi ve hiç kımıldamadan duruşu da bundandı. Bir buçuk saat kadar vakit geçmiş ve dışarısı kararmaya başlamıştı. Hâlâ gelmiyordu kız. İki saat geçti, yine yok! Üç saat sonra hâlâ yok! O bekliyor ama kız gelmiyordu.

Ertesi gün derslerin bitmesini sabırsızlıkla bekledi ve akşam üzeri koltuğunda kızıl elmasıyla yine kütüphanenin yolunu tuttu. Kütüphanede sıkıntıdan patlayacak hale gelerek bekliyordu. Sonunda geldi kız. Onu eşikte görür görmez kalbi güm güm çarpmaya başladı ve sanki kendi kalbinin gümlemesinden sağır olmuştu. Her zamanki gibi belli belirsiz bir gülümseme vardı kızın dudaklarında. Bu defa kız sanki başıyla beklediği işareti de vermişti ve sanki geçerken hafifçe koluna da dokunmuştu. Biraz uzaktaki bir masaya defterini bırakıp, aradığı kitapları almaya gitti.

İsabiekov sevinçten sarhoş gibiydi. Yüreği heyecanla çarparak ve eli titreyerek, masanın altında, dizlerinin üzerinde duran o meşhur kızıl elmayı tutuyordu.

Kız, aradığı kitabı bularak yerine geldi, hiç kimseye bakmadan, çevresine hiç aldırmadan notlar almaya başladı defterine.

İsabiekov bekliyordu. Dakikalar, saatler yine çok uzundu. Bugün hayallerinin gerçekleşebileceği düşüncesiyle yine korku ve sevinci aynı anda hissediyordu. Göz ucuyla onun yanık, saf, pürüzsüz yüzüne, itina ile taranmış saçlarına, düşünceye dalmışçasına inen kirpiklerine, defterine hızlı hızlı notlar alan zarif eline bakıyor ve onun gülümseyişini, “Ne kadar orijinal!” deyişini hayal ediyordu. Böyle bir mutluluk karşısında nefesi kesilecekti. Her şeyi anlatacaktı ona. Bu kızıl elmayı tam

ısıracığı zaman onu nasıl hatırladığını, nasıl onu düşünmeden edemediğini, hayatta karşılaşacağı iyi ve güzel olan her şeyi onunla paylaşmak, hep onun yanında olmak istediğini, onun da kendisiyle sevinmesini, çünkü iyi ve güzel olanın tadına ancak o yanında olursa varabileceğini...

Sokaklarda lambalar yanmaya, kütüphanedeki insanlar yavaş yavaş çıkmaya başlamıştı. Ama o yerinden kımıldamıyor, İsabiekov da onu bekliyordu. Sonunda kız eşyalarını toplamaya başladı. İsabiekov da notlarını hemen çantasına atarak kâğıda sarılı elmayı aldı ve çıktı kütüphaneden. Bu defa öbür kaldırıma geçmedi, hemen çıkış yerinde bekledi. Tabii yine kalbi güm güm çarpıyordu. Ağzı da iyice kurumuş, susamıştı... Ve işte, taş basamaklarda kızın ayak sesleri duyuldu ve kendisi de göründü fenerin cılız ışığında. Kısa bir manto giymişti, güzeldi, çevikti. Elmayı göğsü üzerinde sımsıkı tutan İsabiekov ona doğru bir adım yaklaştı. Kız, tek kelime söylemeden geçti önünden:

- Bikeş!² diye seslendi İsabiekov.

Kız dönüp baktı:

- Ne var? Bana bir şey mi söylemek istiyorsunuz?

Kısa bir süre alık alık durdu. Sonra:

- Size şu.. şu elmayı getirdim, diye kekeledi.

- Elma mı? Amma da iş ha! Benim hiç elma yemediğimi mi sanıyorsunuz?

- Yoo, mesele o değil.. ben onu şeyde buldum...

- Ne olmuş yani? Benden ne istediğinizi anlamıyorum! dedi kız sinirlenerek. Ve sonra, onun yüzüne bile bakmadan hızlı adımlarla uzaklaştı oradan.

Kız, onun kızıl elmasından uzaklaşıyordu...

İsabiekov allak-bullak oldu. O eşsiz hazinesini elinde tutarak bir süre kızın ardından baktı. Ne olup bittiğini anlayamıyordu bile. O kızıl elmanın çevresinde kurduğu harikalar dünyası birdenbire yıkılmış, yok olup gitmişti.

Bitikti, perişandı. Ayağını sürüye sürüye öğrenci yurduna doğru yürümeye başladı. Sonra birden elindeki elmayı var gücüyle karanlığa fırlattı. Elma bir duvara çarparak sert bir ses çıkardı.

Sarhoş gibi şosenin ortasında yürüyordu. Tek tük geçen arabalar da ona çarpmamak için yanından yavaşça geçiyorlardı.

*

* *

İsabiekov daha sonra başka kızlarla da tanıştı, ama onların hiç birine bir kızıl elma sunmak geçmedi içinden. Kızlar da böyle bir şey istemiyorlardı zaten...

Bununla beraber, hayatı boyunca, bir kadın ondan ısrarla, inatla ve içinden gelerek bir kızıl elma istemiş durmuştu. Bu, onun karısı Sabira idi. İşte şimdi, sonbahar bahçesinin çiti yanında otururken onu düşünüyordu.

İsabiekov ve kızı Anara eve geç döndüler. Karanlık çabuk bastırdı. Önlerinde şehrin ışıkları parlamaya başlamıştı. Araba, savrulan yapraklarla dolu yolda pek yavaş ilerliyordu.

İsabiekov bir sigara çıkardı, çakmağını çaktı ve işte o zaman Anara'nın elindeki kızıl elmayı gördü:

- Aa, daha yemedin mi o elmayı?

- Hayır, anneme sakladım, dedi küçük kız hafif bir sesle.

- Annene mi?

Yakıcı bir topak boğazını tıkamış gibiydi. Devam etti:

- Haklısın, onu annene götürelim.

Başka hiçbir şey konuşmadılar. İsabiekov kızını düşündü. Besbelli her şeyi anlıyordu çocuk. Keşki hep böyle kalsa, keşki onun kızıl elmasını hiç reddetmese...

*

* *

İsabiekov mektubu yazamamıştı. Sabahleyin o henüz uyurken, Anara, babasının çalışma masasında Moskova'ya çekilmek üzere yazılmış bir telgraf gördü: “Sabira, biz geliyoruz” diyordu telgrafta. Küçük kız kalemi eline aldı ve ince bir yazıyla şunları ekledi: “Anne, bizi karşılamaya gel, sana bir kızıl elma getiriyoruz.”

[1](#) *Uryuk*: Yabani zerdali ağacı.

[2](#) *Bikeş (Kırgızca)*: Genç kız. Fransızcadaki ‘mademoiselle’, İngilizcedeki ‘miss’ deyiminin karşılığı.

Oğulla Buluşma

YAŞLI ÇORDON, çok perişan, allak-bullak bir durumda döndü evine. Canını mı sıkılmışlardı, korkutmuşlar mıydı onu ya da dövmüş, sövmüşler miydi? Karısı hemen anladı önemli bir şey olduğunu. Ve meselenin aslını öğrenince de o kadar şaşırdı ki ne yapacağını bilemedi. Kocasını pek tuhaf bir hayal kurmuştu. Herhangi duyarlı bir kişiye göre onun bu davranışı kocamışlık, bunaklık, aptallık sayılır, asla aklı başında bir adamın düşüncesi olarak kabul edilmezdi.

İhtiyarın bir oğlu vardı ve yirmi yıl kadar önce savaşta ölmüştü. Pek gençti öldüğü zaman ve şimdi onu Çordon'dan başka kimse hatırlamıyordu. Zaten Çordon'un kendisi de evde, karı-koca arasında ondan hiç söz etmezdi. Ve işte şimdi, birdenbire oraya, onun savaştan önce öğretmenlik yaptığı yere gitmeye karar vermişti.

- Onun hayatta olduğuna, ölmediğine her zaman inandım, her zaman hissettim bunu. Oraya gitmek için sabırsızlanıyorum, gidip görmek istiyorum onu... diyordu.

Karısı, şaşkın şaşkın baktı adamın yüzüne. İş önce "Sen başının üzerine mi düştün yoksa?" diye alaya almak istedi ama kendini tuttu. Çünkü kocası bu sözleri sakın, kararlı, inançlı bir sesle ve pek içten söylemişti. Kadın, kocasının oraya gitmekte kararlı olduğunu, bunu iyice kafasına koyduğunu anlamıştı.

Oğlunu bulmak için oraya gitme kararı pek saçma olsa da, bu tatlı bakışlı, yanık ve buruşuk yüzlü, ak sakallı koca adama, çocuk gibi davranmasının hiç de doğru olmayacağını düşündü. Kocaman ve yorgun elleri, dizlerinin üzerinde birer büyük balık gibi duruyordu adamın. Niyetinin pek saçma ve budalaca bir şey olduğunu bilse de, bunu ona söylemekten çekindi. Sakin bir sesle şöyle dedi:

- Madem ki yaşadığını hissediyordun, bugüne kadar niçin gidip aramadın?

- Bilmiyorum, diye iç çekti Çordon. Şimdi gitmek istiyorum. Henüz gözlerim kapanmadan mutlaka gitmeliyim oraya. Kalbim böyle söylüyor, içimden böyle geliyor. Yarın erkenden çıkacağım yola...

- Pek âlâ, bu senin bileceğin bir şey.

Sabah olunca kocasının gitmekten vazgeçeceğini sanıyordu. Hem niçin gidecek, ne bulacaktı o uzak ve yabancı köyde? Ama kadının bu umutları boşunaydı. Hiç de kararını değiştirmek niyetinde değildi Çordon.

Dağın eteğindeki köy, onların köyü, çoktan uykuya dalmıştı. Bütün pencerelerde ışıklar sönmüştü. Yalnız Çordon'ların evindeki ışıklar ara sıra sönüyor, yanıyordu. Yaşlı adam yatıp uyuyamıyordu bir türlü. Geceleyin birkaç defa kalktı, giyinip dışarı çıktı ve her çıkışında atın otluğuna bir kucak yonca attı. Hem öyle rastgele değil, ilkbaharda biçilen, bol yapraklı yoncaları seçip alıyordu. Yazdan beri

hangarın çatısında biriktirdiği yemlerin eksilmesine hiç aldırmıyordu. Başka zaman olsa böyle bir şeyi asla yapmaz, başkalarının yapmasına da engel olurdu. Kış gelinceye kadar o otlara kimsenin el sürmesine izin vermezdi. Atını ve ineğini otlamaları için ürünü alınmış ıssız bahçelere, biçilmiş ama yeniden yeşermeye başlamış çayırlara, salsola denilen sert ve kuru ağaççıkların arasına salardı. Ama şimdi atından hiçbir şeyi esirgemiyordu ve yem torbasını da ağzına kadar yulafla doldurmuştu.

Bütün gece kalktı oturdu, gitti geldi ve yatıp uyuyamadı. Karısı da uyumuyordu ama uyur gibi yapıyor, kocası odadan her çıkışında derin bir iç çekiyordu. Onu kararından caydırmaya çalışmanın yararı yoktu. Ona “İyi düşün? Nereye gideceksin? Ne yapacaksın? Çocuklaştın mı yoksa! İnsanlar yüzüne bakıp bakıp gülecekler!” demek istiyordu ama söyleyemiyor, susuyordu. Çünkü o zaman ihtiyar kocası ona “Öz anası olsaydın beni caydırmaya çalışmazdın!” diyebilirdi. O da böyle bir söz duymak istemiyordu. Kadın Çordon’ un oğlunu tanııyordu, onu hiç görmemişti. Birinci karısı on yıl önce ölmüştü ve onun ikinci karısıydı. Aslında kadının da hiç huzuru yoktu ve bundan sürekli olarak ama haksız yere kocasını sorumlu tutuyordu. Kocasının evli iki kızı vardı, şehire yerleşmişlerdi ve her nedense, hiç gelip görmezlerdi onları. Yalnız, o da pek seyrek olarak, Çordon şehre indiği zaman onları da görmeye giderdi. Dönüşünde onlarla ilgili pek az şey anlatır, kadın da hiç üstelemezdi. Böyle hallerde üvey ana hiç bir şeye karışmamalıydı. Herhalde herkes için en iyisi buydu, işte biraz da bu yüzden ihtiyarın o tuhaf kararını kabul etmek zorunda kalmıştı. Sonra düşündü ve şu sonuca vardı: “Belki hasret hastasıdır, bir özlem acısıdır bu. Varsın gitsin, yüreğini biraz rahatlatır, üzüntüsünün hafiflediğini hisseder...”

Çordon şafak vakti kalktı. Çıkıp atını eyerledikten sonra tekrar odaya döndü. Paltosunu giydi, duvarda asılı duran kamçısını aldı. Sonra karanlıkta karısının yatağına eğilerek kulağına fısıldadı:

- Ben gidiyorum Nazifkan. Merak etme, yarın akşam dönerim. Duyuyor musun? Niye bir şey söylemiyorsun bana? Anlamaya çalış. O benim oğlum. Elbette her şeyi biliyorum ben, ama yine de gitmem gerekiyor oraya. Kalbim sıkışıyor, anlıyor musun beni...

Karısı yatağından kalktı. Karanlıkta kocasının başında ne olduğunu görüyormuş gibi homurdandı:

- Şu başındaki eski kalpağı çıkarsan çok iyi edersin, odun toplamaya gitmiyorsun, ziyarete, görüşmeye gidiyorsun.

Kadın, yatağın başı ucunda duran sandığı açtı, orada itina ile sakladığı astarakan kalpağı alıp kocasına uzattı:

- Al bunu, o eski kalpakla gidilmez oraya.

Çordon kalpağını değiştirdi ve kapıya doğru yürüdü. Ama karısı yine durdurdu onu:

- Dur hele, pencere kenarında duran şu yiyecek çıkını da al ve heybeye koy, akşama kadar yol yürüyeceksin, karnın acıkır.

Çordon ona teşekkür etmek istedi ama bir şey söyleyemedi. Karısına “sağ ol “ demeye alışmamıştı hiç.

Çordon kısırağına bindi ve köpekleri uyandırmamak için evlerin arkasından dolanarak geçti. Köy uykudaydı. Çitleri de geçtikten sonra dağ yolunu tuttu.

Daha dün aynı yoldan dönmüştü. Şimdi sırtına bindiği bu doru kısırağı yaysız arabaya koşmuş, Küçük Boğaz’ın girişinde kurumuş ağaççıkların dallarını kesmiş, arabaya doldurmuş ve kışlık odun olarak getirmişti eve. O zaman arabanın önünde, ayaklarını araba okuna dayamış hiç acele etmeden ve ara sıra uyuklayarak, hayvanı kendi haline bırakmıştı. Her zamanki gibi dingilleri gıcırdayarak gidiyordu araba.

Gündüz hava açık, sıcaktı. Sonbaharın o günlerinde havalar ansızın soğuyabilirdi. Ama artık veda

işareti sayılan açık havalar çok güzel, pırıl pırıl, tertemiz olurdu. Böyle günlerde tepeden bakınca, çevresinde çok değişik manzaralar görürdü insan: Vadideki küçük köyler, bunların birbirine bitişen ve birbirinin ardından uzayıp giden gölgeli-loş bahçeleri, evlerin beyaz duvarları, yaprakları kızaran bitkiler, tütünler, tarla süren traktörler, havada gümüş gibi parlayan bir uçağın geçişi ve ufukta, şehrin üzerinden ayrılmayan mavi dumanlar. Bütün bu küçük şeylerin üzerinden de dalga dalga kuşlar geçiyordu: Hızlı, sessiz, kara kara görünen kuşlar...

Çordon kırlangıçların nasıl kuşlar olduklarını çok iyi bilirdi. Daha sabahın erken saatlerinde o odun toplamaya giderken, kırlangıçlar telgraf tellerinde küme küme toplanmaya başlamışlardı. Sık ve uzun sıralar halinde dizilmişlerdi tellere. Hepsi birbirine benziyor ve hareketsiz duruyorlardı: Hepsinin karnı beyaz, başları aynı biçimde küçük ve ince, kuyrukları parlak iki çatallı kuşlar.. Ara sıra cıvıl cıvıl bir şeyler söylüyorlardı birbirlerine. Sanki, hep birden havalanmak ve yola koyulmak için önceden tespit edilen bir saati bekliyorlardı. Göç için yapılan bu toplantıda, insanı hayran bırakan bir düzen, bir ciddilik ve büyüleyici bir güzellik vardı. “İşte bunlara kuş derim ben!” diye düşünüyordu Çordon övgüyle.

Ve işte şimdi kırlangıçlar tam onun önünde uçuşuyorlardı. Bütün yazı geçirdikleri yerin üzerinde bir veda turu yapıyor, havada sessiz ama coşkuyla dönüyor, güneş ışığında parlayan kara, büyük bir bulut gibi görünüyorlardı. Çordon başını kaldırarak uzun uzun izledi onları. Kırlangıçlar sonbahar renklerine bürünmüş ıssız bahçelerin üzerinde son bir daire çizdikten sonra, toplanıp karıştılar, sonra yeniden bir düzene girdiler, ucsuz-bucaksız bozkırlara doğru hızla gittiler. Kuş bulutu gittikçe küçüldü, silikleşti, sonsuz uzayın ötelerinden gelen bir şarkının yansısı gibi, mavi gökyüzünde hafif bir gölge haline geldiler ve sonra da küçük bir nokta oldular.

Kırlangıçlar bilinmeyen diyarlara doğru uçuyorlardı. Onları bu sabah bile görebiliyor, hayran hayran seyrediyor, cıvıltılarını dinleyebiliyordu. İhtiyarın yüreğini hafif sarhoşluk veren bir nostalji, bir özlem doldurdu. Gözleri yaşlandı. Artık uzakta hiçbir şey göremiyordu ama yine de bakıyor ve nedenini kendisi de anlamadan ve durmadan iç çekiyordu: Belki de artık dönüş umudu olmayan pek değerli, pek sevgili bir yakınına düşünüyor, ona yanıyordu. Eğer genç olsaydı, kırlangıçlara eşlik etmek için bir şarkı söylerdi.

Çordon, yakınında nal sesleri duyunca birden kendini topladı. Bir atlı hızlı hızlı tepeyi tırmanıyordu. Onu hemen değil ancak yaklaşıncaya tanıyabildi. Bu, komşu köyden ihtiyar Saparalı (Sefer Ali) idi. Ancak cenaze törenlerinde ya da toylarda karşılaştıkları için birbirlerini az tanırlardı. Oralarda karşılaştıkları zaman selâmlaşmaktan ibaretti bu tanışıklık. Sefer Ali’nin bir ziyarete, misafirlğe gittiği besbelliydi. Üzerinde kadifeli yeni bir çapan³, ayağında uçları sivri kauçuklu yeni içigler⁴ ve başında tilki kürkünden bir tebetey⁵ vardı. Elindeki kamçının sapı kızıl üvez ağacından idi.

Sefer Ali atın gemini çekerek yüksek sesle ve dostça sordu:

- Merhaba demirci! Düşüncelerine mi dalmıştın yine?

Çordon eskiden demircilik yapardı. Bu soru karşısında şaşırıp:

- Kırlangıçlar gidiyorlar! diye cevap verdi.

- Ne? Kırlangıçlar mı? Hani, neredeler?

- Gittiler bile.

- Gidiyorlarsa uğurlar ola. Odun mu yükledin arabaya?

- Evet, kışlık odun. Sen nereye gidiyorsun?

Sefer Ali’nin kırmızı yanaklı ve henüz pek yaşlı olmadığı için kara sakallı yüzü, mutlu bir

gölümseme ile ışıldadı, çiçek gibi açtı:

- Oğluma gidiyorum. Ak-Say sovhozunun müdürüdür oğlum. Şu “Ulu Dağlar”ın eteğinde..

Sefer Ali böyle derken kamçısını Ulu-Dağlar’a doğru uzatarak gösterdi.

- Ak-Say’ın adını duydum, dedi Çordon.

- İşte oraya gidiyorum ben. “Bir iki günlüğüne babam gelsin” demiş oğlum. Emir vermesini bilirler ama biz yaşlılar olmasak hiçbir şey gelmez ellerinden. Torunumu evlendiriyoruz. Geleneklerimize uygun bir toy yapmalıyım. Pek çok kişi davet edildi. Bir de at yarışı düzenlemeyi düşünüyorum.

Sefer Ali oğlunun kolhozunda günlerin nasıl geçtiğini anlatmaya başladı. Bu yıl çok hayvan kırmış ve çok kaliteli yün elde etmişler. Çobanlara iyi primler verilmiş, herkes müdürden memnunmuş. Oğluna büyük bir ödül verileceği de söyleniyormuş...

Bütün bunlar çok iyiydi ama, Çordon çok başka bir şey düşünüyordu: Ruhunun ta derinliklerine gömülen, ama orada bile küllerin altındaki köz gibi hep canlı duran o özlem acısı, o yürek sızlatan hasret duygusu, kırlangıçlar uçup giderken uyanıvermişti birdenbire. Ve o anda, göğsünün üzerinde yeni bir güçle alev alev yanmaya başlamıştı. Uzun yıllar önce bu dünyayı terkedip giden oğlu için duyduğu üzüntüden başka bir şey değildi bu. Eskiden oğlu da çalışmıştı Ak-Say tarafında bir yerde ve o da bir süre için babasını davet etmişti. Çordon Sefer Ali’nin ne diyeceğini beklemeden ve hiç düşünmeden onun sözünü kesti:

- Benim oğlum da beni davet etti.

- Yaa, senin oğlun da mı orada?

- Evet, diye mırıldandı Çordon birden soğuk bir ürperti geçirerek.

- Hiç bilmiyordum, dedi Sefer Ali de saf saf omuz silkerek: İyi öyleyse, nerede olurlarsa olsunlar, yeter ki Allah sağlık versin, hadi bana eyvallah!

Sefer Ali böyle dedi ve yola koyuldu. O henüz uzaklaşıyordu ki Çordon’un aklı başına geldi, içinde bir sessizlik ve yalnızlık fırtınası koptu, kulakları uğul uğul uğuldu ve boraya tutulmuş gibi sarsıldı. “Neler anlatıyorum ben! Yalan bu söylediğim, yalan! Niçin yaptım bunu?” Arabadan atlayıp indi ve Sefer Ali’nin arkasından koşarak bağırdı:

- Dur Sefer Ali, bekle beni!

Niyeti, yanına varınca doğruyu söylemek, ondan özür dilemekti.

Sefer Ali, gemi çekip atın başını geri çevirdi:

- Ne oldu? Neyin var senin? diye sordu endişeye kapılarak.

Çordon nefes nefese geldi. Her şeyi anlatacaktı, onun için geliyordu ama, tam yanına geldiği zaman, dayanılmaz bir güç, oğlunu hayattaymış gibi düşünme isteği, onu bu kararından vazgeçirdi. Oğlu kendi sözlerinde can bulmuştu ve şimdi bir başkasının bilincinde de yaşıyordu. Onu bir kere daha gömemez, yok edemezdi. Bu yüzden, oğlunun uzun zamandan beri hayatta olmadığını, savaşta öldüğünü söyleyemedi. Biraz daha, birkaç dakika daha yaşatmak istiyordu onu gönlünde. Sonra her şeyi anlatırdı, acelesi yoktu bu işin...

- Şey... biraz tütünün var mı acaba? Şu anda içmesem deli olacağım sanki. Varsa biraz ver.

- Hay Allah canını almasın! Beni öyle korkuttun ki!

Sefer Ali rahat bir nefes aldı ve cebinden tütün tabakasını çıkardı:

- Aç avucunu, al bakalım. Bu zıkkımın nasıl bir şey olduğunu bilirim ben. Ellerin niye titriyor demirci? İhtiyarladın galiba...

- Ee, ne yaparsın, savaş sırasında az mı çekiç salladım, üstelik ihtiyarlık da var... Seni yoldan

alı koyduğum için bağışla beni.

- Hiç önemi yok. Hadi bana eyvallah!

- Uğurlar olsun.

Artık onu daha fazla tutmak hiç iyi olmazdı ve Sefer Ali'nin çabuk gitmesine ve ona oğlunun öldüğünü anlatmak zorunda kalmayışına seviniyordu.

Yalnız kalınca bir süre yola baktı, sonra avcunu açıp tütünü yere savurdu ve arabasına doğru yürüdü.

Başını öne eğmiş, yavaş yavaş sürüyordu arabayı: “Ne yapıyorum ben? Aklımı oynattım galiba!” diye söyendi. Yolun ortasında yine durdu, dört tarafa düşünceli düşünceli baktı. Bozkırın üzerinde, kırlangıçların uçup gittiği gökyüzünü uzun uzun seyretti ve mırıldandı:

- Yoo, yoo, oğlum var benim! Bir oğlum var ve yaşıyor!

Sonra birdenbire acılı, boğuk bir sesle bağırdı:

- Evet, benim bir OĞLUM VAR! Bir OĞLUM VAR! Ben de oğlumun yanına gideceğim, onu görecekim, evet görecekim!

Sonra yine sustu.

Çordon, köye varıncaya kadar yolda, bu durumlara düşmemek gerektiğine, geçmişin geri gelmeyeceğine inandırmak istedi kendini. Buna rağmen oğlunu görmek için o köye gitmek arzusu önüne geçilmez bir yangın gibi büyüdü içinde. O böyleydi işte. Aslında bu yangın yıllardan beri, çok uzun zamandan beri yakıyordu içini. Oğlunu, onun çalıştığı köye gitmeyi, askere gitmeden önce son günlerini geçirdiği yerleri tavaf etmeyi.. gezmeyi, ayağını bastığı yerlere eğilip bakmayı hayal ediyordu. Sefer Ali ile karşılaşması, o yangından küçük bir kıvılcımın sıçramasından başka bir şey değildi. Şimdi oğlu hayalinde yeniden canlanmış, yaşıyordu. Asla denetim altına alamadığı bu hayaller ve arzular yılların birbirine eklenmesi ve karışmasıyla gerçeğe dönüşüyordu sanki. Köye varışını canlandırıyordu gözünde, oğluyla buluşmasını ve konuşmasını hayal ediyordu. Kuşkusuz oğlu çok sevinecekti: “Ah, sonunda gelebildin babacığım!” diyecekti. O da ona sokulacak, “İşte geldim oğlum, merhaba!” diyecekti, “Hiç değişmemişsin, ben ise gördüğün gibi ihtiyarladım işte.” “Hayır baba, hayır, o kadar ihtiyar değilsin, sadece aradan çok zaman geçti. Gelmekte niçin bu kadar geciktin? Kaç yıl geçti? Yirmi yıl mı? Belki daha fazla... Belki beni özlemedin?” “Ne demek özlemedin! Hayatım boyunca hep seni özledim, seni düşündüm ben. Bu kadar çok beklettiğim için özür dilerim. Bir türlü karar veremiyordum. Biliyorsun annen de öldü. Onu gömdük. Senin ölümünden sonra o da yatağa düştü ve bir daha kalkmadı. Ve işte şimdi ben seninle, hatıranla övünmek, aralarında yaşadığın insanlara saygılar sunmak için geldim. Bu toprakları, bu dağları, senin teneffüs ettiğin bu havayı, senin içtiğin suları selâmlamak istiyorum. İşte yine buluştuk, görüştük oğlum! Niçin öyle durup bakıyorsun bana? Hadi beni okuluna götür, okulunu göster, çok çok sözünü ettiğin köyü göster...”

Çordon anılarını tam olarak canlandırmakta güçlük çekiyordu. Oğlu Sultan o köyde bir avcının evinde oturuyordu ama şimdi o avcının adını hatırlamıyordu. Yalnız onun iyi bir insan olduğunu, oğlunun onu sevdiğini biliyordu. Şimdi yetmiş yaşlarında olmalıydı. Hâlâ sağ mıydı acaba? Bu avcı, Çordon'un birkaç gün kalmak üzere oraya gelmesini, birlikte o şahane şahini ile ava çıkmalarını kaç defa istemişti! Şahin hâlâ orda mıydı acaba? Bu kuşlar uzun ömürlü olurlar.

Avcının bir oğlu vardı, Sultan'ın öğretmenlik yaptığı okulda, birinci sınıfta okuyordu o zaman.

İkinci sınıfa geçtiğinde savaş başlamıştı. Herhalde çocuk şimdi bir aile babasıydı. Avcının karısı da çok iyi bir kadındı. Ama, kolhozda olduğu gibi evde de işi zordu kadının. Bu kadın, evlerindeki iki av köpeğini, Sultan'dan, kendi köylerine götürüp babasına hediye etmesini istemişti. Bir sürü köpeği besleyecek hali yoktu çünkü. Bir gün Sultan o köpeklerden birini kendi köylerine getirmişti. Sırtında kara lekeler bulunan alaca bir köpekti bu. Böğrünün rengi ise sarıydı, hatta kızıla çalıyordu. Ama ne köpekti ya! Böylesine güzel ve kuş gibi hızlı av köpekleri ancak karlı Ulu-Dağlar'da bulunurdu. Yaban keçilerini tuzaklara düşüren köpekler bunlardı. Ama Sultan bir gün sonra köpeği geri götürdü. "Sahibi bu köpeği için ölür!" dedi babasına. "Onu bu kadar üzmektense kadının aşına katkıda bulunurum daha iyi." Ve o güzel köpek, Sultan'ın bisikletini izleyerek koşup gitti onunla. Çordon o köpekten ayrıldığına pek üzülmüştü ama durumu da kabul etmişti. Böyle bir köpek, avcı için vazgeçilmez bir şeydi. Oysa kendisi demirci dükkânından ayrılamıyordu. Acaba o köpekler de yok olup gitmişler miydi? Yoksa hâlâ tilki peşinde mi koşuyorlardı?

Bunları düşünürken Çordon, köye gitmesini gerektiren başka bir sebep daha bulmuş oluyordu. Gidip o adamı görmeliydi. Eğer ölmüşse mezarı başında bir dua okurdu, yaşıyorsa elini sıkar, bir zamanlar oğluna gösterdiği yakınlıktan dolayı ona teşekkür ederdi.

Çordon'un hiç aklına getirmek istemediği tek bir olay vardı. O olayı hatırlar gibi olur olmaz, kendini olanca çabasıyla işe verip onu unutmak isterdi: Patates fiyatlarının ne olacağını, kışa nasıl ot tedarik edeceğini, koyunu hangi mevsimde kesip tuzlayacağını, düveyi satmayı mı satmamayı mı... düşünürdü.

Aslında, hatırlamak istemediği o olayı defalarca, tekrar tekrar düşünmüştü. Yıllarca ve yıllarca, evinde yatıp uyuyamadığı zamanlarda, işinin başında demir döverken, sonra su verirken aklından hiç çıkmamıştı o korkunç olay. Uzun zamandan beri o konuda haklı mı, haksız mı olacağını yalnız Allah'ın bilebileceğini kabul etmişti sonunda... Eğer öbür dünyada oğlu ile karşılaşacak olursa ona her şeyi anlatacaktı, ama af dilemeyecekti ondan. O olaydan sonra, şehirde oturan kızları yüzüne karşı onu suçladıkları zaman, Çordon yine bir pişmanlık duymamış, bir şey de söylememişti...

O acıklı olaydan bugüne kadar kızları onu hâlâ affetmiş değillerdi. Bu, Sultan'ın cepheye gönderilmek üzere şehir istasyonuna gittiği zaman olmuştu.

Ekim 1941'de, iş yerinde demir döverken, biri koşarak gelmiş ve ona hemen eve gitmesini, oğlunun veda etmek üzere geldiğini söylemişti. Çordon, kirli ve yanık demirci önlüğüyle hemen koşmuştu. Örs ve çekiç sesi hâlâ kulağındaydı. Hızlı gidiyordu. Önce kulaklarına inanmamıştı. Oğlu çok gençti çünkü, askere gidecek yaşa gelmemişti daha. Ama doğruydı, çağırmışlardı onu cepheye: Sultan, bölge şefliğinden temin ettiği bir atı dörtmala sürerek hasta annesini görmeye gelmişti. Annesi altı aydan beri hastaydı ve iyileşemiyordu. Babasının da şehre gelmesini ve istasyona beraber gitmesini istemişti Sultan. Birbirleriyle uzun uzun konuşacak ve gereği gibi vedalaşacak vakitleri olmamıştı. O zamanlar şartlar böyleydi. Her birinin içinde söylenmemiş o kadar çok söz, o kadar çok düşünce kalmıştı ki! O günlerde halkın kalbinden geçenleri derleyip toparlayacak ve açıklayacak birinin çıkması ihtimali de pek azdı...

Çordon atını dörtmala sürerek şehre geldi. Otuz kilometrelik o yolda öyle hızlı sürmüştü ki atını, hayvan çatlayacaktı nerdeyse. Şehre gelince ilk gördüğü ve onu şaşkına çeviren şey, istasyonun önündeki büyük kalabalık ve tıkanıklık oldu. Herkes oradaydı: Korkuluklarında kızıl kumaşlar sarkan kamyonlar, ot ve saman dolu yaylı-yaysız arabalar, bazıları eyerli, bazılarının koşumu çözülmüş atlar... Demiryolunda lokomotifler durmadan keskin düdüklerini çalıyor, vagonların tekerlekleri gıcırıyordu. Bu kalabalığın ortasında, mezralardan, köylerden, şehirden gelen insanlar kaynıyordu.

Yaşlılar, gençler, çocuklar...

Çordon atından indi ve onu karşısına çıkan ilk arabaya bağladı. Arabalar öylece bırakılmış ve sayısız denecek kadar çok at bu arabalara rastgele bağlanmıştı. Hemen oğlunu aramaya koyuldu. Önündekileri ite kaka ilerliyor, askere gidenlerin nerede olduklarını soruyordu herkese. Ona, sevkedilecek askerlerin gar parkında, ayrı bir yerde tutulduklarını, oradan ayrılamadıklarını ve az sonra da hareket edeceklerini söylediler. Hemen o tarafa koştu. Orada askerleri sıraya sokuyorlardı. Adları okunuyor, emirler veriliyordu bir yandan. Çordon çaresizdi. O kalabalıkta aradığını nasıl bulacaktı? Ağaçlar da sıradaki askerleri görmesine engel oluyordu. Birden, hemen yakınında, “Baba, baba! Bu tarafa gel!” diye çağıran sesler duydu. Bağırıp el sallayarak çağıranlar kızlarıydı. Parkın hemen gerisindeydiler. Güç bela kendine bir yol açarak onların yanına vardı ve parmaklıkların gerisinde, cepheye sevkedilecekler arasında oğlunu gördü. Oğlu da onu görmüş, gülümseyerek el sallamıştı. Ama gülümseyişinde bir burukluk, bir üzüntü vardı. Çordon’un yüreği sızladı oğlunu görünce. Daha çok gençti oğlu. Bıyıkları bile çıkmamıştı. Öbürleriyle aynı boydaydı ama omuzları, görünümü ile bir çocuktuk. Henüz büyüme çağını doldurmamıştı, daha büyüyecekti. Çordon bunu biliyordu. Oğlu iri ve güçlü olacaktı. İki yıl daha gerekiyordu yakışıklı, güçlü bir adam olması için.

Sonraları, oğlunu düşündüğü zamanlarda, onu niçin yalnız çok sevmekle kalmadığını (çünkü her baba çocuğunu severdi), ona saygı da duyduğunu anlamıştı. Çocukluğundan beri onu, biraz yaramaz olsa da, sağduyulu bir yaşıtı gibi kendisiyle bir tutuyordu. Kendisi de bilmiyordu bunun nedenini. Bu saygısı, oğlu öğretmen olduktan sonra daha da artmıştı. Çordon ona saygılı davranır, kendini görmeye geldiği zamanlarda izci kravatını çıkarmayı unutmış olsa bile onu hep ciddiye alırdı (Sultan okulda iken izci başıydı). Pek atılgan, pek ateşli bir çocuktuk. Ama Çordon onun zamanla uslanacağını, yatışacağını düşünüyordu. Bir erkeği olur olmaz şeyler yüzünden azarlamamanın, öğütlerle hırpalamanın doğru olmayacağına inanıyordu. O, kendi yolunu bulurdu. Belki kızlarıyla arasındaki uyumsuzluğun bir sebebi de buydu işte. Büyük kızı Zeynep ve küçük kızı Saliha öğrenimlerini şehirde yapmış, evlenmiş, şehirli olmuşlardı. Sonra Sultan’ı da şehre götürmüşler ve Sultan ilköğretmen okulundan mezun olmuştu, bir yıldan beri de öğretmenlik yapıyordu.

Çordon kızlarının yanına varınca kızları onu bir kenara çektiler. Ter içindeydiler, öfkeliydiler ve erkek kardeşlerine pek de yüksek olmayan bir sesle bağırarak onu kahramanlık taslamakla, aptallıkla suçluyorlardı. Büyük bir kalabalığın ortasındaydılar. Kızları telaşlanıyor, sinirleniyorlardı. O kalabalığın, o kargaşanın arasında baba ile kızlar arasında bir tartışma başladı:

- Biliyor musun, oğlun gönüllü yazılmış!
- Nee? Nasıl olur bu?
- Bölge askerlik şubesine telefon ettik, öğrendik ki askere gitmeyi kendisi istemiş, her tarafa başvurmuş bunun için. Hatta hemen cepheye, savaşa gönderilmesini de istemiş! Anlıyor musun?

Öbür kız devam etti:

- Askerlik yaşı da gelmedi daha!
- Demek buna mecbur olmuş, gerekli görmüş bunu.

Kızların ikisi birden gürledi:

- Mecbur mu? Gerekli mi?
- Baba, anlamıyorsun! İkimizin kocası da askerde, yetmez mi? Dönüp dönmeyeceklerini bir Allah bilir. Yapayalnız kaldık. Evin son erkeği, en küçüğü de bir an önce cepheye varmak için sabırsızlanıyor...

- Bir çocuk gibi yitip gidecek orada. Ona izci başı olduğunu soracak değiller baba!

- Baba, bir şey söylesene, niçin susuyorsun?
- Ne diyebilirim, elimden ne gelir ki?
- Git konuş onunla, yanına gitmen için izin alırız. Git, böyle çekip gitmeye hakkı olmadığını söyle.
İş işten geçmeden caydırmaya çalış. Vazgeçebilir ve henüz geç değil... Yalnız sen caydırabilirsin onu!

- Yoo, durun! diye kekeledi.

O ortamda, o kargaşada kararını vermiş birini bu kararından caydırmaya çalışmanın imkânsız olduğunu, doğru da olmayacağını kızlarına anlatmakta güçlük çekiyordu. Oğlu verdiği sözden nasıl dönebilirdi? Sözünden caymaya kalkışsa, aynı sıradaki asker arkadaşlarının yüzüne nasıl bakardı? Sonra onun için ne derlerdi? Ve kendisini ne duruma düşürür, kendisi için ne düşünürdü? Ne derdi?

- Bunu yapmamalı, utanç verici olur...

- Nee? Utanç verici ha!

- Kimden utanacak, kim tanıyor onu burada?

- Aman Tanrım, onun var ya da yok olmasından kime ne? Kimin ihtiyacı var onun kim olduğunu bilmeye?

- Kendisinin! Kendisi kim olduğunu bilecek ya! En önemlisi budur işte! Kendisinden kaçamaz! dedi Çordon.

- Yapma baba, durdur onu! Bir çocuk o daha. Hadi, vakit varken caydır onu!

Bu sırada kalabalık dalgalandı. Bir hay huy içinde insanlar sağa sola açıldılar. Bando bir marş çalmaya, kızıl bayraklar dalgalanmaya ve askerler sıra halinde parktan çıkmaya başladılar. Trene binecekleri anons edildi. Çordon'un kızları kollarına asılarak, bando sesi ve yüzlerce insanın bağrıışmaları arasında onu sıkıştırmaya, yalvarmaya devam ediyorlardı:

- Çabuk, sorumlu subayı görelim, subay istasyonda... Oğlunu kurtarmalısın!

- Baba, hasta annemin hatırı için, onun canı için! Annemizin hasta olduğunu, ölmek üzere olduğunu söyle subaya!

Bu sözler Çordon'u iyice sarstı. Onu kalabalığın arasından çekip, acemi sevkinden sorumlu subayın bulunduğu yere doğru sürüklediler.

İstasyon binasına büyük bir taş merdivenden çıkılıyordu ve merdiven de dopdoluydu. Kızlar, kan ter içinde ateş gibi yanan vücutlarının, yaşlı, tasalı, cesur ve aynı zamanda umutsuz bakışların arasında, babalarını yukarı doğru çektiler. Tamburlar gürlüyor, marş çalınıyor, askerlerin veda bağrıışları arasında, Çordon, acılar içinde ruhunun sessiz çığlığını duyuyordu. Kızlarının, sadece kardeşleri Sultan'ın ve sevdikleri, kendilerine göre korudukları ailenin iyiliğini düşündüklerini çok iyi anlıyordu ama, yine de onlara kızıyordu. Çünkü oğlunun hür ve bağımsız davranmasına engel olmasını istiyorlardı ondan. Oğlunun insanlık gururunu öldürme suçunu onun sırtına yüklemek istiyorlardı! Ama kızlar, o itiş-kakış arasında, kendilerine basamak basamak yol açarak yukarı doğru sürüklüyorlardı onu. Merdivenin sonuna geldikleri zaman, Çordon oğlunun da bulunduğu sıralanmış askerleri gördü. Bando toplanıyor, yerinden ayrılmaya, en sonda harekete geçmeye hazırlanıyordu. Oğlunun bulunduğu grup, katarlara binecek son gruptu. Çordon oğlunu hemen farketti ve onun başını dört yana çevirerek bakındığını gördü. Babasını ve ablalarını arıyordu besbelli. Eğer o anda ablalarının onu gitmekten alıkoymak için babalarını sevk subayına başvurmaya zorladıklarını, onu kendi gözünde alçaltmaya, insanlık gururunu yok etmeye, çiğnemeye çalıştıklarını bir bilseydi!...

Bu sırada Çordon, kırmızı entarili bir kızın kalabalığın arasından fırlayarak Sultan'a doğru koştuğunu gördü. Ama ancak el sıkışacak kadar bir süre kalabildi Sultan'ın yanında. Onu ondan

uzaklaştırdılar.

Şimdi istasyon şefinin odasına gelmişlerdi. Yetkili subay oradaydı. Kızları onu büronun kapısına doğru ittiler:

- Hadi, gir içeri! Ona babası olduğunu söyle, annemizin hasta olduğunu da.. onun henüz bir çocuk olduğunu, düşünmeden hareket ettiğini anlat. Her şeyi açık açık söyle, ayırsınlar onu konvoydan...

- Hadi baba! Daha ne duruyorsun? Her dakikanın çok büyük önemi var şimdi!

Çordon, onlara aldırış eder olmasa da, o kalabalık içinde utanç duymaya başlamıştı. Askerler, siviller kendi işlerinin telaşı içinde, o yana bu yana koşuşmaktaydılar.

Çordon silkindi, ayak diredi:

- Hayır, dedi, ben böyle bir şey yapamam, böyle davranmak benim huyuma suyuma uymaz! Oğluma kötülük edemem!

- Baba, gireceksin içeri!

- Evet baba, girmelisin, sen girmezsen biz gireriz, her şeyi anlatırız!

Kızların sabrı taşmıştı. Kapıya dayandılar. İçeri girecekleri sırada Çordon kollarından tuttu ve çekti:

- Hayır, buna izin veremem! dedi.

Bundan sonra merdivene doğru yürüdü, kalabalığı yararak ve onları korkunç bir kuvvetle ellerinden çekerek merdivenden indi. İşte o zaman, hiçbir babanın duymak istemediği ya da istisna sayılacak kadar az babanın duyduğu sözleri işitti onların ağzından:

- Oğlunu ölüme gönderiyorsun!

- Lânet olsun, bir baba değilsin sen!

- Hayır, sen artık bizim babamız değilsin! diye ekledi öteki.

Çordon'un yüzü bembeyaz oldu. Sıkılan yumruklarını gevşetti, kızların kollarını bıraktı ve tek kelime söylemeden, insanları ite kaka, meydana doğru ilerledi. Oğluna veda etmek için o insan ormanını yara yara, o çığlıklar, hay-huy arasında bindirme yerine koşmak istiyordu. Ama geçit kapanmıştı bile. Peronda, kalabalık kara yoğun bir kitle gibi dalgalanıyor, bando durmadan coşturucu marşlar çalıyordu... Oradan geçmek imkânsızdı.

Peronun önünde parmaklığa dayanan Çordon, insan başlarından oluşan bu denizin üzerinden, ucu görünmeyen kırmızı vagonlara baktı.

- Sultan! Sultan! Oğlum, buradayım! Görüyor musun beni? diye bağıırıyordu elini kolunu sallayarak.

Sultan onu nasıl duysundu ki! Parmaklığın yanında duran bir demiryolcu ona sordu:

- Atın var mı?

- Evet, dedi Çordon.

- Aktarma istasyonunun nerde olduğunu biliyor musun?

- Evet, öbür tarafta.

- Öyleyse babalık, hemen atına atla, dörtnala sür. Beş kilometrelik bir yol gideceksin. Yetişirsin. Katar orada bir dakika duracak. Oğlunu görebilir, uğurlayabilirsin. Ama çabuk ol, dikilip durma orada!

Çordon atını bulmak için oraya buraya koştu. Atını nasıl bulduğunu değil, tek bir hareketle yuları nasıl çözdüğünü, üzengiye nasıl bastığını, kamçısını nasıl şaklattığını ve hayvanın nasıl fırladığını, başını öne eğerek demiryolu boyunca onu nasıl dörtnala sürdüğünü hatırlıyordu yalnız. Tenha yolda tek tük geçen yayaların ve arabaların, ondan vahşi bir göçebe imiş gibi korktuklarını da... “Allah vere

de vaktinde yetişsem! Haydi, yetiştir beni! Oğluma söyleyeceğim çok şey var!” diye düşünüyor ve dişlerini gevşetmeden, dört nala giden atının duasını okuyordu: “Ey ataların ruhu! Ey atların koruyucusu Kamber Ata! Bana yardım edin! Atım sürçmesin! Ona şahinin kanatlarını ver! Demirden bir yürek ve ceylan gibi bacaklar ver! Ona balıkların ciğerini ver!...”

Yolu geçtikten sonra rayların kenarındaki dolguların yanında bir patıkaya girdi. Yine kırbaçladı atını. Aktarma istasyonuna girmek üzereydi ki, geriden, ona yetişmekte olan trenin sesini duydu. Birbirine eklenmiş iki dev lokomotifin boğucu gürültüsü onun önüne eğdiği geniş omuzlarına dağdan kopan kayalar gibi iniyordu sanki.

Tren, dörtlü nala giden Çordon’un yanından gelip geçti. At da bütün gücünü kullanıyordu. Ama yine de tren orada duracaksa yetişebilecekti. Artık pek az bir mesafe kalmıştı. Trenin orada durmaması ihtimali, bu kaygı, bu korku, ona Allah’ı hatırlattı: “Allahım! Eğer var isen bu treni durdur! Sana yalvarıyorum, durdur bu treni!”

Çordon yavaşlayan katarın son vagonuna yetiştiği zaman tren durmuştu. Oğlu da onu görmüş, trenden atlamış, koşuyordu. Çordon da onu görünce atından atladı. Tek kelime söylemeden birbirlerinin kucağına atıldılar ve her şeyi unutarak, öylece hareketsiz kaldılar. Sonra:

- Baba, beni bağışla gönüllü olarak gidiyorum... dedi Sultan.
- Biliyorum oğlum, biliyorum.
- Ablalarımıza saygısızlık ettim baba, mümkünse onlar da bağışlasınlar beni.
- Seni bağışladılar oğlum. Onlara kızma, onları unutma, yaz, anlıyor musun? Anneni de unutma...
- Peki baba.

İstasyonun kampanası çaldı. Birbirlerinden ayrılma zamanı gelmişti. Oğlunun yüzüne son kez baktı ve onda, bütün hatlarıyla kendini gördü. O, tam kendisiydi, kendisinin gençliği... Sonra onu sımsıkı bağrına bastı.. o anda bütün benliğiyle baba sevgisini oğluna aktarmak istiyordu. Oğlunu böyle kucaklayan Çordon şunları söyledi ona:

- Bir erkek, bir adam ol oğlum. Nerede olursan ol, erkek ol, mert bir erkek olarak kal!

Vagonlar kımıldadı.

- Ey Çordonov (Çordonoğlu), gidiyoruz! diye bağırdı kumandan.

Sultan’ı kolundan çekip hareket eden trene bindirdiler. O zaman Çordon kollarını indirdi, gidip köpükler içinde kalan atının boynuna abandı ve başladı hüngür hüngür ağlamaya. Atın boynuna sımsıkı sarılarak ağlıyor, öyle sarsılıyordu ki, onun üzüntüsünün ağırlığı altında atın toynakları olduğu yerde kayıyordu.

Demiryolcular yanından sessizce gelip geçtiler. Onlar, o günlerde insanların niçin ağladıklarını çok iyi biliyorlardı. Yalnız, istasyona gelen çocuklar birden duruyor, çocuksu bir merak ve acıma duygusuyla, o yaşlı adamın ağlamasını seyrediyorlardı.

*

**

Çordon, Küçük Boğaz’ı geçip, yer yer tepelerle kesilen ve karlı dağlara kadar uzanan o vadiye geldiği zaman, güneş de dağların üzerinde gökyüzüne doğru iki kavak boyu yükselmiş bulunuyordu. Orada birden nefesi kesilir gibi oldu. Oğlu işte orada, o topraklarda yaşamıştı...

³ Çapan: Kaftan, üst giyim.

⁴ İçig: Çizme içine giyilen mes.

⁵ Tebetey: Kalpak.

Beyaz Yağmur

YÜKSEKLERDE soğuyan rüzgâr, boğazın kapkara derinliklerinden hızla geçerek dağın eteklerine iniyordu. Orada, ta aşağıda, köy, uykuya varmak üzereydi.

Pencerelerde ışıklar birer birer sönüyor ve ay, belli belirsiz gümüş ışınlarını, patlamak üzere olan tomurcuklara vuruyordu. Bahar çiyleleriyle kaplanmıştı tomurcuklar. Çevre sakindi. Yalnız, sazla kaplı bir damın üzerinde rüzgârın hışırtısı ve yarı uyanık bir köpeğin homurdanması duyuluyordu. Tarlada çalışan traktörlerin motor sesleriyle, çayın hafif şırıltısı da duyuluyordu uzaktan...

Karanlıkta iki insan karaltısı, köyün kenar evlerine hızlı adımlarla yaklaştı. Sonra, yavaşladılar ve durdular.

- Artık kendim giderim, sağ ol... dedi bir kadın sesi.
- Biraz daha geleyim, köpekler saldırabilir, dedi yanındaki erkek.
- Köpeklerden korkmam...
- Olsun, geleyim biraz.
- Olmaz Kasımcın, işe geç kalırsın.
- Daha vaktim bol, iş saatine çok var.

Kasımcın bir kibrit yaktı. Bir anlık titrek kibrit alevinde, başına kareli bir çember bağlayan genç kızla sırtında fermuarlı spor deri ceket ve ayağında suni deriden çizmeler bulunan genç adamın yüzleri aydınlandı.

- Oo, Saadet, daha iki uzun saat var önümde...
- Yapma Kasımcın, yoluna git. Bir gören olsa dedikodular ayyuka çıkar... Hem ben annemi merak ediyorum. Beni niçin çağırmış olabilir? Ya hasta ise?
- Eğer hastaysa yalnız bırakmak olmaz, bir çaresine bakarız...

Orada kısa bir süre daha durdular ve sonra ayrıldılar. Saadet evlerine, Kasımcın da dağlara doğru yürüdü. Erkek, birkaç adım gittikten sonra hızlı hızlı geri döndü:

- Eğer üzücü bir durum varsa bana bildir.. bekleyeceğim haberini, dedi.
- Olur, dedi Saadet kısıp bir sesle.

Kız birkaç adım gidince durup arkasına baktı. Kasımcın gözden kaybolmuştu bile. Adımlarını hızlandırdı. Eve yaklaştıkça merakı ve hızı artıyordu. Sonunda kendini tutamayıp koşmaya başladı. Karamsar düşünceler geliyordu aklına. Kapıyı açınca annesini yatakta, hasta, gözleri çökmüş bulmaktan korkuyordu. O anda “Apa! Tatlı apam benim!” diye bağırarak istedi ama ağzından hiç ses çıkmadı. Sonunda bahçe kapısını açtı ve bir karaltının kendine doğru geldiğini gördü:

- Saadet, sen misin yavrum? dedi annesi.

- Apa! Ne oldu apa?⁶

- Böyle bir gecede yalnız mı geldin buraya?

- Evet, diye yalan söyledi Saadet.

- Aman Tanrım, olamaz! Nasıl olur bu? diye kollarını yukarı kaldırdı Zeynep-apa.

- Ama, yapayalnız değil, yoldan geçen bir at arabasına bindim.

Saadet çabuk toplamıştı aklını başına. Zeynep-apa kızını kucaklayarak ağlamaya başladı:

- Yokluğuna dayanamıyorum artık, seni gözlemekten gözlerim karardı.. nerdeyse gece yarısı oldu hâlâ gelmedin... Yolda başına bir şey gelmesinden korktum. Sana bakmak için yola çıkmaya hazırlanıyordum...

- Niye endişe ediyorsun, daha geçen hafta görüşmedik mi apa?

Saadet traktör ekibinde pullukçu olarak çalışıyor ve hemen hemen bütün yazı çalışma kampında geçiriyordu. Onun eve her gelişi Zeynep-apa için bir bayram sevinciydi. Yalnızlıktan o kadar sıkılıyordu ki, kızının bir adım bile yanından ayrılmasını istemiyordu. Ocağı birlikte yakar, evin işlerini birlikte yaparlardı: Biri hamur yoğurur, öteki et pişirirdi. Saadet ineği sağlar, onun yanbaşıda annesi hayvanlara su içirirdi. Hiç bitmezdi konuşmaları. Hem Zeynep-apa'nın çalıştığı kolhozdan, hem Saadet'in çalıştığı kamptan söz eder, bitmez tükenmez haberler aktarırlardı birbirlerine. Saadet dereye su almaya gittiği zaman Zeynep-apa avlu çitinin yanında durup ardından bakardı. Yavrusunun büyüdüğüne, kocaman bir kız olduğuna inanmak istemezdi bir türlü. Onun dik ve yumuşak omuzlarını şefkatle, gururla seyrederdi. Ucunda kovalar bulunan omuz sırtığını, bileğinde gümüş bilezikler bulunan güneşten yanmış güçlü kollarıyla tutar, hafif ve çevik adımlarla yürürdü. Hem de ne güzel yürürdü! Nefes alışları da çok düzenliydi. Her nefes alışta entarisinin uçları hafifçe yukarı kalkardı.

- Ah güzel kızım, gözümün nuru, Allah seni nazardan korusun, sana gelecek belalar bana gelsin! derdi.

Bugün ikisi de çok mutlu, birbirlerine karşı çok sevecen idiler. Saadet annesinin onu boş yere çağırmadığını, ona söyleyeceği önemli şeyleri olduğunu tahmin etmişti. Besbelli Zeynep-apa da yapacağı o konuşmaya hazırlıyordu kendini. Şu son günlerde kızının hallerinde bir değişiklik görüyordu. Ne olabilirdi bunun sebebi, bunun anlamı?

İlkbaharın ilk günleriydi, karlar henüz erimişti. İşte o günlerden birinde Saadet, nefes nefese koşarak eve gelmişti:

- Apa! Apa! Komsomollar ekibi geldi! diye heyecanla bağırıyordu eşikten.

- Hangi ekip? Ne ekibi?

- Aa, bilmiyorsun demek? TABOM⁷ komsomollarının ekibi. Yeni açılan tarlalarda çalışacaklar.

Değirmenin yanından arabalarla, traktörlerle geçerken gördüm onları.

Zeynep-apa anlamıyordu: “Gelirlerse gelsinler, bunda telaşlanacak, heyecanlanacak ne var?” diyordu kendi kendine.

Ama kızı coşmuştu ve anlatmaya devam ediyordu:

- Hangi araziye ekilişe açacaklarını biliyorum. Bize pek uzak değil, Tokay-ake⁸ onların bu yıl ‘Eski Oba’ topraklarını tamamen sürüp işleyeceklerini söylüyor.

Bundan birkaç gün sonra Saadet annesinden o ekibe pullukçu olarak katılmak için izin istedi. Zeynep-apa izin vermek istemedi ama Saadet direndi. Gitmeye kararlıydı. Bunu anlayan annesi

istemeye istemeye razı oldu.

- Bu yıl pullukçu olacaktım zaten, sonra bize traktör sürmesini de öğretecekler. Komsomollar toplantısında verdiğim sözü de geri alamam.

Eğer Saadet'in amcası ihtiyar Tokay-ake araya girmeseydi, Saadet'in ileri sürdüğü gerekçeler Zeynep-apa'yı hiç etkilemeyecekti:

- Gençleri kendi hallerine bırakalım, ne yapacaklarını biliyor onlar. Mademki gitmek istiyor, bırak gitsin! demişti amcası annesine.

Saadet yaz boyunca o ekipte pullukçu olarak çalışmaya gitti ama annesi birkaç gün sonra bu işe izin verdiği için pişman oldu. Görüyordu ki artık kızı ona ait olmaktan çıkıyor, daha büyük başka bir güç onu her gün biraz daha uzaklaştırıyordu kendisinden.

Bazen de Saadet'in kendisinden daha akıllı, daha atak olduğunu görüyordu. Bir genç kız için bu kadarı fazla değil miydi? Ama Saadet'in gizli bir sorunu vardı ve annesi bunu anlamıyordu. Niçin eve geldiği zaman, annesinden bıkmış gibi, bir an önce ekibe ulaşmak için daha gün doğmadan yola çıkıyordu?

Çok tuhaftı doğrusu! Bazen birden ciddileşir, işe dalar, bazen de o güne kadar görmediği şekilde neşeli olurdu. Şarkı söyler, güler, coşardı. Sonra birden, öksüz bir deve yavrusu gibi mahzunlaşır, sessizleşir, gözleri bir yerlere dalar giderdi.

Zeynep-apa hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi sorardı:

- İşinden memnun musun Saadet? Kimler çalışıyor ekipte?

- Çok memnunum anne! diye cevap verirdi kız her zaman.

Sonra, büyük bir heyecanla arkadaşlarından söz ederdi. Uzaklardan gelen ve makinelerden çok iyi anlayan gençlerdi bunlar. İçlerinden bazıları fabrikada, bu makinelerin yapımında da çalışmışlar. "Ah ben de onlar gibi olabilsem!" diyordu. Gözleri pırıl pırıl parlardı böyle derken. İşte o anlarda annesinin tanımadığı bir yabancı olup çıkardı. Saadet, annesinin gözlerindeki kaygıları anlamadan, coşku ile komsomollar toplantısını, duvar gazetesinde kötü bir traktör sürücüsünün nasıl eleştirildiğini ve daha birçok şeyi anlatır, Zeynep-apa bunları da hiç anlamazdı...

Çaylarını içtiler. Saadet sofrayı kaldırdı, tabakları yıkayıp kuruladı, sergendeki yerlerine dizdi. Artık yatma zamanı gelmişti. Ama Zeynep-apa yer keçesinin üzerinde oturuyor, dikkatle kızına bakıyordu. Sonra, yanında eliyle yer göstererek:

- Gel, şöyle yanıma otur, dedi. Seninle biraz gevezelik etmek istiyorum.

- Peki apa, konuş, seni dinliyorum..

Zeynep-apa söyleyeceklerini uzun uzun düşündü.

Söze nasıl, nereden başlayacağını bilemiyordu. Sonunda kızının gözlerinin içine bakarak konuştu:

- Bak Saadet, sen benim biricik evladımsın. Hem kızım, hem oğlumsun. Senden başka hiç kimsem yok benim. Evde yapayalnız kalmak kolay mı sanıyorsun. (Böyle derken gözlerinden yaşlar boşanmaya başladı). Çalışırken yalnızlığımı unutuyorum. Ama eve gelir gelmez büyük bir üzüntüye kapılıyorum, kalbim sıkışıyor... Nerelerdesin? İyi misin, kötü müsün? Hep bunları düşünüyorum. Saadet, kızım, yaptığın iş kadına göre bir iş değil. Bir genç kızın işi pulluğun gerisinde gitmek midir? Bırak o işi, eve dön... Çalışmak istiyorsan kolhozda iş çok...

Zeynep-apa gözlerinin yaşını silerek derin bir iç çekti. Ne demek istediğini Saadet bu kadarıyla anlardı herhalde. Ama Saadet, annesinin söylemek istediği en önemli şeyi söylemediğini anlamıştı.

- Bak apa, dedi, kampta çalışan tek kız ben miyim sanıyorsun? Kolhozdan gelen kızlar da var. Hele TABOM'da pek çok kız var. Onlar da erkekler kadar başarılı, onlar da erkekler kadar iyi

çalışıyorlar. Ben niye herşeyi terkedip gideyim?

- Kendini onlarla bir mi tutuyorsun? diye darıldı Zeynep-apa. O ailelerin başka çocukları da var.

Saadet annesini kucakladı, bağına çekip sıktı ve öylece durdular. Nasıl hak vermesindi annesine?

- Peki apa, senin dediğin olsun, ama orada biraz daha çalışmama izin ver. İlkbahar ekimi yakında bitecek. Ekim işi bitince hemen dönerim, çok beklemeyeceksin.

Annesi rahatlamıştı. Artık yatabilir, uyuyabilirdi. Tam gözlerini yummuştu ki hafif bir ses duydu. Gözlerini açınca Saadet'in usulca kalktığını ve pencereye doğru gittiğini gördü. Ayın mavimsi ışığı kızın başına ve omuzlarına vuruyordu. Saadet biraz rahatsız olarak dönüp annesine baktı, sonra hiç ses çıkarmadan pencere çıkıntısının üzerine, kollarıyla dizlerini kucaklayarak kımıldamadan oturdu. Besbelli bir şey, önemli bir şey düşünüyordu. Elleriyle, göğsüne inen saç örgülerini sinirli sinirli sıkıyor ya da karıştırıyordu.

“Niçin yatıp uyumuyor bu kız?” diye düşünen Zeynep-apa'nın yüreği sızladı.

Saadet, yüzünü cama dayamış, gözlerini kırpmadan dağlara bakıyordu. Dağların yumuşak eğimli yamaçlarında, ara sıra traktörlerin farları ışıldıyordu. Ta uzaklardan gelen motor seslerini de dinliyordu sarhoş gibi. Motor sesleri bazen artıyor ve daha yakına gelmiş gibi oluyor, bazen de ses hafıflıyor ve kız o gürültüyü duymak için kulak kabartıyordu.

Annesi, “traktör seslerini dinliyor” diye geçirdi aklından. Ayni anda, zaman zaman kendisinin de o seslere kulak kabarttığını hatırladı. Kızı evde olmadığı zamanlar orada, o tarlalarda çalışıyordu çünkü. O yokken ona bu sesler bir rahatlık verirdi. Ama kızı o pencerenin kenarında sebepsiz oturmuyordu. Zeynep-apa kızının kalbinin burada değil, orada, o sürülen tarlada olduğunu anlamıştı.

Saadet uzaktaki farların ışığına bakıyor, saban bıçaklarının parladığını, bakir toprakları derinlemesine yarıp aktardıklarını görüyordu. Yıllardan beri el sürülmemişti o topraklara. İşte şimdi kızı ve Kasımcıan o toprakları ilk defa işliyor, açıyorlardı. Yakında orada buğday yetişecek, bu bölgeden de yollar geçecek, ‘Eski Oba’ vadisinde evler yapılacak, köyler kurulacaktı. Ve buranın yerlileri yeni gelenlere, bu toprakların sahibi olduklarını belli eden bir ses tonuyla: “Şu toprakları geçince büyük bir ahır, biraz ilerisinde de yollar göreceksiniz. Bizim kolhoz işte orasıdır” diyeceklerdi. “Evet, bütün bunları biz yapacağız” diye düşünüyordu Saadet. Böyle düşünürken bir sevinç dalgası kaplıyordu vücudunu. Gerçek mutluluk bu değil miydi, insanın bu işe kendini adamasına değmez miydi?

Şimdi o, güneş ışınlarının, çırpınan kara dalgalar gibi duman duman tüten topraklara vurduğunu da görüyordu hayalinde. Yeni sürülmüş topraklardan nemli bir koku yayılıyordu. Güzel bir koku!...

İşledikleri o parselde, Saadet birden sabanın lövyelerini kaldırıyor ve ayna gibi parlayan saban demirleri de kalkıyordu ayni anda. Sabanın her demirinde birer küçük güneş ışıldıyordu.

Kasımcıan traktörü döndürürken geriye bakıp ona gülümsüyor ve Saadet de ona bağıırıyordu:

- Hadi Kasımcıan, sür! Bugün biz birinci olacağız, hadi ilerle!

“Kasımcıan.. birbirimizle karşılaşmamız ve beraber ayni yerde çalışmamız ne iyi! Seninle dünyanın öbür ucuna gelirim ben!” diyordu Saadet içinden.

Zeynep-apa kaygılıydı. Ne yapacağını, kızına ne diyeceğini bilemiyordu. Öbür tarafa dönüp derin bir iç çekti. Saadet irkildi. Ama yine de uzun bir süre daha oturdu pencerenin çıkıntısında. Sonra sessizce yatağına girip yattı. Ama ne onun, ne de annesinin gözüne uyku giriyordu. İkisi de kendi düşüncelerine dalmışlardı.

Zeynep-apa'nın düşündüğü şuydu: Artık kızı yetişkin bir genç kız idi ve onun geleceğini düşünme zamanı da gelmişti. Kendi köylerinden saygıdeğer bir yiğitle evlense ne iyi olurdu! O zaman hep

yanında kalırdı Saadet. Müstakbel damadın ailesi yoksa daha da iyi olurdu: Yeni evliler bu evde her zaman birlikte yaşarlardı. Kızı, çeyizinin hemen hemen hazır olduğundan habersizdi. Sadece ipek yatak örtüleri eksikti...

Saadet ise Kasımcıan'la ilk karşılaşmalarını düşünüyordu. Aynı ekipte çalışıyorlardı o zaman. Traktörün her duruşunda Kasımcıan yanına geliyor ve soruyordu:

- Yoruldun mu Saadet? Biraz dinlen istersen.

“Neden yanımdan hiç ayrılmıyor, küçük bir çocuk muyum ben!” diye biraz öfkeyle kendi kendine söyleniyordu o zaman Saadet.

Ama Kasımcıan hiçbir şey sormadığı zamanlarda da kızılıyordu ona: “Niye bir şey söylemiyor bana? Canı mı sıkıldı, yoksa benden bıktı mı?”

Bir gün, yalıyarların yükseklerinde bulundukları bir sırada, oradaki en yüksek tepeye tırmanmaya karar verdiler. Saadet'in hiç unutamayacağı bir gündü o gün. Yamaç dikti, epeyce yorulular, ama yine de durup dinlenmediler. Ne pahasına olursa olsun o tepeye çıkmaya yemin etmişlerdi sanki. İkisi de o tepede birbirlerine çok önemli bir şey söyleyeceklerini düşünüyorlardı. Orada söyleyeceklerini onlardan başka kimse duyamazdı. Çünkü, kilometrelerce uzanan çevrede onlardan başka kimse yoktu. Ama, tepeye çıktıkları zaman ikisi de yüreklerinden ve akıllarından geçeni söylemeye cesaret edemediler. Yalnız iniş sırasında, dikkatsizce atılan bir adım yüzünden Saadet'in ayağı kaydı. İşte o zaman Kasımcıan onu tuttu ve sonra da kendisine çekip dudaklarını onun dudaklarına yapıştırdı. Saadet hiç çekilmedi, kızmadı. Aksine, o zamana kadar hiç olmadığı şekildi mutlu oldu...

*

**

Zeynep-apa, ardına kadar açık duran kapının pervazına dayanmış, odaya bakıyordu: Bu hareketsiz, yıkılmış, bitmiş haliyle, çatılmış kaşlarıyla, sımsıkı kapadığı dudaklarının çevresinde şimdi pek belli olan kırışıklarla ve umutsuz bir sessizlik içinde... Belki korkunç bir şey görme korkusuyla içeri doğru adım atmaya korkuyordu. Ya da bir şey hatırlamış ve durmuştu. Belki de hâlâ rüzgârın aralıklı olarak ulaştırdığı dağdaki o motor seslerini dinliyordu... Entarisinin uzun geniş yenleri omuzlarından sarkmıştı. Hemen yanında dolu kovalar ve su taşıma sırtığı vardı. Zeynep-apa o anda dereden gelmiş, su getirmişti. Dere başında ona Saadet'in evlendiğini haber vermişlerdi. En çok korktuğu şey başına gelmişti işte! Şimdi bu evde yapayalnızdı. Gerçi her şeyi vardı, bir eksiği yoktu. Ama kızının gidişiyle var olan her şey birden anlamını yitirmiş bulunuyordu.

Eğer o sırada Tokay-ake'nin yeğeni Ceydegül gelmeseydi, kim bilir daha ne kadar bekleyecekti o halde? Zeynep-apa onu görünce başladı ağlayıp sızlanmaya:

- Kızın varsa böyle oluyor işte! Ne talihsiz bir kadını ben! Allah beni cezalandırdı, bir oğul vermedi. Bir oğul aile yuvasını terkedip gitmez, aksine, eve gelin getirir...

Ceydegül, her zaman sakin, sabırlı ve güçlü görünen ama şimdi bitik, yıkılmış bir durumda olan bu kadına endişeyle, korkuyla baktı.

Zeynep-apa devam etti dövünür gibi konuşmaya:

- Saadet benim şerefimi beş paralık etti! Bir hırsız gibi, şerefsizce ve kimseye haber vermeden, kimseyi yanına almadan, bir serseriyle kaçıp gitti evden... O serseri onu alıp gidecek ve ben de bir daha göremeyeceğim kızımın yüzünü...

- Ne diyorsunuz siz Zeynep-apa! Saadet şurada, hemen yakınımızda! dedi Ceydegül.

- Sus! Benim bu duruma düşmemde, bu acıları çekmemde sizin de suçunuz var. Saadet'in TABOM'da çalışmasına senin Tokay sebep oldu. Ve ben de, kocamın kardeşi olduğu için aptalca dinledim onu... Git ona söyle, eğer kardeşinin anısına saygısı varsa, ailemizin şerefini düşünüyorsa, Saadet'i alıp getirsin eve! Hadi git, söyle ona!

Aynı gün Tokay-ake ailenin büyüğü olarak, karısını Zeynep-apa'ya gönderdi ve onu evine çağırttı.

Kendisi asık suratla, bir koyun postuna bağdaş kurup oturarak yengesini bekliyordu. Bütün aileyi toplamıştı. Odanın içi pek sıcaktı. Tencerede et pişiyor, semaverde su kaynıyordu.

- Ben her şeyi biliyorum Zeynep, diye söze başladı Tokay ona bir fincan çay vererek. Senin bu davranışından utanıyorum. Eğer Saadet kötü bir şey yapmışsa, hemen şimdi atıma atlar, onu saçlarından sürükleye sürükleye getiririm buraya.

İhtiyarın gözlerinde öfke kıvılcımları çakıyordu. Konuşmaya devam etti:

- Ama bunu yapmayacağım. Onu dövmektense ellerim kırılsın daha iyi. 'Eski Oba' toprakları uzun yıllardan beri senin kızın gibi insanları bekliyordu. Seni teselli etmeye ya da razı etmeye çalışacak değilim Zeynep. Ama bir şeyi iyi hatırla...

Tokay ağzına bir tutam tütün koydu, düşünceli düşünceli bıyıklarını sıvazladı ve devam etti:

- Bugün 'Eski Oba' topraklarını sürüyorlar. Çok iyi bilirsin ki, bir zamanlar o işi biz de yapmak istedik ve yapamadık. Yapamazdık da. Dağın hemen eteğinde ekilecek toprağımızın olabileceğini aklımıza bile getiremezdik. Baylar (zenginler) bizi oraya sokmuyorlardı. Sonunda bizi uzaklaştırdılar oradan. Bizi Eski Obaya sürdüler. Orada toprağı kazmak ve sulamak çok güçtü. Kardeşime âşık olduğunu ve buraya geldiğiniz günleri hatırlıyor musun? Açlıktan ölmek için küçük bir toprağı sürüp ekmeye karar vermiştik. O bir karış toprağı ekilir hale getirmek için taşları ellerimizle nasıl taşıdığımızı, dağın yamacına ne güçlüklerle bir ark açtığımızı unutmuş olamazsın. 'Yılan Tepesi'nin oraya suyu çıkaramamıştık. Bütün bunları hatırlıyor musun Zeynep? Çıplak elle o kayayı delmeye çalışmak akıl alır bir iş miydi? Bütün emeklerimiz boşa gitti, ekinler mahvoldu. O zaman nasıl ağladığını hatırla. Biz erkekler bile gözyaşlarımızı zaptetmekte güçlük çekiyorduk. O devirde 'Eski Oba'da avuç içi kadar bir toprağı işlemek bile imkânsızdı. Daha fazlasını mı istiyorduk? Sadece açlıktan ölmemektir istediğimiz... Ve bütün çocuklarımız kendilerini bu 'Eski Oba'ya adadılar. Git de bir gör onların ne yaptıklarını! Çalışıyorlar orada. Bilgileri var, aletleri, araçları var... Yakında buğdaylar bir dere gibi ta buralara kadar akacak. Ah Zeynep, sen sevdiğin adamın peşinden bütün güçlükleri göze alarak gittin. Kızının da kendi hayatını yaşamaya, yuvasını kurmaya, sevdiği insanla yaşamaya hakkı yok mu?

Zeynep susuyordu. Tokay devam etti:

- Sen akıllı bir kadınsın. Saadet'in başka türlü davranamayacağını kabul etmek, anlamak zorundasın. Damadın Kasımcı da ailesi olmayan bir serseri değil. Tam bir yiğit o. Ekibin en iyi traktör sürücüsü. Ailesi şehirde oturuyor, iyi ve saygıdeğer insanlar olduklarını söylüyorlar... Saadet'e gelince, o asla annelerini terkedip unutan kızlardan biri olamaz. Pazar günü ve sonbaharda, geleneğe uyarak seni görmeye gelecekler. İlk ürün alındığı zaman toy-düğün yapılacak ve yeni evlerine yerleşecekler..

Zeynep-apa, Tokay'ın söylediklerini sessizce dinledi. Sonra usulca kalkıp kapıya doğru yürüdü. Kaynının söylediklerine hak verip vermediğini kimse anlayamıyordu. Kaynı kalkıp onu uğurladı. Dışarıda öyle şiddetli bir yağmur yağıyordu ki ne dağ görünüyordu, ne ağaçlar, ne de uzaktaki evler. Her şey sulu bir karanlık içinde kalmıştı.

- Bak, her yeri nasıl kapladı, dedi Tokay. Beyaz yağmur bu! İki üç günden beri hiç dinmeden

yağıyor...

- Beyaz yağmur ha? diye söylendi Zeynep-apa duyulur duyulmaz bir sesle. Beyaz yağmur bereket yağmuruydu.

Cevap vermek veya beklemek için söylememişti bunu.

*

**

Zeynep-apa eve vardığı zaman uyur-gezer gibiydi. Odanın bir köşesinde oturup yağmur sularıyla yıkanan pencereye baktı. “Beyaz yağmur!” diye mırıldandı bir şeyi hatırlar gibi.

Zeynep-apa dönüş yolunda Tokay’ın belki haklı olabileceği sonucuna varmıştı. Ama kapının eşiğinden adımını atar atmaz, eli ayağı kesilivermiş, ürpermiş ve yine terkedilmişlik acısına gömülmüştü. Meşgul olacak bir şey aradı ama hiçbir şeyin tadı kalmamıştı artık. Hiç durmadan bir eksiklik olduğunu düşünüyor, ama bu eksikliğin ne olduğunu tam olarak anlayamıyordu. Sonra birden buldu: Artık motorların sesi hiç duyulmuyordu. Normal olarak traktör sesleri ona güven verirdi, çünkü bu sesler kızının geleceğiyle de ilgiliydi. Zeynep-apa şimdi korkuya kapıldı: “Traktörler sessizdi, beyaz yağmur yağıyordu ve kuşkusuz iki-üç gün daha sürecekti bu hava... Zavallılar şimdi çadırların içinde ne haldeydiler acaba? Hava soğuk, nemli, orada sobaları da yok...” Gençlere acıdı. Ne de olsa şimdi balayında sayılırlardı. Pazar günü bir gelse!

Zeynep-apa parmaklarıyla Pazara daha kaç gün olduğunu saydı. Dört gün daha vardı. Dört gün çok uzun bir zamandı. Bir an önce Saadet ve Kasımcan’ı görmek istiyordu Kısa bir süre öylece oturdu, sonra büyük bir karalılıkla kalktı. Sandıktan beyaz bir kumaş çıkardı ve bir erkek gömleği biçti. Sonra sobayı yaktı. Oda hemen ısındı soba yanınca. Tencerede et pişerken Zeynep-apa biçtiği gömleği dikiyordu makinede. Gömleğin yalnız kol uçları kalmıştı ama onu bırakıp kazanın yanına gitti. Kazanda, kızgın yağda boorsak⁹ kızarıyordu. Yüzü ateşten kıpkırmızı olmuş, boncuk boncuk terlemişti. Gözleri mutlu bir geleceğin beklentisiyle parlıyordu. Onu bir yabancı görse, büyük bir olayı kutlamaya hazırlandığını hemen anlardı ve gerçekten de öyleydi. Hemen ‘Eski Oba’ya gitmeye karar vermişti. Hazırlıklarını bitirdi. Gidip göz alıcı renklerle süslü bir şal getirdi. Saadet’in çeyiz bohçasını sarmak için saklıyordu bu şalı. Şalla gömleği heybenin bir gözüne, et ve boorsakları da kaplara yerleştirerek öbür gözüne koydu. Şimdi yola koyulabilirdi ama duraksıyordu. Henüz evlenmiş kızının evine davetsiz gitmek pek uygun düşmezdi geleneklere göre. Tokay ona Pazar gününü ve sonbaharı beklemesini söylemişti. Yoo, bekleyemezdi o kadar. Saadet ve Kasımcan hafta sonunda, Pazar günü geleceklerdi ama, daha dört gün vardı hafta sonuna ve o da çok uzun geliyordu ona... Bir an önce çocuklarını görmek, ‘Eski Oba’da olanları kendi gözleriyle görüp anlamak istiyordu. Ya onunla alay ederlerse? Umurunda değildi. “Başkaları ne düşünürse düşünsün, ben gideceğim” dedi.

Zeynep-apa yeni ipek entarisini giydi. Yeni içiklerini ve kauçuk çizmelerini ayağına geçirdi, en güzel çapanını da giydi. Heybeyi omuzuna attı ve ıslanmamak için büyük bir çuvalı da örttü sırtına.

Dışarıda beyaz yağmur yağıyordu...

*

**

Kapalı, nemli, yağışlı bir havada, tarlaların kenarından uzayıp giden bir patıkada, atlı bir kadın gidiyordu. Tokay çok doğru söylemişti: Denizler kadar büyük bir arazi açılmış, ekilmiş, büyük su arkları kazılmış, ilkbaharın ilk günlerinde ekilen buğdaylar, yemyeşil ve ıslak başlarıyla toprağı

sessizce delerek kabartmışlardı. ‘Eski Oba’yı tanıyamazdınız artık. Ürün vermeyen o bir avuç toprak parçası nerde kalmıştı? Neredeydi yukarıya su çıkarmayan o küçük ark?

Zeynep-apa atından indi, bir taşın üzerine oturdu ve ağladı, ağladı... Ama bu defa sevinç ve gurur yaşları döküyordu. Çocuklarının başarısıyla övünen bir ananın sevinç ve gurur yaşları.

[6](#) *Apa*: Ana (Kırgızca).

[7](#) *TABOM*: Tarım Aletleri Bakım-Onarım Merkezi.

[8](#) *Tokay-ake*: Tokay aga (Kırgızca).

[9](#) *Boorsak*: Yağda yüzdürülerek kızartılan börek. Sadesi, kıymalı, patateslisi olur.

Asker Çocuğu

BABASINI ilk kez sinemada görmüştü. Beş yaşında ya var, ya yoktu o zaman.

Beyaz, büyük ağılda geçmişti bu olay. Koyunlar her yıl orada kırkılırdı. Arduvaz damlı bu ağıl, sovhoz evlerinin ta gerisinde, dağın eteğinde, yolun yakınındaydı. Hâlâ duruyor yerinde.

Ağıla, annesi Cihangül'le gelirdi. Sovhoz Postahanesi'nde telefoncu olan annesi, her yıl koyun kırkma zamanında yardımcı işçi olarak çalışırdı orada. Bunun için yıllık iznini kırkma zamanına rastlatır, ekin ekme ve koyunların kuzulama dönemlerinde yaptığı fazla mesaipleri de yıllık iznine ekler, böylece kırkma işinin son gününe kadar çalışırdı. Tabii bu iş için ek ücret alırdı ve bu da az sayılmazdı. Onun gibi bir asker dulu için, fazladan kazanılmış her kapık çok değerliydi. Gerçi ailesi kalabalık değildi, oğlu ve kendisinden ibaretti, ama, yine de bir aileydi ve bu ailenin de ihtiyaçları vardı: Kış bastırmadan yakacak odun, fiyatlar artmadan un tedarik etmesi, üstlük-başlık, ayakkabı ve daha birçok şey alması gerekiyordu...

Evde çocuğa bakacak kimse bulunmadığı için onu da götürürdü çalıştığı yere. Çocuk için pek mutlu günlerdi o günler: Kırkıcıların, çobanların, uzun tüylü çoban köpeklerinin arasında, toza toprağa bulanarak, bütün gün koşar, oynardı.

Ağılın avlusuna gezici sinemacıların geldiğini ilk gören, bu mutlu olayı bağıra çağıra herkese ilk duyuran o olmuştu:

- Sinema geldi! Sinema geldi, sinema!

Film ancak işten sonra ve hava kararınca gösterilecekti. O da bu saati, sabırsızlıktan çatlayacak hale gelerek beklemişti. Beklediğine kavuşmuştu sonunda. Film, savaşı anlatıyordu. Ağılın dip tarafında, iki direk arasına gerilen beyaz perdede savaş başladı: Top-tüfek sesleriyle yer gök inliyor, füzeler vınlayarak ve ışıklı bir iz bırakarak yükseliyor, patlamalardan çıkan alevler karanlığı delik deşik ediyor ve ilerleyen askerler hemen yere yatıyorlardı. Sonra füzeler sönüyor ve öncü askerler kalkıp yine atılıyorlardı ileriye. Gecenin karanlığında makineli tüfeklerin tarrakası öyle şiddetliydi ki çocuğun nefesi kesiliyordu heyecandan. İşte savaş buydu!

Çocuk ve annesi öteki seyircilerin gerisinde yün balyalarının üzerine oturmuşlardı. Perde oradan daha iyi görünüyordu. Çocuk, sovhozun öteki çocukları gibi ön sıraya geçip yerde oturmak istiyordu, hatta öne geçmek için davranmıştı ama, annesi sert bir çıkışla engel oldu:

- Otur yerinde! Sabahtan akşama kadar koşuyorsun, biraz da benim yanımda kal!

Ve çocuğu kucaklayıp dizlerine oturttu.

Projeksiyon aygıtı çıtır çıtır işliyor, savaş devam ediyordu. Seyirciler, sinirleri gergin, olayları

izliyorlardı. Annesi derin derin iç çekiyor, arada bir korkuyla yerinden sıçırıyor, bir tankın namlusu üzerlerine döndüğü zaman onu daha çok sıkarak çekiyordu böğrüne. Yanlarında oturan bir kadın da, dilini şaklata şaklata konuşuyordu durmadan:

- Aman Tanrım! Aman Tanrım, ne oluyor!

Çocuk pek korkmuş değildi. Aksine, faşistlerin¹⁰ vurulup düştüğünü görünce pek seviniyordu. Ama düşen bizim askerler olunca, az sonra kalkıp yine ilerleyeceklerini düşünüyordu onların.

Genel olarak savaşta vurulup düşmeler pek eğlenceli, tıpkı çocukların savaş oyunundaki gibi oluyordu. Var gücüyle koşarken, birden çelme takmışlar gibi düşmesini o da biliyordu. Gerçi yüzü bacağı sıyrılıyor, canı yanıyordu ama bunun pek önemi yoktu. Az sonra yine kalkar, hiçbir şey olmamış gibi yine hücumla geçerdi. Ama, filmde vurulup düşenler bir daha kalkmıyor, düştükleri yerde hareketsiz bir karaltı, bir tepecik gibi kalıyorlardı. O, karnına bir kurşun yiyenler gibi düşmesini de biliyordu. Karnından vurulanlar hemen düşmüyor, elleriyle karınlarını tutuyor, sonra eğiliyor, ellerinden tüfeği bırakarak yavaşça yere yıkılıyorlardı. Bundan biraz sonra da, ölmediğini duyurarak yeniden doğruluyor ve saldırıya geçiyordu. Ama filmde, böyle düşenler de kalkmıyorlardı bir daha yerlerinden.

Projeksiyon aygıtı çıtır çıtır ses çıkararak çalışıyor, savaş sürüyordu. Derken, ekranda topçular da göründü! Bunlar, yaylın ateşi altında ve toz-duman arasında, bir tanksavarı bir vadinin yamacından yukarı doğru sürüklüyor, görerek ateş etmek için mevzie sokmaya çalışıyorlardı. Ama yamaç dik ve yüksekti. Göğün yarısına ulaşıyordu nerdeyse. Bu geniş, yüksek yamaçta, bir avuç topçunun çevresine ard arda mermiler düşüyor, koyu kara bir toz bulutu kaldırıyor. O topçuların canlarını dişlerine takarak hareketlerinde, insanın yüreğini oynatan, gururla dolduran, aynı zamanda acı veren bir şey vardı ve korkunç, büyük bir olay bekleniyordu sanki. Tanksavarı yukarı çıkarmaya çalışanlar yedi kişi kadardı ve elbiseleri yırtılmış, lime lime olmuştu. Bu yedi kişiden biri Rus'a benzemiyordu. Eğer annesi uyarmasaydı çocuk bunu belki fark etmeyecekti:

- Bak, bu senin baban! demişti annesi.

İşte o andan itibaren o asker onun gerçek babası oldu. Ve sonra, film baştan sona, onun babasından söz etti. Asker babası gençti. Sovhozun gençleri gibi o da küçük boylu, yuvarlak yüzlü, keskin bakışlıydı. Ama, yüzündeki toz ve çamurdan dolayı gözlerinin parlaklığı bir tuhaf görünüyordu. Kasılmış, toplanmış, bir kedi gibi atılmaya hazır. Omuzunu tanksavarın tekerleğine dayayarak askerlerden birine yüksek sesle bağırdı:

- Mermiler! Çabuk!

Ve onun sesini, yeni bir güllenin gürlemesi yuttu.

- Anne, benim babam mı o?

- Ne dedin? Rahat dur yerinde!

Kadın soruyu anlamamıştı. Çocuk üsteledi:

- Ama onun babam olduğunu söyledin bana!

- Elbette, o senin baban, ama şimdi sus, başkalarını rahatsız etme!

Kadın niçin öyle söylemişti? Amacı neydi? Belki düşünmeden, öylesine söyleyivermişti. Herhalde o asker ona kocasını hatırlatmış, çok etkilenmiş olmalıydı. O küçük budala da inanmıştı buna. Öyle duygulanmış, bu birdenbire gelen ve o güne kadar tatmadığı sevinç onu öyle coşturmuştu ki, şimdi asker babası ile övünüyor, çocuksu bir gururla dolup taşıyordu. İşte babası bu idi ve baba dediğin de böyle olurdu! Öbür çocuklar bazen ona babası olmadığı için takılıyorlardı ama, babası vardı işte! Görsünlerdi şimdi! Çobanlar da görsünlerdi! Bu çobanlar, dağdan dağa göçen bu insanlar, çocukları

hiç anlamıyorlardı. Oysa, koyunları kırkma merkezine getirmeleri için onlara yardım eder, boğuşan köpekleri ayırmak için koşar, ama onlar hep soru sorarlardı. Ne kadar çoban varsa hepsi de aynı soruyu sorardı:

- Hey yiğit, adın ne senin?
- Avalbiyek.
- Peki, kimin oğlusun?
- Toktosun'un oğluyum ben!

Çobanlar önce Toktosun'un kim olduğunu bilmezlerdi. Atlarının üzerinden eğilir:

- Toktosun mu? Hangi Toktosun? derlerdi.

Annesi soranlara böyle cevap vermesini istemişti. Artık gözleri görmeyen ninesi de babasının adını asla unutmamasını emretmişti ona. Hatta bunun için kulaklarını da çekiyordu acımasız kadın...

- Hımm, dur, dur hele, demek sen telefoncunun, postahanedeki çalışan kadının oğlusun?
- Hayır, diyordu çocuk, ben Toktosun'un oğluyum!

Çocuk böyle cevap vermekte direnince, çobanlar da yavaş durumu kavıyorlardı:

- Doğru ya, sen Toktosun'un oğlusun. Yiğit bir çocuksun sen. Bakalım babanın adını biliyor musun diye sınamak istedik seni, sakın gücenme yiğidim. Biz bütün yılı dağda geçiriyoruz, siz çocuklar da ot gibi çabuk büyüyörsünüz, tanımak zor oluyor doğrusu.

Sonra çobanlar kendi aralarında konuşup onun babasını hatırlamaya çalışıyorlardı. Toktosun pek genç iken gitmişti cepheye, birçoğu onu unutmuştu bile. Ama dünyada bir çocuk bırakmış olması yine de iyi bir şeydi. Çünkü niceleri henüz evlenmeden cepheye gitmiş, orada kalmış ve adlarını yaşatacak bir evlat bırakmamışlardı.

Annesi çocuğa “Bak, işte senin baban” diye fısıldadığı anda, ekrandaki asker onun gerçek babası olmuştu artık. Çocuk onu şimdi öz babası olarak düşünüyordu. Gerçekten de o asker, babasının cepheden gönderdiği resme çok benziyordu. O fotoğrafı sonradan büyütörek camlı bir çerçeveye koymuşlardı.

Ve Avalbiyek babasına bir oğulun gözleriyle bakıyor, çocuk kalbi o güne kadar buruk bir sevgiyle doluyordu.

Filmdeki babası da sanki oğlunun hiçbir hareketini kaçırmadan kendisini seyrettiğinin bilincindeydi. Ve sanki ekrandaki kısa hayatında görünerek, oğlunun kendisini hatırlamasını, artık bitmiş olan o savaşta ölen babasıyla gurur duymasını istiyordu. O andan itibaren savaş, küçük çocuk için eğlenceli olmaktan çıkmıştı. İnsanların vurulup ölmeleri hiç de komik değildi. Hayır, asla bir oyun değildi savaş! Çok daha ciddi, kaygı verici, korkunç bir şey olmuştu savaş onun için. Ve hayatında ilk kez bir yakını için, her zaman yokluğunu hissettiği bir adam için korkuyordu.

Projeksiyon aygıtı çıtır çıtır sesler çıkararak çalışıyor ve savaş devam ediyordu. Gözleri önünde tanklar hücumu geçiyor, tırtıl tekerlekleriyle toprağı yararak, dehşet saçarak ilerliyor ve ateş ediyorlardı.

Bizim topçular olanca güçleriyle tanksavarı itiyor ve çocuk oturduğu yerde “Daha çabuk! Daha çabuk! Tanklar geliyor!” diye çırpınıyordu. Sonunda tanksavarı istedikleri yere çıkardılar ve fındık ağaççıklarının arasına yerleştirdiler ve başladılar tanklara nişan alarak ateş etmeye. Tanklar da karşılık verdi. Çok tank vardı ve durum korkunçtu.

Çocuk kendisini savaşın ortasında, bomba sesleri ve ateş çemberi içinde hissediyordu. Tanklar kara bir duman çıkararak yandığı, tırtıl paletler parçalanıp oldukları yerde kör kör dönmeye başladıkları zaman, hop oturup hop kalkıyordu annesinin dizleri üzerinde. Ama tanksavarın yanındaki

askerlerden biri vurulup düşünce, kımıldamadan, top gibi büzülerek öylece kalıyordu. Sayıları gittikçe azalıyordu topçuların. Annesinin yüzü kıpkırmızı, gözyaşları oluk oluktu.

Projeksiyon aygıtı çıtır çıtır çalışıyor, savaş devam ediyordu... Şimdi çarpışmaların en çetin, en amansız anları başlamıştı. Tanklar gittikçe daha çok yaklaşıyordu. Babası, tanksavar başında kuytuya eğilmiş, sahra telefonunun ahizesine bağıra bağıra bir şeyler söylüyordu ama o uğultu ve gürlemeler arasında söylediklerini duymak ne mümkün! Bu sırada tanksavarın yanındaki erlerden biri daha vuruldu. Vurulup düşen asker tekrar doğrulmak istedi ama doğrulamadı. Siyah-beyaz filmde kapkara görünen ve toprağa yayılan kendi kanları üzerinde uzanıp kaldı. Şimdi topun başında sadece iki kişi kalmıştı: Babası ve bir asker daha. Topu ateşlediler, sonra arka arkaya iki atış daha yaptılar. Ama tanklar durmuyor, saldırıdan vazgeçmiyordu. Bir mermi topun tam yanına düştü. Düştüğü yerde önce alevler görüldü, sonra koyu karanlık... Bu kez yerden yalnız bir asker kalkabildi. Bu, onun babası idi. Babası tek başına geçti topun başına. Mermiyi sürdü ve ateş etti. Son atıştı bu. Yeni bir patlamanın tozu dumanı doldurdu ekranı. Top isabet aldı ve parçalanıp fırladı yan tarafa. Ama babası hâlâ sağdı. Düştüğü yerden yavaşça kalktı ve tanklara doğru yürüdü. Yanıklar içindeydi. Lime lime olmuş elbisesinden dumanlar çıkıyordu.

- Dur, baba, dur! Geçemeyeceksin oradan!

Babası el bombasını kaldırdı, bir an öyle durdu. Yüzü nefret ve acıdan allak bullak olmuştu.

Annesi oğlunu öyle güçlü sıkmış, göğsüne çekmişti ki, çocuğun nefesi kesilecekti nerdeyse. Annesinin kollarından kurtulup babasına doğru atılmak istedi ama üzerine yayılım ateş açılan babası, olduğu yerde, kesilen bir ağaç gibi devrildi, yuvarlandı. Yine de kalkmak isterken sırtüstü düştü, kolları iki yana açılmış olarak öylece kaldı...

Projeksiyon aygıtı sustu. Savaş bitmiş, film de bitmişti. Projeksiyonu çalıştıran adam ışıkları yaktı ve filmi makaraya sarmaya başladı. Ağır ışığa boğulunca seyirciler gözlerini oğuşturdular, sinema ve savaş dünyasından gerçek hayata geçtiler. O sırada çocuk yün balyasının üzerinden yuvarlanıp indi ve başladı sevinç çığlıkları atmaya:

- Hey çocuklar, gördünüz mü, o benim babamdı! Benim babam! Babamı öldürdüler!...

Böyle bir davranışı kimse beklemiyor, ne olduğunu, niçin böyle yaptığını kimse anlamıyordu. Küçük çocuk zafer naraları atarak, perdeye, çocukların oturduğu ilk sıraya doğru koşuyordu. Arkadaşlarına onun babası olduğunu kanıtlaması ve onların yargısı en önemli şeydi onun için. Babasını daha önce hiç görmemiş olan bir çocuğun neden böyle bir kutlama, sevinç coşkusu içinde olduğunu hiçbiri anlamamıştı henüz. Herkes, hiçbir şey anlamadan susuyor, şaşıp kalıyor ve omuz silkiyorlardı. O sırada projeksiyoncunun elinden film kutusu düştü, madenî bir ses çıkardıktan sonra yuvarlanıp ikiye ayrıldı. Ama bu olay da kimsenin dikkatini çekmedi. Hatta projeksiyoncu bile onu düştüğü yerden almak için acele etmedi. Ama o ölen askerin çocuğu, bağırmaya devam ediyordu:

- Gördünüz değil mi? O benim babamdı işte! Onu öldürdüler!

İnsanlar şaşkın ve sessiz durdukça o coşuyordu. Onların niçin kendisi gibi sevinmediklerini, babasıyla gurur duymadıklarını da anlamıyordu çocuk.

Onun bağırmasına canı sıkılan yetişkinlerden biri:

- Şşşt! Yeter artık, öyle konuşma! dedi.

Bir başkası da ona karşı çıktı:

- Ne yani? Babası cepheye ölmemiş miydi? Belki söyledikleri doğrudur.

Bir öğrenci de ona işin doğrusunu söylemeye karar verdi:

- Ne diye bağırıp çağırıyorsun? O senin baban değil, sadece bir aktör! İstersen sinemacıya sor!

Büyükler çocuğun güzel ama buruk hayalini kırmak istemiyorlardı. Projeksiyoncunun doğruyu söyleyeceğini sanarak dönüp ona baktılar. Ama projeksiyoncu duymazlıktan geldi, burnunu aygıtı sokmuş, çok işi varmış gibi onunla uğraşüyor ve hiç ses çıkarmıyordu.

- Hayır, o benim babamdı, öz babam! dedi çocuk.

Asker çocuğu iyice coşmuş, yatışmıyordu. Yanındaki çocuk sordu:

- Senin baban mı? Hangisiydi o?

- Elinde bir bomba ile tankın üzerine yürüyen! Onu gördün değil mi? Vuruldu ve şööyle düştü...

Böyle derken kendini yere atmış, babasının nasıl vurulup düştüğünü göstermişti. Tıpkı onun gibi yapmış, ekranın önünde, kollarını iki yana uzatarak sırtüstü yatmıştı.

Seyirciler gülmekten kendilerini alamadılar. Ama çocuk gülmüyor, gerçekten ölmüş gibi öylece yatıyordu. Rahatsızlık veren bir sessizlik oldu yine... Bunun üzerine yaşlı çobanlardan biri suçlayan bir sesle:

- Hey Cihangül! Ne demek oluyor bunlar? Aklını mı kaçırdın sen! diye bağırdı.

O sırada, üzgün, ciddi, gözleri yaşla dolu Cihangül' ün oğluna doğru yürüdüğünü gördüler.

Kadın çocuğun yanına geldi, onu kaldırdı ve yavaş bir sesle:

- Kalk yavrum gidelim, evet, o senin babandı, dedi ve onu ağıldan çıkardı.

*

* *

Gökte ay epeyce yükselmişti. Uzakta, lâcivert karanlığın ötesinde, dağların beyaz dorukları görünüyordu. Aşağıda ise uçsuz-bucaksız bozkır, uçsuz-bucaksız kara bir uçurum gibi dinleniyordu.

İşte o sırada ve hayatında ilk kez, çocuk, bir yakınını yitirmenin acısını duydu birdenbire. Babası cephede vurulup öldüğü için, haksızlığa uğramışlığın isyanı, mutsuzluğu, dinmez üzüntüsü kapladı içini. Annesine sarılıp onunla birlikte hüngür hüngür ağlamak istedi. Ama annesi hiçbir şey söylemiyor, o da onun yanında gözyaşlarını geri çevirerek, yumruklarını sıkmış sessizce duruyordu. Uzun zaman önce savaşta ölmüş babasının, o andan itibaren onunla, onun içinde yaşamaya başladığını anlamıyordu çocuk.

[10](#) Ruslar, savaş boyunca ve daha sonra Almanlara “nazi” demekten çekinmiş, “faşist” deyimini kullanmışlardır. Bunun gerçek sebebi, “nazi”, “nazizm” ya da “nasyonalizm”in milliyetçiliğe çağrışım yapmasıdır. İtalyanca “fascis”, “fascio” kelimelerinden türeyen “faşist” ise “silâh çatısı” anlamına gelmektedir. (Çevirenin notu).

Deve Gözü

KAYNAKTAN kovayı ancak yarıya kadar doldurabilmişim ki, bozkırdan, bangır bangır bir ses geldi kulağıma: “Hey üniversiteli, şimdi gelir yüzünü gözünü patlatırım ha!”

Nefesimi tutup iyice kulak kabarttım. Adım Kemal’ di ve hep öyle çağırırlardı. Ama burada “Üniversiteli” takma adını vermişlerdi bana. Tahmin etmiştim: Tarlanın ta öbür ucunda traktör sesini kesmiş, içinden kargışlar okur gibi bekliyordu. Traktörün sürücüsü de, yüzümü gözümü patlatacağını söyleyen Abakir idi. Her zaman yaptığı gibi bağırıp çağırıyor, küfürler savuruyordu. Bazen yumruklarını sıkıp üzerime yürüdüğü de olurdu. İki traktör vardı ve ben bir kişiydim. Tek atın çektiği bir araba ile onların bütün ihtiyacını ben karşılardım. Su, yakıt, yağ ve daha birçok şeyi ben taşırdım. Üstelik buralardaki tek kaynaktan traktörler her gün biraz daha uzaklaşıyorlardı. Yalnız kaynaktan değil, yakıt deposunun bulunduğu konak yerinden de... Konak yerini değiştirmeyi düşündük ama konağın kaynaktan uzak olması hiç iyi değildi. Abakir gibi bir adama bunu nasıl anlatırsınız? Onun ağzından “Çenenen patlatırım ha! Senin gibi sümüklü bir üniversiteli yüzünden vakit kaybetmeye hiç niyetim yok benim anlaşıldı mı!” demekten başka lâf çıkmazdı.

Oysa ben üniversiteli de değildim. Bir fakülteye gitmeyi düşünmemiştim bile. Orta dereceli okulu bitirir bitirmez, çalışmak için Anarkay’a gelmişim. Buraya gelmeden önce yapılan toplantıda bize “Bakir toprakların fatihleri, yeni bölgelerin kahraman öncüleri” olduğumuzu söylemişlerdi. Başlangıçta benim adım sanım bu idi işte. Ya şimdi? Söylemeye utanıyorum: Bir üniversiteli! Abakir’in uydurmasıydı bu. Aslında suç biraz da benim. Düşündüklerimi kendime saklamasını bilmiyor, aklımdan geçenleri bir çocuk gibi hep yüksek sesle söylüyorum. Bu yüzden de benimle alay ediyorlardı. Asıl suçun tarih öğretmenimiz Aldiyarov’ da olduğunu ne bilsinlerdi onlar? Aldiyarov bir etnograftı. Onu can kulağımla dinlemiş, söylediklerine önem vermişim ve şimdi de bunun cezasını çekiyordum...

Su fiçisini ağzına kadar dolduramadan yola koyuldum. Aslında yol-mol yoktu buralarda. Arabayla gide gele yolu ben açmışım. Traktör, uzayıp giden kara tarlanın ta öbür ucunda duruyordu. Abakir de üzerinde, sürücü yerindeydi. Yumruklarını sallayarak küfürler kusmaya devam ediyordu. Çalkalanan fiçiden dökülen suların sırtımı sırılsıklam ıslatmasına aldırmadan hızla sürüyordum arabayı.

Burada çalışmam için beni bir zorlayan olmamış, kendi isteğimle gelmişim. Öbür arkadaşlar Kazakistan’a, gazetelerin yazdığı gibi “gerçek bakir topraklara” gitmişlerdi. Anarkay’a yalnız ben gelmişim. Bu işlenmemiş toprakları ekime açmak için yapılan ilk çalışmaydı. Ama bu çalışmayı, hepsi hepsi iki traktörle yapıyorduk. Geçen yıl, tarım uzmanı ve bizim şefimiz olan Sorokin, burada,

avuç içi kadar küçük bir yere, kurak arazide yetişen arpa ekerek bir deneme yapmış ve iyi sonuç almış. Bundan sonra da aynı sonuç alınırsa, bozkırın yem sorunu kökünden halledilmiş.

Yine de pek güvenilmezdi bu topraklara. Anarkay bozkırında yazın öyle sıcaklar olurdu ki kaktüs cinsinden taşdikenler bile kuruyup giderdi.

Kolhozlar, kışı geçirmeleri için sonbaharda sürülerini buraya getirirler, ama ekin ekmeye cesaret edemez, karar veremez, bu işi önce başkalarının denemesini, onların alacağı sonucu beklerlerdi. İşte bu yüzden burada çalışan bizler, iki elin parmaklarıyla sayılacak kadar azdık. İki traktör sürücüsü, iki pullukçu, su taşıyıcısı olan ben ve bir de tarım uzmanı Sorokin. Bakir toprakları fethedecek kahraman ordunun sayısı bundan ibaretti işte! Bizim burada ne yaptığımızı bilen belki bir kişi bile yoktu çevrede. Bizim de dünyada olup bitenlerden haberimiz yoktu. Bütün bildiklerimiz, ara sıra Sorokin'den duyduğumuz haberlerdi. Sorokin atıyla sık sık çobanların konakladığı mezraya gider, telsizle amirlerine bilgi verir, burada çektiğimiz sıkıntıları anlatırdı onlara.

Oysa, ben ne diyordum kendi kendime: Hey gidi bakir topraklar! Uçsuz bucaksız el değmemiş engin ovalar!

Bu coşkuyu veren hep o tarih öğretmenimiz Aldiyarov idi. Bakın nasıl anlatmıştı bize Anarkay bozkırını: "...Yüzyıllardan beri el sürülmemiş Anarkay bozkır. Kurday yaylasından başlar, ta Balkaş gölünün sazlı, makili kıyılarına kadar uzanır. Baştanbaşa pelin otlarıyla kaplıdır. Yazılanlara, anlatılanlara göre, buraya dalan sürüler, hiçbir iz bırakmadan kaybolup giderlermiş. Uzun yıllar yabani at sürüleri dolaşmış durmuş oralarda. Anarkay, geçmiş çağların sessiz tanığı, büyük savaşların meydanı, göçebe oymakların anayurdudur. Günümüzde Anarkay bozkır hayvancılık için çok elverişli, zengin bir bölge olmaya hazırdır..."

Anarkay konusunda öğretmenimizin bu coşkulu konuşması uzar giderdi...

O zamanlar, haritada avuç içi kadar büyük görünen Anarkay ovasına bakmak çok hoş bir şeydi. Ya şimdi? Bu döküntü su arabasını sabahdan akşama kadar her tarafa sürüklüyordum. Akşam olunca atın koşumlarını güçlkle çözüyor, buraya kamyonla getirilmiş sıkıştırılmış ottan yiyebileceği kadarını önüne koyuyordum. Sonra da aşçı kadın Aldey'in verdiği yemeği iştahsız iştahsız atıştırıyor, çadırdaki yatağıma uzanıyor, yatar yatmaz da taş gibi uyuyordum.

Anarkay bozkırının pelin otlarıyla dolu olduğu doğrudu. İnsan saatlerce dolaşsa doyamazdı o güzelliğe. Ama vakit nerde?

Bütün bunlara bir diyeceğim yok. Ama şu Abakir'in benden niçin hoşlanmadığını, benden niçin nefret ettiğini, niçin kızdığını bir türlü anlayamıyordum. Beni burada bekleyen şeyin ne olduğunu nereden bilebilirdim? Aslında karşılaşacağım bütün güçlklere hazırlamıştım kendimi. Buraya bir konuk olarak vakit geçirmek için değil, çalışmak için gelmişim. Ama, karşılaşacağım, birlikte çalışacağım insanların ne menem kişiler olacağını hiç düşünmemiştim. Ee, ne yaparsınız, insanlar her yerde insandılar işte!...

Buraya tam kırk sekiz saatte kamyonla gelmişim. Bu kamyonun arkasına dört tekerlekli su arabasını da bağlamıştık. Beni hayal kırıklığına uğratacak, günlerimi zehir edecek şeyin bu araba olacağını nereden bilecektim!

Aslında ben buraya pullukçu olarak gelmişim. Kendi kendime: "Bahar boyunca traktörün yanında çalışır, onu çalıştırmasını öğrenir, sonra ben de bir traktör sürücüsü olurum" diyordum. Merkezde de böyle söylemişlerdi zaten. Anarkay'a işte bu umutla gelmişim. Gelince gördüm ki takımın pullukçusu varmış, öyleyse bana su taşıma işi kalıyormuş, güya onun için gönderilmişim. Tabii bu durum karşısında istersem işi kabul etmez, geri dönebilirdim. O güne kadar ne at koşmuş, ne araba

sürmüştüm. Başka bir işde de çalışmış değildim. Yalnız haftada bir gün, cumartesi günleri, şeker fabrikasında çalışan anneme yardım ederdim. Babam savaşta ölmüştü ve onu hiç hatırlamıyordum. İşte bunun için bağımsız olmaya, kendi hayatımı kendim kazanmaya kararlıydim...

Yine de işe başlamadan önce dönsem iyi olacaktı ama, buna cesaret edemedim. Dönsem, arkadaşlar bana iyi gözle bakmayacak, dedikoduya sebep olacaktım. Öte yandan, doktor olmamı istediği için annem de gitmeme razı olmamıştı ama ben direnmiş, sonunda onu razı etmiştim. Bir şeyler yapacağımı, başaracağımı, anneme de yardımcı olacağımı söylüyordum kendi kendime. Kısacası buraya gelmeyi, hem de bir an önce gelmeyi, ben istemiştim. Hemen geri dönecek olsam insanların yüzüne nasıl bakacaktım. Çaresiz su taşımacılığını kabul ettim. Bununla beraber, daha su arabasının başına geçmeden başlamıştı aksilikler.

Buraya ulaştığımız gün, kamyonun arkasında ayağa kalkmış, çevreye, uzaklara hayran hayran bakarak bağırmıştım: “İşte eski çağların, efsanelerin yaylası Anarkay!”

Kamyon, belli belirsiz bir yola saptı. Bu sözde yol, yeşermeye başlamış vadilerin, tepeciklerin arasından, uzaktaki hafif mavimsi bir sis perdesine doğru uzanıp gidiyordu. Topraktan, henüz erimemiş karların kokusuyla, yeni yeni yeşeren pelinlerin acı kokusu Anarkay ovasını doldurmuştu bile. Boz renkli pelin filizleri geçen yıldan kuruyup kalmış köklerinden çıkıyorlardı yine. Rüzgâr, bu uçsuz bucaksız bozkırın, pırıl pırıl ilkbahar havasının çın çın sesini getiriyordu. Önümüzde uzayıp giden yoldan, alçak tepelerin yanından bayırları aşağı aşağı gidiyorduk. Her bayırdan sonra ve her tepenin arkasında yeni bir görünümle çıkıyordu Anarkay karşımıza...

Ben bu bozkırda, eski çağların seslerini, yankılarını duyuyordum. Yer sarsılıyor, binlerce atın nallarından çıkan gürültü kulaklarımda uğulduyordu. Göçebe boyların savaşçıları, bir okyanusun dalgaları gibi, uğul uğul akıyor, o korkunç savaşa kendi gözlerimle tanık oluyordum sanki. Toynakları tozu dumana katan atlar göğüs göğüse geliyor, kalkanlar, kılıçlar birbirine çarparak şakırdıyor, o engin ova naralarla, at kişnemeleriyle doluyordu. Ben de kendimi o savaşın, o kargaşanın içinde hissediyordum. Sonra savaş durdu, bahar geldi, bütün Anarkay düzlüğü beyaz çadırlarla doldu. Obaların üzerinde boz renkli tezek kokuları yükselmeye, koyun, yıldı sürüleri yayılmaya, otlamaya başladı. Yukarılardan çanlarını çala çala, nereden gelip nereye gittikleri belli olmayan deve kervanları geçiyordu...

Uzun uzun öten keskin bir tren sesi aklımı başıma getirdi ve hayal âleminden çıkıp gerçeğe döndüm. Vagonların üzerine koyu kara dumanlarını püskürterek gidiyordu tren. Yeleleri yel, kuyruğu kılıç olmuş bir ata benziyordu. Uzaktan onu böyle görüyordum. Tren gittikçe uzaklaştı. Sonra ince, kara bir çizgiye dönüştü, sonunda görünmez oldu.

Bozkırın içinde yitip kalmış bir demiryolu durağından rayları geçip yolumuza devam ettik...

Çalışma yerine geldiğimiz ilk gün, eli-kolu bağlı bir durumda kalmıştım. Yol boyunca daldığım ve etkisinden kurtulamadığım hayal içindeydim henüz. Konaklayacağımız yerin hemen yakınındaki küçük tepenin üzerinde, çok eskiden kalma bir taş heykel vardı. Granitten kabaca yontulmuş bu boz heykel, orada yüzyıllardan beri kalmış, bir nöbetçi gibi beklemiş ve yarı beline kadar toprağa gömülmüştü. Uzaktan ölü gözlerle bakıyor ve ürperti veriyordu insana. Sağ gözü, rüzgâr ve yağmurların aşındırmasıyla oyulmuş, yuvasından fırlamış gibiydi. Kalın kaşlar altındaki çirkin gözüyle korku veren bir cadı gibi bakıyordu. Bir kadın heykeliydi bu. Uzun uzun seyrettim onu. Sonra, çadırın yanına gelerek Sorokin’e sordum:

- Uzman yoldaş, bu heykeli buraya kimler dikmiş olabilir?

Sorokin bir yerlere gitmek için sabırsızlanıyordu. Atına binerken:

- Sanırım Kalmuklardan kalma, dedi ve sürüp gitti.

Çenemi kapatıp sussaydım ya! Hayır, susmadım. İçimden bir ses ya da bir şeyler dürtüyordu beni konuşmam için. Oradaki sürücülere, pullukçulara döndüm. Daha onlarla doğru dürüst tanışmamıştım bile:

- Hayır, dedim, bu doğru olamaz. Kalmuklar buraya ancak onyedinci yüzyılda geldiler, oysa bu heykel onikinci yüzyıldan kalma bir anıt, bir mezar taşı. Bu kadın heykelini, Batıya doğru yaptıkları büyük akın sırasında Moğollar dikmiş olmalı. Biz Kırgızlar da onlarla birlikte geldik buraya. Yenisey'den buraya gelip Tiyan-Şan'a kadar yayıldık. Bizden önce buralarda Kıpçaklar yaşarlardı, onlardan da önce sarı saçlı, gök gözlü insanlar...

Traktörün yanında dikilip duran iş tulumunu giymiş bir adam beni durdurmasaydı, tarihin derinlerine dalıp gidecek, daha da uzatacaktım konuşmamı. Beni durduran sürücü Abakir idi:

- Hey küçük, kes artık! dedi. Anladık ki bir bilginsin. Şimdi git de çadırdan bana yağ pompasını getir!

Ama, yağ pompası yerine gres pompasını getirmiştin ona. Abakir, kırmızı damarlı gözleriyle bana dik dik bakarak ve dişlerini sıkı sıkı bağırıyordu:

- Haydi oradan üniversiteli bilgiç! Biz cahillere nutuk atmasını bilirsin ama, deve ile atı birbirinden ayıramıyorsun daha!

İşte o günden sonra, hep "Üniversiteli" dediler bana.

Ve işte şimdi arabayı koşturarak ona doğru geldiğim halde, öfkeleniyor, yerinde duramıyor, sürülmüş toprağa bata çıka üzerime doğru geliyordu.

- Ezilmiş bit gibi ne kımıldanıp duruyorsun olduğun yerde! Daha ne kadar bekleteceksin ulan! Seni bir köpek eniği gibi boğazlayacağım bir gün, varsın bir sümüklü üniversiteli eksik olsun!

Hiç sesimi çıkarmadan traktörün yanına geldim. Hem ne söyleyebilirdim ki? Pek haksız sayılmazdı. Benim yüzümden traktör çalışmadan duruyordu. Bereket versin pullukçu Kalipa (Halife) yardımına yetişti:

- Hadi Abakir, sakın ol biraz. Bağırıp çağırmanın ne yararı var. Baksana, çalışmaktan içi dışına çıkmış, gücü, nefesi kalmamış zavallının...

Kalipa böyle derken titreyen ellerimden kovayı alıp radyatöre su doldurdu ve devam etti:

- Elinden geleni yapıyor, bak nasıl su içinde, nasıl bitkin...

- Bana ne bundan! diye homurdandı Abakir. Ne işi vardı burada, evinde kalıp kitaplarını okusaydı!

Kalipa yine yatıştırmaya çalıştı onu:

- Yeter artık Abakir, ne kinci adammışsın sen, hiç de hoş değil bu yaptığın!

- Onun her yaptığına göz yumarsam açlıktan geberirim ben. Planı uygulamaktan, işi bitirmekten sen değil, ben sorumluyum. İş bitirmezsem bunun hesabını bu hıyar üniversiteliden değil benden sorarlar!

Benim okumuşluğuma takmıştı bir kere. Bunu hiç hazmedemiyordu. Niçin okula gitmişim ben? Tarih öğretmenimizin anlattıklarına niçin bu kadar yürekten inanmışım? İşte buydu benim felaketim!

Oradan bir an önce uzaklaşmak istiyordum. Çünkü tarlanın öbür ucunda bir traktör daha bekliyordu beni. O traktörün sürücüsü Sadabek idi. Yaşlı, ciddi bir adamdı. O da kızardı ara sıra ama hiç bağırıp çağırmazdı.

Arkamda bir motor gürültüsü duydum. Abakir'in traktörü çalışmış ve ilerliyordu. O zaman rahat bir nefes alarak sıırıslık olmuştum kazağımın içinde titremeye başladım. Şu Abakir denen adam niye

bu kadar hırçın, bu kadar kötü idi bana karşı? Oysa daha gençti, otuz yaşlarındaydı. Gerçi biraz şiş yüzlüydü, elmacık kemikleri dolgun ve parlak, elleri kerpeten gibi eğik ve güçlüydü. Ama yine de genel görünümü ile yakışıklı bir adam sayılırdı. Bakışları kötüydü. Çok çabuk kızar, kızdığı zaman gözleri kan çanağına dönerdi. İşte o zaman ondan uzak durmalıydı insan. Hiçbir şeyi gözü görmezdi çünkü.

Geçenlerde bir olay oldu. Akşam üzeri yağmur yağmaya başlamış, bütün gece hiç dinmemişti. Tıtır tıtır monoton sesler çıkararak çadırın keçesini dövmüş, şişirmişti. Sabahleyin kalktığımızda hâlâ yağıyordu. Hiçbir şey yapamadan oturduğumuz için canımız sıkılmaya başladı. Tarım uzmanı Sorokin de yoktu o gün. İşi başından aştığı için yağmur günlerinde bile hiç boş durmuyordu, bir yerlere gitmişti. O bölgede hayvancılık işlerinden de sorumlu olduğu için bir dakika boş zamanı olmaz, her Allah'ın günü at sırtından inmezdi.

Yağmur biraz yavaşlayınca Sadabek'in küçük kardeşi pullukçu Esirkep benim atıma binerek çobanların yanına gitti. Aldey ve Kalipa da kovaları alıp kaynaktan su getirmeye gittiler. Çadırda üç kişi kaldık: Abakir, Sadabek ve ben.

Hepimiz bir köşede sessiz, somurtkan oturuyor, bir şeylerle meşgul oluyorduk. Abakir yarı uzanmış sigara içiyordu. Sadabek ateşin başına serilmiş bir keçeye oturmuş çizmelerini onarıyor, söküklüklerini dikmeye çalışıyordu. Ben ise kitap okumaya dalmıştım bir köşede.

Çadırın havası rutubetli ve sıkıcı idi. Islak keçeden koyun kokusu yayılıyor, ara sıra da tepemizden açık çay renginde iri damlalar düşüyor, dışarıda ise su birikintilerine düşen yağmur damlalarının çıkardığı sesler duyuluyordu.

Abakir can sıkıntısıyla esnedi, dirseklerinden, omuzlarından kütür kütür sesler çıkararak gerindi, gözlerini kapadı ve sonra elindeki izmariti çadırın içinde bir tarafa rastgele fırlattı. İzmarit yere serili keçenin ucuna düştü. Az sonra da keçe tutuştu ve yanık kokuları gelmeye başladı. Sadabek izmariti alıp ocağa atarken Abakir'e çıkıştı:

- Biraz dikkat etsene! dedi elindeki bizi çizmenin derisine batırarak. Yerinden kalkmak bu kadar zor mu, üşeniyor musun?

Abakir de başını kaldırıp öfkeyle sordu:

- Ne oldu, ne var?

- Keçe yanıyor!

Abakir alaylı alaylı güldü:

- Zarar ziyan mı var yani, o keçe yansa ne olur, yanmasa ne olur! Sen yırtık çizmeni dik ve başkalarının işine karışma!

- Zararı var ya da yok, yalnız sen oturmuyorsun bu çadırda, kendi evin değil burası!

- Elbette kendi evim değil, kendi evim olsa seninle konuşmazdım, dönüp yüzüne bile bakmazdım. Tanrı'ya ödenecek cezam varmış ki beni bu sürgün yerine, sen ve karın gibi aptalların yanına düşürdü!

Sadabek, bizi öyle hızlı ve hiddetli çekti ki biz elinden sıçrayıp arkasına düştü. Sonra önüne eğilip kinle, nefretle baktı Abakir'e. Bir eliyle yay kirişi gibi gerilen ipi, öteki eliyle de sımsıkı çizmesini tutuyordu:

- Öyle olsun, diyelim ki ben bir budalayım, karım da peşimden gelip burada bize yemek pişirdiği için bir budala. Demek buraya gelenlerin hepsi sürgün? Yoksa onları buraya süren sen misin? Cevap ver bakalım alçak!

Böyle derken yerinden fırlamış, sağ elinde demir ökçeli çizmesini sımsıkı tutuyor, vurmaya hazır

duruyordu.

Abakir de yerinden fırlayıp bir köşede duran İngiliz anahtarını kaptı, boynunu içine çekerek Sadabek'in saldırısını bekledi.

Çok korktum. Onları bir durduran olmazsa birbirlerini öldürebilirlerdi.

- Yoo, hayır, yapmayın! Abakir dur! Sadabek yapma! diye aralarına girdim. Bırakın! Bırakın! diye ikisinin bacakları arasında çırpınıyordum.

Sadabek beni itti ve sonra birbirlerinin üzerine atılmak için açık kollayan iki panter gibi çadırın içinde yavaş yavaş dönmeye başladılar. Sonra birden atıldılar birbirlerinin üzerine. Abakir, İngiliz anahtarını Sadabek'in kafasına doğru fırlattı. Ama Sadabek son anda başını çekip kendini kurtardı ve iki eliyle birden yakaladı İngiliz anahtarını. Ama Abakir kuvvetliydi. Eğilip Sadabek'in üzerine atıldı, onu devirdi. Şimdi homurdanarak, küfürler savurarak yuvarlanıyorlardı yerde. Ben de fırladım yerimden. Abakir'in fırlattığı İngiliz anahtarını kaptım ve çadırdan dışarıya attım. Anahtarı dışarı fırlatırken kadınların sudan dönmekte olduklarını görmüştüm. Başladım bağırmaya:

- Aldey! Kalipa! Koşun, çabuk gelin! Dövüşüyorlar, öldürecekler birbirlerini!

Kadınlar kovalarını bırakıp bana doğru koşmaya başladılar. Koşarak çadıra girdiğimiz zaman Sadabek ve Abakir hâlâ boğuşuyorlardı. Elbiseleri yırtılmış, yüzleri gözleri kan içindeydi. Onları güçlükle ayırabildik. Aldey kocasını çadırdan dışarı doğru sürükledi. Ama Abakir Kalipa'nın elinden sıyrılarak yine yürüdü Sadabek'in üzerine:

- Dur hele, dur topal köpek! Ayaklarıma kapanacaksın benim! Abakir'in kim olduğunu göstereceğim sana!

Küçük, sıska bir kadın olan Aldey, Abakir'in önüne dikildi, yanına, burnunun dibine gelip bağırdı:

- Hele bir dene, hele bir dokun bakalım! Gözlerini oyarım senin! Kendini tanımaz, ne olduğunu bile anlayamazsın!

Sadabek biraz yatışmıştı. Usulca karısının elini tuttu:

- Bırak Aldey, bu herifle uğraşmaya değmez...

Bu sırada ben dışarıya çıktım, o kavga sırasında fırlattığım İngiliz anahtarını buldum ve çadırdan uzaklaştım. Sonra da, o kadın heykelinin yakınında bir yerde toprağa gömdüm. Daha sonra orada oturup başladım ağlamaya... Hüngür hüngür, sarsıla sarsıla ağlıyordum. Beni kimse görmüyor, duymuyordu. Ben de anlamıyordum bana ne olduğunu. Yalnız, o kadın heykeli, o çukur, o boş gözüyle ve öfkeyle bana bakıyor, nasıl, niçin üzüldüğümü anlamaya çalışıyordu sanki. Çevremde nemli, sisli ve yorgun bozkır, sessizce, gözalabildiğine uzanıyordu. Çağlar boyu derin bir sessizlik içinde olan o engin bozkırda, benim hıçkırıklarımdan başka ses yoktu. Ben gözlerimin yaşını sile sile ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya devam ediyordum. Orada uzun zaman, ta hava kararıncaya kadar oturdum...

İşte, pelin otlarıyla dolu o engin bozkırın ortasındaki yaşantım buydu... Var gücümle toparlanmaya çalıştığım halde elimden bir şey gelmiyordu. Daha az önce Abakir' den ağır bir zılgıt işittim. Bu adamla nasıl başedeceğimi, nasıl çalışacağımı bilemiyordum. Ama yine de cesaretimi yitirmemeliydim. Kalacaktım ve yıkılıp düşünceye kadar dik duracaktım.

- Haydi Serko, dedim atıma, kımılta biraz! Azıcık sinirlendik, o kadar. Karamsar düşüncelerle vakit kaybetmeye hakkımız yok, iş beklemez.

*

* *

Ertesi gün şafakta uyandım, her zamankinden daha erken kalktım. Akşam yatağıma girdiğim zaman

kesin bir karar almıştım: Gerekirse dörde bölünecek, kan ter içinde kalıncaya kadar çalışacak, ama kimsenin bana sataşmasına, bağırmasına, sövmesine izin vermeyecektim. Sonunda hiçbirinden aşağı kalır yanımlı olmadığımı gösterecektim onlara.

Önce traktörlerin yakıtını getirdim ve depoları doldurdum. Sonra su arabasına atlayıp kaynağa gittim. Traktörler işe başlamadan radyatörlerin suyunu tamamladım. Bu işleri yaptıktan sonra kahvaltıya yetişmek için koştum. Kahvaltıdan sonra bir dakika bile kaybetmeden su arabasını alıp yine kaynağa gidecektim. İşler şimdilik tasarladığım gibi yürüyordu.

Bu sırada, ufukta, beyazımsı hafif sisler arasında, güneş kendini belli etmeye başladı. Yine de doğmakta acele etmiyordu. Sanki güneş, uçsuz bucaksız Anarkay bozkırını baştanbaşa aydınlatmaktan, onu kucaklamaktan korkar gibi, yavaş hareket ediyordu. Sonra kendini gösterdi, biraz yükseldi ve tatlı ışınlarını saldı. Bozkırda güneşin doğuşundan daha güzel ne olabilir? Şimdi bozkır mavi bir okyanus gibi dalgalandıktan sonra durulmuştu. Orasında burasında uçuk yeşil, açık sarı lekeler vardı.

Ey Anarkay! Ey görkemli bozkır! Niçin susuyorsun? Neler düşünüyorsun? Yüzyıllardan beri gizlediğin sırlar nedir ve gelecekte ne olacaksın?

Basit bir su taşıyıcısı olmam hiç umurumda değil benim. Bir gün bu makinelere, bu topraklara ben hükmedeceğim. Çünkü bu iki traktörle burada yaptığımız, işin sadece başlangıcı. Bir yerlerde okuduğuma göre, Anarkay'da toprakaltı suları çokmuş. Büyük büyük nehirler varmış yer altında. Bu, belki sadece bir tahmindir. Ne olursa olsun, insanların bu toprakların susuzluğunu gidereceğine, Anarkay'ın yemyeşil bağlarla, bahçelerle donanacağına, serin sular akıtan arkların açılacağına, rüzgârların burada altın başakları dalgalandıracağına gönülden inanıyorum ben. Köyler, şehirler kurulacak bu topraklarda. Ve çocuklarımız, torunlarımız buraya "Bereketli Kutsal Anarkay Toprakları" diyecekler. Ve, yıllar yıllar sonra, buraya benim gibi bir delikanlı geldiği zaman, hiç kuşkusuz o, bütün günlerini bozkırda, arabayla su taşıyarak geçirmeyecek, kara cahil bir zorbanın küfürlerine de maruz kalmayacak. Yine de o delikanlıya imrenmiyorum, çünkü buraya önce ben geldim!

Arabayı durdurdum ve doğan güneş ışınlarıyla yıkanan engin bozkırı seyre daldım. O anda dünyanın en mutlu, en güçlü, hatta en güzel insanı bendim. Kutlu ol ey Anarkay ülkesi, kutlu ol!

Güneş şimdi ufukta yusuvarlak, kocaman, pırıl pırıldı.

Gün iyi başlıyordu. Hiç olmazsa motorlar durup beni beklemiyor, suyu zamanında yetiştiriyordum. Ama akşama daha çok vardı ve neler olacağı bilinmezdi.

Kaynağa gidip gelişlerimden birinde, koyun kuzu karışık küçük bir sürüye rastladım. Sürünün başında genç bir kız vardı. Kaynağın deresinde koyunları suvaran kız, onların kaynak başında oluşan gölcüğe girmelerine engel olmaya çalışıyordu. Nereden çıkıp gelmişti bu kız? İki başlı şu tepenin arkasındaki otlakta, çobanların oturduğu o küçük mezrada yaşıyor olmalıydı. Yüzü hiç yabancı gelmese de onu tanıyamıyordum. Herhalde bir dergide gördüğüm Çinli bir kızın resmine benzetmiştim onu. O resimdeki kızın da tıpkı onun gibi bir kısa perçemi vardı. Belki bu yüzden tanıyormuşum gibi geldi bana.

Önce, hiç konuşmadan baktık. Onun orada bulunması benim için nasıl beklenmedik bir olaysa, benim orada bulunmam da onun için öyleydi. Ben hiç şaşırmamışım ve acelem varmış gibi arabadan atladım ve kovayla fiçıyı doldurmaya başladım.

Bu sırada koyunlar suya kanmışlardı. Kız onları toplayıp uzaklaştırmaya çalışırken yanımdan geçti ve bana sordu:

- Bu kaynağın adı ne?

Kovayla su aldığım ve bulandırdığım gölcüğe bakarak biraz düşündüm. Bu çevrede tek kaynak olsa da bir adının olması gerekirdi. Ona bir ad düşünürken suyun yüzeyi biraz duruldu, ama az aşağısı hâlâ bulanıktı. Genç kıza dönerek cevap verdim:

- Deve Gözü.
- Deve Gözü mü?

Kız, yüzüne düşen perçemini alnına doğru kaldırarak gülümsedi:

- Güzel bir ad! Gerçekten de deve gözüne benziyor, düşünceli bir deve gözüne...

Böylece konuşmaya daldık. Meğer o da bizim oralardanmış. Tarih öğretmeni Aldiyarov'u bile tanıyordu. Burada, bu engin bozkırın ortasında, sevgili öğretmenimin adını bu genç kızın ağzından işitmek ne güzel bir şey! diye düşünüyordum. Belki o da onun etkisi altında kaldığı için gelmişti Anarkay'a. Benimle aynı sınıfta değildi. Okulu bir yıl önce bitirmiş ve şimdi de burada çoban yardımcısı olarak çalışıyormuş.

- Bizim otlaktaki kuyuların suyu biraz tuzlu, diyordu kız. Buralarda bir kaynak olduğunu söylediler. Hem akarsu göreyim, hem de koyunlara gerçek suyu tattırayım diye geldim. Kuzular büyüyünce sürüye katacağız, sonbaharda da dönüp okumaya, üniversiteye gideceğim...

- İleride ben de düşünüyorum üniversiteye gitmeyi, ama ben makine bölümünde okumak istiyorum. Beni buraya traktörde çalışmak için gönderdiler ama, görüyorsun işte... diye su fıçısını gösterdim. Sonra da ekledim: Geçici olarak yardım ediyorum, bu iş için başkasını gönderecekler...

Bu sözlerim gerçekten çok abartılı idi ama ağzımdan nasıl çıktığını anlayamadım. Yalanlarımdan öyle utanmıştım ki, dayanılmaz bir ateş hissettim yanaklarımda. Ama aynı anda donup kaldım.

- Hey üniversiteli! Şimdi gelir yüzünü gözünü patlatırım ha! diye bir haykırmaya duydum. Abakir'in her zamanki küfürleriydi kulağıma gelen.

- Aa, geciktim! dedim telaşla.

Kız bir şey anlamamıştı:

- Ne oluyor orada? dedi.

- Hiç. Suyu hemen götürmem gerekiyor da...

Genç kız koyunlarını alıp yola koyuldu. Abakir ise traktörün üzerinde ayağa kalkmış, tarlanın öbür ucundan, yumruklarını da sıkarak bar bar bağıırıyordu.

- Geliyorum işte, geliyorum! Ne bağıırıp duruyorsun! Hiç olmazsa başkalarının yanında bağıırmaz insan, diye mırıldandım. Öfke ve umutsuzlukla atı hızla sürdüm.

Fıçıdaki su çalkalanıyor, taşıyor ve beni tepeden tırnağa sıırılsıklam ediyordu. Çalkansın, dökülsün! Bir damla su bile kalmasın isterse! Artık dayanamazdım bu duruma...

Abakir sürücü yerinden atladı, geçen defaki gibi yine üstüme yürüdü. Ben de dizginleri çekip arabayı durdurdum:

- Eğer böyle bağıırıp çağırmaya devam edersen işi bırakır giderim! dedim.

Bu çıkışım karşısında önce biraz şaşırdı. Sonra "Vay! vay! vay!" diye başladı küfür yağdırmaya:

- Bu Anarkay sen yokken de vardı sümüklü üniversiteli! Sen gidince yok olacak değil. Defol git! Cehenneme kadar yolun var! İn o arabadan! Demek dişlerini göstermeye başladın ha! Baldırı çıplak üniversiteli! Pis köpek!

Arabadan atlayıp indim, kamçıyı traktörün gerisine fırlattım ve çektim gittim.

- Dur Kemal! Gidemezsin! Nereye gidiyorsun, dur! diye bağıırıyordu Kalipa.

Ama bu beni etkilemedi, adımlarımı daha da hızlandırdım.

Abakir Kalipa'ya çıkıştı:

- Bırak defolup gitsin, tutmaya çalışma onu!

- Vahşi bir hayvansın, canavarsın sen! Gördün mü yaptığımı!... diye Kalipa ona suçunu anlatmaya çalışıyordu.

Uzun süre onların birbirleriyle atıştıklarını duydum.

Hiç durmadan uzaklaşıyordum. Nereye gittiğim önemli değildi. Çevrede in-cin yoktu ve bütün yollar açıktı benim için. Kaynağın, kampın, sonra o kadın heykelinin yanından geçtim. Yüzyıllardan beri beline kadar toprağa gömülüp duran heykel kadın, boş ve karanlık gözleriyle kötü kötü bakıyordu bana.

Buralardan bir an önce uzaklaşmaktan başka bir düşünce yoktu kafamda. Olabildiği kadar çabuk uzaklaşmalıydım. Lanet Anarkay da arkamdan baksın dursundu. Duygusuz, cansız görünen Anarkay bozkırı da uzayıp gidiyordu önümde. Tepeler, tümsekler, vadiler, çevremdeki her şey şimdi bana tiksinti veriyordu. Nereden geliyordu bu ölgün, üzgün monotonluk? Saldırıya uğrayan, aşağılanan ben, acı pelin kokusuna gömülen bu geniş düzlükleri arşınlamaya mecbur muydum? Nereye bakarsam bakayım cansız bir çöl görüyordum. İnsanların ne işi vardı böyle yerlerde? Yeryüzünde başka toprak mı yoktu? Sabah güneş doğarken kurduğum hayaller şimdi bana pek saçma ve gülünç geliyordu.

- Al sana pelin kokulu bozkır! Al sana Anarkay ülkesi!

İçimdeki güçsüzlüğü, yılgınlığı, yalnızlığı hissederek kendimle de alay ediyordum.

Başımın üzerinde yüksek, çok yüksek bir gökyüzü, çevremde uçsuz bucaksız bir düzlük vardı. Ve ben kendimi küçücük, yapayalnız, bilmem nerelerden kalkıp buralara düşmüş, sırtımda pamuk ipliğinden örülmüş bir kazak, ayağımda keten çizme, başımda ise yıkana yıkana rengini atmış bir kasketle pek zavallı görüyordum.

Önümde yol yoktu, bir patika bile yoktu. Yürüyordum. “Nasıl olsa bir yerlerden demiryoluna çıkarım, traverslerden yürüyerek küçük bir istasyona ulaşırım” diye düşünüyordum. Orada binerdim bir yük katarına ve insanların gittiği yöne giderdim...

Arkamda nal sesleri ve bir atın pofurdamasını duyduğum zaman dönüp bakmadım bile. Herhalde Sorokin idi bu. Ondan başkası olamazdı. Şimdi bana birtakım nutuklar atacak, beni caydırmaya çalışacak sanıyordum. “Onun da cehenneme kadar yolu var, gelmeyeceğim işte!” diyordum kendi kendime.

- Dur bakalım! diye seslendi Sorokin yumuşak bir sesle.

Durdum. Sorokin, köpükler içinde kalmış atıyla yanıma geldi. Kırılmış kaşlarının altından, beni bir süre sessizce süzdü. Sonra çantasını açıp içinden kırmızı bir kâğıt çıkardı. Bu, benim komsomol yol kâğıdımdı. Buraya gelişimde büyük gurur duyarak vermiştim bu belgeyi ona.

- Al, bunu burada bırakıp gidemezsin! dedi sakın bir sesle.

Bakışlarında ne küçümseme vardı ne suçlama. Bana acıymıyor, kınamıyordu. Uzun zamandan beri beklenmedik olayların her türlüüne alışmış, sorumluluğunu bilen ciddi bir adamın bakışları vardı yüzünde. Sorokin, kızıl kılların kapladığı yorgun, terli yüzünü eliyle silerek:

- Bak, durağa çıkmak istiyorsan şu derenin sağından yürü, diye eliyle bana o tarafı gösterdi ve sonra atının başını çevirip yavaşça yürüdü gitti.

Neye uğradığımı şaşırmış, ardından bakakalmıştım. Beni niçin azarlamamış, kalmamı niçin istememişti? Atının üzerinde niçin öyle yorgun, bıkkın görünüyordu? Karısı ve çocukları çok uzaklardaydı. Ve o, yapayalnız, yıllardan beri bu bozkırda dolaşıp duruyordu. Nasıl bir adamdı bu? Onu bu Anarkay çölünde tutan neydi?

Neden bilmem, hiç düşünmeden ben de arkasından yürümeye, peşinden gitmeye başladım.

Akşam çadırda toplandık. Herkes susuyor, yalnız ocakta yanan ateşin çıtırtıları duyuluyordu. O soğuk suskunluğun suçlusu bendim. Sorokin'in asık suratından bir şeyler söylemeye hazırlandığı belliydi. Sonunda konuştu:

- Ee, ne yapacağız şimdi? diye bir söz attı ortaya.

- Ne olmuş, Anarkay'a tufan mı bastı? diye cevap verdi Abakir alaylı bir sesle.

O öyle deyince Sadabek sessizce yerinden kalktı ve çadırdan çıktı. Geçen günkü kavgadan sonra Abakir'le konuşmuyordu ve şimdi de tartışmaya katılmak istemediği anlaşılıyordu. Pullukçu olan kardeşi de kalkar gibi yaptı ama sonra bundan vazgeçip oturdu yerine.

Abakir onunla da geçinemiyordu. Bir gün, benim ricam üzerine, Sadabek'in traktörüne bağlı pulluğu akşama kadar benim kullanmama izin vermiş, o da benim arabamla su taşımıştı. Eskirep biraz gecikince Abakir ona da bağırıp çağırmış, ama Eskirep altta kalmamıştı, o da dövüşmesini biliyordu. Oysa benden sadece üç yaş büyüktü.

Abakir'e kimse cevap vermedi. Yine kendisi konuştu:

- Yapılacak ne var ki? Sorumlu olan, suçlu olan, işi bırakıp gidendir. O cevap versin.

- Mesele kimin suçlu kimin suçsuz olduğunda değil, dedi Sorokin onun yüzüne bakmadan. Söz konusu olan genç bir adamın geleceğidir ve şimdi onun ne iş yapacağıdır.

- Onun geleceği miymiş söz konusu olan! diye alaya aldı Abakir. Böyle mekteplilerin geleceğine çok önceden karar verilmiş zaten. Beş para etmez, hiç işe yaramaz insanlar bunlar (Eliyle adam sen de! der gibi bir işaret yaptı). Kendin karar ver Sorokin, ne iş gelir ki bunların elinden? Biz alın teri dökerek buğday yetiştirirken, onlar, bu üniversiteliler, on yıl, belki daha fazla okurlar. Yiyeceklerini, giyeceklerini, ayakkabılarını biz temin ederiz. Sonuç ne? Ne öğreniyorlar okulda? Pulluktan, makineden anlamazlar, bir ata hamut geçirmeyi, hatta bellemesini bağlamayı bile bilmezler... Onun gibiler için ben niye ter dökeyim? Onların okumuşluğunun bana ne yararı var? Biraz taş heykelleri bilirler işte! Ama hiçbir işten çıktıkları yok. Mademki ellerinden bir şey gelmiyor, defolup gitsinler, burada öylelerinin işi yok! Sana gelince, Sorokin, sakın üzerime düşme. Ben hiç nöbet değiştirmeden çalışıyorum, anam ağlıyor. Bak, çok ciddiym, işe yaramıyorsam yarın çeker giderim, izimi bile bulamazsınız. Her zaman söyledim, şimdi de söylüyorum. Bana bıraksalar bu okumuşların topunu birden...

Sorokin onun yüzüne bakmadan:

- Yeter! diye sert bir şekilde sözünü kesti. Sen söylemesen de biliyoruz bunları. Sorunumuz o değil şimdi. Kemal, sen söyle bu konuda ne düşündüğünü?

Hemen cevap vermedim. Abakir'i dinlerken sözlerinde az da olsa gerçek payı bulunduğunu anlamıştım. Ama bunu öyle bir kin ve nefretle söylüyordu ki! Ne sebep vardı buna? Sanki elim yok muydu benim? Bir çolak mıydım? Yoksa okumuş olmamda mıydı suç? Bu yüzden mi bir şeyler öğrenemiyordum? Hiç anlamıyordum bunları. Yine de, olabildiği kadar sakın bir sesle Sorokin'e cevap verdim:

- Ben buraya pullukçu olarak geldim. Bu benim için önemli. Hamut takma, belleme kayışını bağlama işine gelince, şimdi bunları da yapıyorum. Herkes biliyor bunu, Abakir'in kendisi de biliyor. Su taşıma işine devam edebilirdim. Ama artık yapamayacağım. Prensip olarak yapamam!

- Ama burada başka iş yok ki, dedi Sorokin.

- Öyleyse ben de giderim, diye cevap verdim.

Kalipa bana bakarak derin bir iç çekti ve sonra şöyle dedi:

- Kemal, ben pullukçuluğu sana bırakır, su taşıma işini üzerime alırdım ama bunu da sen

istemezsin...

Beklenmedik bir şeydi bu. Bana iyilik olsun diye mi böyle söylemişti yoksa Abakir'den rahatsız olduğu, bana sövüp sayarken utanç duyarak her zaman onu yatıştırmaya, kabalığını, ayıbını örtmeye çalışmaktan bıktığı için mi, bilmiyorum. Her ne içinse böyle söylemişti ve ben de hiç düşünmeden:

- İsterim! diye cevap verdim birdenbire.

Çadırın içini yine sessizlik kapladı. Şimdi yine ocaktaki ateşin çıtırtısından başka bir ses duyulmuyordu. Hepsi şaşkın şaşkın bana bakıyor, aklımı başıma toplayıp bu karardan vazgeçmemi istiyorlardı sanki. Çünkü ben, benden nefret eden, beni bir kaşık suda boğmak isteyen adamın insafına terketmiş olacaktım kendimi. Ben de susuyordum. Söz ağzımdan çıkmıştı bir kere. Sorokin soran gözlerle yüzüme baktı:

- Emin misin? İstiyor musun bunu?

- Evet.

- Benim için farketmez, dedi Abakir ocağa tükürerek. Ama uyarıyorum, en küçük bir kusurunu görsem binerim tepene, bilmiş ol!

Loş çadırdaki soğuk gözleri meydan okur gibi parlıyordu.

O ana kadar suskun duran Esirkep kendini tutamadı:

- Ne demek “en küçük kusurunu görürsem!”. Daha işe başlamadan ne diye korkutuyorsun çocuğu? Pekâlâ yapar bu işi, çok becerikli. Bir gün benim pulluğumda çalıştı ve çok iyi becerdi.

- Sana soran oldu mu, kendi işine baksana sen. İşimizi biliriz biz. Traktörden ve çalışmaktan sorumlu olan benim...

Sorokin, Abakir'in konuşmasını sert bir çıkışla kesti:

- Kes artık, yeter! dedikten sonra bana döndü:

- Yarın sabah işe başla!

Kalkıp çadırdan çıkarken ekledi:

- Şimdi yatıp uyuma zamanı...

O gece, hemen hemen gözüme hiç uyku girmedi. Nasıl başedecektim Abakir denilen bu herifle? Bugüne kadar onunla ancak arada bir karşılaşılıyorduk, ama yarın sabahdan itibaren gece gündüz beraber olacaktım. Pullukçuluk görevi beni korkutmuyordu. Sadece sabır ve dayanıklılık gerektiriyordu bu iş. Traktörün bir an bile durmaması için, pulluk bıçaklarını araziye göre çabuk indirip kaldırmak gerekirdi, o kadar. Ama bundan başka da işlerim olacaktı. Malzemelerin bakımından tutun da tamirine kadar her şeyde sürücüye yardım etmek zorundaydım. Abakir'e yanlış bir anahtar, uymayan bir somun, yanlış bir civata ya da başka bir şey verdin mi kıyamet kopardı...

O gece, Aldey'in de gözüne uyku girmediğini farkettilim. Karanlıkta kalkıp yanıma oturdu, başımı okşadı:

- Hiç de doğru karar vermedin Kemal, dedi, onunla hiç uyuşamazsın. Sen iyi yürekli, kin tutmayan bir çocuksun, ama ne yapsan yaranamazsın ona. Herif senin postunu istiyor, canını çıkaracak, burnundan getirecek...

- Ona yaranmaya hiç niyetim yok, postumu kapmasına da izin verecek değilim, dedim.

- En iyisini yine kendin bilirsin, diye mırıldandı.

Sonra derin bir iç çekerek kendi köşesine çekildi.

Daha ilk günden çatıştık Abakir'le:

- Pulluğun üzerinde uyur da bıçakların arasına düşersen hiç karışmam ha! dedi işe başlarken.

Uyumayı düşünmekten başka işlerim vardı benim. Sinirlerim son derece gergindi. İş tam olarak, hiçbir aksaklığa, eksikliğe fırsat vermeden, bütün dikkatimle, bütün gücümle yapmaya hazırdım. Bir de uyuklayıp pulluğun altına düşebileceğimi düşüneceksem, işi hemen bırakmak en iyisiydi.

Gerçekten de bacaklarımı açarak oturduğum yerin altında, toprağı aktaran çelik keskiler, bıçaklar vardı. Birbiri ardına ama bıçak boyu yana açılarak sıralanmışlardı. Toprağı kesip yarıyor, otlu dumanlı topraklar yana devriliyordu. Traktör hiç durmadan tırtıllı tekerlekleriyle pelin otlarını eze eze gidiyordu.

Abakir bir defa bile dönüp ardına bakmıyor, benimle hiç ilgilenmiyordu. Ben de onun dik ve kalın ensesinden başka bir şey görmüyordum. Sanki bu duruşuyla, benim pes edeceğimi mi yoksa dayanacağımı mı sınamak istiyor, ya da bana öyle geliyordu. Hiç kuşkusuz, traktörü hiç durdurmadan ve hızlıca sürmesinin sebebi de beni iyice yorup pes ettirmektir. Arkalıksız, yaysız demir bir oturma yerinde, egzoz dumanı ve toz toprak içinde kalarak oturmanın ne kadar güç bir şey olduğunu bilen bir kişi varsa o da Abakir idi. Ama ben yine de asla pes etmeyi düşünmüyordum. Pulluğun lövyesine sınıksı yapıışmış, sinirlerimle, gözlerimle, kulağımla ve bütün gücümle kendimi işe veriyordum. Bütün bu süre içinde ben de ağzımı açıp tek kelime söylemedim. Traktörü isteyerek taşlı yerlerden sürdüğü, pulluk sürekli olarak izden ayrıldığı halde hiçbir şey demedim. Çizgiden çıkan bıçaklar çakmak taşlarına çarparak kıvılcım ve duman çıkarıyor, yerimde hop durup hop kalkıyor, düşmemeye çalışıyordum. Akşam üzeri Abakir traktörü durdurduğu zaman, o güne kadar hiç duymadığım kadar yorgun hissettim kendimi. Ağzım kurumuş, kulaklarım toz toprakla dolmuştu. Hemen orada yatıp uyumak geliyordu içimden. Ama yerimden kalkmadan Abakir'in emirlerini bekledim.

Başını sürücü kabininden çıkararak bağırdı:

- Pulluk bıçaklarını kaldır!

Traktörü sürülen tarladan çıkarıp durdurdu, yere inip pulluğa yaklaştı, eğilip, bıçakların körelip körelmediğine baktı. Sonra emretti:

- Bunları değiştir, körelmişler, sabaha hazır olsun!

- Peki, dedim, yedek demirleri bırak ve traktörü pulluktan uzaklaştır biraz.

Söylediğimi yaptı ve başka tek kelime söylemeden konaklama yerine doğru yürüyüp gitti. Arkasından bakarken anladım ki, bu adama çok kızıyordum ama aynı zamanda imreniyordum. Hiç yorulmamış gibi, sallana sallana, rahat rahat yürüyordu. Benim canımı çıkarmıştı ama doğrusu, kendisi de bir an bile durup dinlenmemişti. Bu hayvan herif işte böyle çalışmasını da biliyordu.

Biraz dinlendikten sonra, kuru ot toplayarak kucak kucak pulluğun yanına taşıdım. Geceleyin bütün bıçakları değiştirecektim. Bunun için aydınlık olsun diye yakacaktım o otları. Koca bir yığın olmuştu. Bundan sonra yemek yemek için ben de gittim kamp yerine.

Ah sevgili, iyi yürekli Aldey! Ben bana ayırdığı etli irmiği hiç ses çıkarmadan atıştırırken büyük bir üzüntü ve şefkatle bakıyordu yüzüme. Ben ise acele ediyordum. Ondan, gerektiği zaman kullanmak için bulundurduğumuz feneri istedim.

- Ne yapacaksın feneri? diye sordu onu bana uzatırken.

- Pulluğun bıçaklarını değiştireceğim.

Aldey Abakir'e çıkıştı:

- Bu da ne demek oluyor, bu kadarı da fazla. Bu çocuğun bu kadar horlanmasına, ezilmesine izin

veremem.

- Sen istediğin kadar izin verme, umurumda değil! dedi Abakir karanlık köşesine yerleşerek.
- Sen karışma, dedi Sadabek karısına. Kemal ne yapacağını bilecek yaşta.
- Pekâlâ öyleyse, biz de sana yardım ederiz. Haydi Eskirep, kalk gidelim...

Kalipa benimle gelmek için ayağa kalkarken:

- Hiç zahmet etmeyin, dedim, tek başıma üstesinden gelirim ben.

Bundan sonra çadırdan çıktım ve fenerle yolumu aydınlatarak pulluğun olduğu yere yürüdüm.

Gece, koyu karanlık ve sessizdi. Önce hızlı hızlı kaynağa kadar giderek su içtim. Gölcük, kaynaktaki hafif fişirtıyla çevreye bir huzur ve serinlik veriyordu. Mat bir aydınlıkla gölcüğün dibi de görülüyordu ve o haliyle koyu düşüncelere dalmıştı sanki. Gerçekten de deve gözüne benziyordu. Aynı anda, çoban yardımcısı o genç kızı andım. Adını sormaya bile fırsat bulamamıştım. Şimdi neredeydi o perçemli sevimli kız?

Pulluğun yanına gelince hiç vakit kaybetmeden işe koyuldum. Pulluk demirlerini gücümün yettiği kadar yukarı kaldırdım, ateşi yaktım. Fenerin de çok yararı oldu. Civataları söküyor, somunlara takıyor ve sonra kaybolmasınlar diye kasketime koyuyordum. Hemen hemen bütün geceyi pulluğun altına uzanıp çalışarak geçirdim. Somunları yerine oturtmak oldukça zordu, üstelik biçimsiz, pek uygun olmayan yerlere koydukları için kolay sökülüyordu. Öte yandan ateş de gittikçe zayıflıyor, ışık vermiyordu. Bu yüzden ara sıra pulluğun altından çıkıp üfleyerek ateşi canlandırmaya çalışıyordum. Aradan kaç saat geçtiğini bilmiyorum ama, bütün bıçakları değiştirtinceye kadar bir dakika bile dinlenmedim. Sonra, bir siste dolaşır gibi traktöre kadar yürüdüm, uyumak için sürücü kabinine girdim. Yığılıp kalmışım orada. Ama ağrıları, kanayan parmaklarımin sızısını bütün gece duydum.

Sabahleyin erkenden Kalipa uyandırdı beni.

- Kemal, ben radyatörün suyunu koydum, gel su dökeyim de sen de elini yüzünü yıka, dedi.

Bana hiç soru sormadı, bu da hoşuma gitti. İnsanın sızlanması her zaman iyi bir şey olmuyor. Yıkandıktan sonra bana küçük bir paket içinde yiyeceğimi ve bir şişe de carma verdi. Carma, kavrulmuş buğdayla yapılan hafif ekşi bir içecektir. Carma çok iyi geldi bana. Şüphesiz, beni her zaman gözetten Aldey hazırlamıştı bunu.

Daha sonra Abakir de geldi ve hiçbir şey söylemedi. Zaten söylenmesine, sataşmasına fırsat vermemiştim. Traktörü pulluğa yanaştırdı, bağlama halkasını geçirdim ve tarlayı sürmeye başladık. Ama o gün pulluğun üzerinde daha sağlam oturuyordum. Mademki ilk sınavı başarıyla vermiştim, sonuna kadar götürebilirdim bu işi.

Önümde, sürücü kabininde, yine o dik ve kalın ense vardı. Traktör yine tırtıllı tekerleklerinin şakırtısı, motorun gürültüsüyle hiç durmadan ilerliyordu... Ben de bir gün önce olduğu gibi, kaldırma koluna sımsıkı yapışarak oturuyordum yerimde.

Öğlenleyin Abakir birdenbire motoru susturdu:

- İn aşağı, biraz mola vereceğiz! dedi.

Traktörün gölgesinde, yerde, hiç konuşmadan oturuyorduk. Abakir, dişlerinin arasında sıkı sıkı bir sigara içti. Sonra iş tulumunu ve gömleğini çıkardı. Elbiselerin üzerinde güneşlenmeye yattı. Kaslı, kalın ve yağlı bir sırtı vardı. Benim canım da güneşlenmek istedi. Gömleğimi çıkardım, tam yere serip üzerine uzanacağım sırada, Abakir, sıcaktan pelte gibi olmuş asık suratını bana çevirdi ve emretti:

- Sırtımı kaşı!

Onun emrini hemen yerine getireceğimi sanmış, ağırlaşan kafasını ellerinin üzerine koymuştu.

Ben hiçbir şey söylemeden duruyordum.

Başımı kaldırmadan, tehdit eder gibi omuzlarını oynatarak:

- Ne dediğimi duymadın mı? diye bağırdı.

- O söylediğini yapmayacağım.

- Ben de yapacaksın diyorum!

Kollarıyla sürüklenerek bana yaklaştı:

- Hadi, bekletecek misin daha?

Biraz geri çekildim:

- Her zaman “Ben bir işçiyim, herkesi ben beslerim” diye böbürlenirsin. Sen sadece çalıştığın için işçisin, aslında sende ruh yok, işçi ruhu yok. Sen bir bey, bir paşa olmalıymışsın!

- Olmak isterdim elbet, sen de benim canımı sıkıyorsun ha!

Ve birden burnuma bir fiske vurdu.

Ben yumruklarımı sıkıp üzerine yürüdüm. Sanki o da bunu bekliyordu. Son günlerde iyice biriken hınç ve kiniyle, korkunç bir yumrukla beni yere yuvarladı. Dizlerimin üzerinde güçlkle doğruldum. Öfkeden kudurmuş gibiydim, gözlerim hiçbir şeyi görmüyordu. Bir daha atıldım üzerine. Ama, hemen hemen her yumrukta yere indiriyordu beni.

Demir gibi yumruklarını indirdikçe:

- Yumruklarımın gücünü göreceksin, tadını anlayacaksın! Ruhum var mıymış, yok muymuş, onu da anlayacaksın! diyordu.

Ben de her düşüşte ayağa kalktım, tek kelime söylemeden hınçla saldırdım. Ben hep yüzüne vuruyor, o hayvan ağzını dağıtmaya çalışıyordum, o ise karnıma, göğsüme, kaburgalarım indiriyordu yumruklarını.

Son düşüşte sendeleyerek, gücümü yitirmiş halde yine saldırdım. Ama bu defa, koca kolunu, kasabın satır vururken yaptığı gibi hıklayarak olanca gücüyle enseme indirdi. Ve ben boylu boyumca yere uzandım kaldım. Bağırarak, inlememek için dudaklarımı ısırıyordum.

- Yat bakalım, yat! Üniversiteli! Toprağı kokla biraz, nasıl kokuyormuş öğren! dedi ve patlayan dudaklarındaki kanı tükürüp derin bir soluk aldıktan sonra ekledi: Bak bakalım, taş heykeller üzerine nutuk atmaya benziyor muymuş?

Sonra gidip, dövüşürken çiğnenen elbiselerini aldı, tozunu silkti. Görevini yapmış, dersini vermiş bir insanın rahatlığıyla giyinmeye başladı.

Her şeye rağmen bu kavgayı asıl kazananın ben olduğumdan onun da hiç şüphesi yoktu. Gerçi o balyoz gibi yumrukları yeyip yere serilen bendim. Bu kavgada ben, hak için, gerçek için dövüşmek gerektiğini anlamıştım. Sizi dövenle dövüşmenin bir görev olduğunu da anlamıştım. İşte benim zaferim bu idi...

Abakir, giyinirken ve iş tulumunu sırtına geçirirken ben de biraz dinlenmiş, kendime gelmişim. O motoru çalıştırınca hemen kalkıp giyindim, pulluktaki yerime oturdum.

Traktör, patırtılar, gürültülerle, kaldığı yerden tarla boyunca ilerlemeye devam etti. Şimdi karşımda, sürücü kabininde yine o kalın ense vardı. Ve ben de pulluğun kaldırma koluna sımsıkı yapışmış bir pullukçu idim.

Günlük hayatımızda bazı değişiklikler olmuştu. Kamyonlara yükleyerek, çift atıyla birlikte bir araba göndermişlerdi bize. Ekilecek tohumlar tarlalara bu araba ile taşınacaktı. Arabayı sürececek bir adam da gönderilmişti. Böylece, su taşıyıcısının işi de kolaylaşmış oluyordu. Tohum ekme işini öbür traktörü kullanan Sadabek ile Eskirep yapacak, Abakir ile ben tarla sürmeye devam edecektik.

Çok önemli bir haber daha:

Birkaç gün önce, öğle yemeğinden sonra, arabayla tarlaya giderken, kaynağın yanında çoban yardımcısı kızı gördüm. Atlayıp indim arabadan. Araba sürücüsü dizginleri çekip atları durdurmak istedi ama Abakir engel oldu ona:

- Oyalanma, geç kalıyoruz, sür! dedi asık suratla.

Genç kıza doğru koştum. O da koyunları bırakarak bana doğru yürüdü. Ama yanına kadar gitmedim: İşe vaktinde yetişmek için arabayı kaçırmamalıydım.

- Merhaba! diye bağırdım.

- Merhaba! diye cevap verdi o da durarak.

Onu gördüğüme çok sevinmiştim ama ne söyleyeceğimi bilemiyordum.

- Artık su arabasıyla görmüyorum sizi. Şimdi ne iş yapıyorsunuz orada?

- Artık traktörde çalışıyorum! diye cevap verdim biraz böbürlenerek. Orada, ta oradaki tarlada çalışıyoruz! Kusura bakmayın, hemen gitmeliyim..

- Koşun, gidin, dedi el sallayarak.

Arabaya doğru koşmaya başladım. Bir ara durup geri bakmaktan da kendimi alamadım. Genç kız aynı yerde duruyor, beni seyrediyordu. Araba beni beklemedi ama ben çok sevinçliydim ve kuş gibi uçuyordum sevincimden. Kızın bana el sallaması ve bozkırın bahar havasında koşmak ne güzel şeydi! Ne büyük mutluluktu!

Ertesi gün tarlanın yakınına kadar geldi. Küçük bir tümseğin üzerinde durarak kuzuları, koyunları otlatıyordu. Bir dakikalığına da olsa yanına gitmeyi, onunla konuşmayı çok istiyordum ama, Abakir izin vermezdi ki! Böyle şeyden anlayacak adam mıydı? Onun için hiçbir şey söylemedim ona.

Sonraki gün kız yine yakınıımızdaki bir tepede görününce Abakir ile ben, büyük bir gürültü ile çalışan traktörün yanındaydık. Abakir motorun bilmem nesine bakıyor, ayar yapıyordu.

- Ne dolanıp duruyor bu kız buralarda? diye sordu Abakir.

- Bilmiyorum.

- Adı neymiş?

- Adını da bilmiyorum.

- Hadi oradan mektepli! dedi alaylı bir sesle.

Böyle derken ‘tuh sana!’ der gibi yere tükürdü ve tümsekte duran kıza bir göz attı:

- Fıstık gibi kız ha!

Ona öfkeyle baktım.

- Hadi artık geç yerine! diye tersledi beni.

Yerime geçtim ve işe koyulduk.

Bu sırada çoban kız da koyunlarını aşağı doğru sürmüş, tarlaya yüz metre kadar yaklaşmıştı. Ah bir yanına varsam, onunla oturup konuşsak, ya da sadece seyretsem onu, o güzel perçemini!

Traktör birden durdu. Abakir kabinden başını çıkararak beni çağırdı:

- Lövyeyi sabitleştir ve gel buraya!

Niçin olduğunu çok merak etmiştim. Yanına vardım. İş sırasında beni kabine sokmazdı hiç. Oysa şimdi kendi yerini veriyordu bana:

- Geç şuraya otur, traktör sürmesini öğren.

Şaşırmıştım. Hiç ummadığım, beklemediğim bir şeydi bu. Ne oluyordu bu adama? Yoksa artık bana iyi davranmaya mı karar vermişti? Hiç düşünmeden sürücü koltuğuna oturdum. Söyleyeceği her şeyi yapmaya hazırdım.

- Önce şu pedala bas. Tamam. Vites kolunu şöyle şuraya getir. Tamam. Şimdi yavaş yavaş pedalden ayağını çek. Vites kolunu bırakma...

Motor çalıştı, yürüdü, dosdoğru gitmeye başladı. Sevinçten nefesim kesilecekti nerdeyse. O anda başka hiçbir şey yoktu aklımda. Başka hiç mi hiç bir şey ilgilendirmiyordu beni. Tek bir şey düşünüyordum: Traktörü çalıştırmak ve bu makinenin her şeyini öğrenmek! Uzun zamandan beri istediğim, hayal ettiğim bir şeydi bu. Ve işte şimdi direksiyon benim elimdeydi ve onu ben yürütüyordum. Tırtıllı tekerlekleriyle toprağı pençeleyerek takırtılar, şakırtılarla ilerliyordu traktör. Bu traktörün, bu makinenin bir parçasıydım ben şimdi. Bütün dikkatimi yapacağım işe, neyi nasıl hareket ettireceğime vermiştim.

Tarlanın ucuna gelince başarılı bir dönüş yaptım. Pullukta bir pullukçu oturmadığı için geride sürülmedik ya da kötü sürülen yerler bırakıyordum ama bunun pek önemi yoktu o sırada. Anarkay'da toprak çoktu nasıl olsa. Ben şimdi traktör sürmesini öğreniyordum ve önemli olan buydu!

Böylece tarlanın bir ucundan öbür ucuna gittik geldik. Artık yüreğim korkudan küt küt atmıyordu ve kendime güvenim ise iyice artmıştı.

Abakir, sesini iyice duyurmak için kulağıma bağırdı:

- Hadi Üniversiteli, izden ayrılmamaya çalış. Ben biraz seni yalnız bırakacağım, bir şey olursa motoru hemen durdur...

Traktör yürümeye devam ederken atlayıp indi, üstünü başını düzelterek çoban kızın olduğu yere doğru yürüdü. O sırada kız çok yakınımızdaydı. İşte o zaman anladım Abakir'in asıl amacını. Beni sürücü koltuğuna oturtmasındaki art niyet buymuş demek!

Abakir şimdi kızın yanındaydı ve pek neşeli, pek rahat gevezelik ediyordu onunla. Niçin keyfi yerinde olmasın ki? İş yürüyordu, traktör uzakta değildi gerekince koşup gelebilirdi!

Abakir'in bu oyunu hiç hoşuma gitmedi. Ama aynı zamanda sevinçliydim. Traktörü ben sürüyordum çünkü. Sürücü koltuğundan o genç kıza el sallayarak bir çift tatlı söz söylemeyi ne kadar isterdim! Ama Abakir oradaydı, kara çalı gibi duruyordu aramızda. Kıza neler anlatıyordu acaba ve kız ona ne cevap veriyordu? Bu adama yüz vermese, ondan uzak dursa çok iyi ederdi...

Genç kız sürüsünü toplayıp gidinceye kadar traktörü tam birbuçuk saat ben sürdüm. Abakir dönüp geldiği zaman, kızıdan yüz bulup bulmadığını anlamam mümkün olmadı. Her zamanki kibirinden başka bir şey yoktu yüzünde. Bıyık altından sırtarak bana:

- Hadi bakalım mektepli, yerine geç! dedi omuzuma vurarak.

Hiçbir şey söylemeden traktörden atladım.

Genç kız ertesi gün yine geldi. Abakir beni bir kere daha sürücü koltuğuna oturtarak kızın yanına gitti. Kız hiç gelmese çok daha iyi olurdu. Ben traktörden ayrılamıyor, onların konuşmalarına da ilgisiz kalamıyordum.

Onların bulunduğu yöne kaygılı bakışlar fırlatarak "Nasıl etsem, ne yapsam da uyarsam kızı? Ona hiç yüz vermemeli, hiç konuşmamalı... Ama, insanların birbirleriyle konuşmalarını nasıl yasaklıyorsunuz? Karşısındakinin nasıl bir insan olduğunu kendisi anlamalı..." diye düşünüyordum.

Bu defa kız orada fazla kalmadı. Koyunlarını topladı ve hiç ardına bakmadan hızlı hızlı uzaklaştı oradan.

“Beni bağışla tatlım” dedim içimden. “Oradan çabuk uzaklaşmakla çok iyi ettin. Bir gün seninle yine karşılaşacağız. Eğer buralara bir kere daha gelirsen traktörde kalıp seyretmeyeceğim seni. Koşup yanına geleceğim. Ama şimdi durma git, uzaklaş perçemli güzel kız...”

Bir defa daha karşılaşmak umudum boşuna idi. Kız bir daha hiç gelmedi oralara. Tam üç gün, ikimiz de onun gelmesini bekledik durduk. Tabii birbirimize ondan hiç söz etmiyorduk. Abakir her zamankinden daha kaba ve sert davranıyordu. Bana yine kin ve nefretle baktığını çok iyi anlıyordum gözlerinden. Ama, artık ben de nefretimi gizlemiyordum ondan. Kızı gücendirecek, kızdıracak şeyler söylediği besbelliydi. Onu bu adamın şerrinden, kabalığınan koruyamadığım için kendimi suçlu buluyor, çok rahatsız oluyordum. Kendi kendime söz verdim: İlk fırsatta kızı arayıp bulacak, onunla açıkça, yürekten, her şeyi konuşacaktım. Bu fırsatı hep aradım, karşılaşacağımız günü umutla, sabırsızlıkla bekledim durdum.

İşte o günlerden birinde tarlada yağmura tutulduk. Sağnak ansızın bütün şiddetiyle geldi. Dolu ile karışık bir bozkır sağnağı idi bu. Bir anda su birikintileri oluştu. Uğul uğul inen damlalar bu birikintilerde sıçrayıp kabarcıklar meydana getiriyordu. Yağmur böyle şiddetli yağıyordu ama Abakir yine durdurmuyordu traktörü. Aksine, her zamankinden daha hızlı sürüyordu. Yağmur altında sıırıslık olmuştum, titriyordum ve bir kere bile dönüp bana bakmıyordu.

Sürülen ve suyu emen toprak pulluğun bıçaklarına topak topak yapışıyordu. Çamurlar sıçırıyor, dizlerime kadar çıkıyordu. Sonunda ıslak kesekler tırtıllara yapıştı ve dönmelerini iyice güçleştirdi de durmak zorunda kaldı. Durduğu zaman koltuğuna yaslanıp bir sigara yaktı ve keyifli keyifli oturdu. Herhalde gidip yanına sığınmam için yalvarmamı bekliyordu. Ama artık yağmurdan kaçmama hiç gerek kalmamıştı. Sıırıslık olmuştum nasıl olsa, yağmur iliklerime kadar işlemişti. Yerimden inmedim. Yağmur sularıyla üzerimdeki çamurları sile sile oturdum orada. Yağmurdan korumaya çalıştığım tek şey, not defterimdi. Okuduğum kitaplardan çıkardığım notlar vardı o defterde. Onu ıslanmaktan ve çamurdan korumak için çizmemin koncuna sokmuştum.

Yağmur, başladığı gibi ansızın dindi. Hemen ardından gökyüzü açıldı. Gökyüzü yıkanmış, durulmuş, pırıl pırıldı şimdi. Anarkay bozkırı şimdi daha da genişlemiş, daha da büyümüş gibiydi. Anarkay’ın üzerinde, büyük bir gökkuşağı oluştu. Evrenin en güzel, en tatlı renkleriyle bütün bozkırı kucaklıyordu. Gök maviydi, saydam ve masmavi... Gökkuşağı sayısız renkleriyle ışıldıyor, pelin kaplı otlar da pırıl pırıl, ıslak ıslak parlıyordu.

Toprak çok çabuk kuruyordu. Üzerimde, gökyüzünde, bir kartalın, geniş güçlü kanatlarını açarak süzüle süzüle döndüğünü gördüm. Sanırdınız ki onu o kadar yükseklere çıkaran kendi gücü, o büyük kanatları değil de, toprağın güçlü nefesi, yukarı doğru yükselen sıcak hava akımlarıydı.

Yeni, büyük bir güç doğdu içimde. Yeniden dünyaya gelmiş gibiydim, Anarkay üzerine yeniden güzel düşler kurmaya başlamıştım. Evet, şimdi ben bu topraklara daha sağlam basıyordum ayaklarımı. Düşüncelerime kimse gölge düşüremez, bozkırın güzel ve mutlu geleceğine inanmamı kimse engelleyemezdi. Bir şair değildim, ama okul gazetesinde bazı şiirlerimi yayınlamışlardı. Şimdi de not defterimi çıkarmış, o güzelliğin verdiği ilhamla aklıma gelen dizeleri yazmaya başlamıştım:

Kurday Yaylasının ardında

Yüzyıllardır ayak basmamış bir diyar,

Kışın kar fırtınalarının dolaştığı,

Yazın yakıcı sıcakların kavurduğu bir ülke var:

Anarkay bozkırı uzanır buralarda...

Biliyorum, inanıyorum ki o gün gelecek,

Anarkay pelinlerle kaplı bir bozkır değil,

Bir bolluk, mutluluk ülkesi olacak...

Kargacık burgacık bir yazıyla karaladığım bu dizelerin bir değeri olup olmadığını düşünecek halde değildim o anlarda. Beni üzen başka bir şey vardı: İçime dolup taşan duyguların yüzde birini bile anlatamamıştım. Kurduğum düşleri, duygularımı daha iyi dile getirmek için kafa yorarken, biri, elimden defteri çekip aldı. Dönüp baktım:

- Ne o, aşk mektubu mu yazıyorsun? diye alaylı alaylı gülüyordu Abakir. Demek kızın gönlünü şiirlerinle çececeksin?

Yerimden hiddetle fırladım:

- Ver o defteri! Sana ait olmayan bir şeyi okumak hiç de iyi bir şey değil!

- Bana akıl mı öğreteceksin! İyi olsun olmasın, okurum ben. Hem neyin iyi olduğunu da bilirim. Çek elini!

Traktöre koşup bir tornavida aldım ve üzerine yürüdüm:

- Yaa, öyle mi?

Abakir önce beni tehdit etti:

- Dur, biraz dur, yoksa karışmam!... Aa, ne saçma şeyler bunlar! Delilik!

Defterimi geri verdi. Bir an sonra da koca bozkırda yankılanan bir kahkaha attı. Kahkaha değil, kişneme idi bu, anırma idi!

- Anarkay ülkesiymiş! Kah! kah! kah! Ne kadar aptalmışsın meğer! Gerçekleri olduğu gibi görmeleri için senin gibilerin hepsini toplayıp getirmeli buraya. Ne işin varmış bu Anarkay'da! Kah! kah! kah! Demek daha nasıl bir yer olduğunu anlamadın burasının. Kışın burda kal da bakalım aynı türküyü söyleyebilecek misin? Bak nasıl bir hava, nasıl bir şarkı söylersin o zaman!

- Ne yapacağımı sen söyleyemezsin bana! İster kalırım, ister giderim. Sen kendi durumunu düşünsen daha iyi edersin..

- Düşünecek ne varmış benim durumumda? diye bana daha da sokuldu: İstedğim zaman istediğim yere giderim, nereye gitsem ekmeğimi çıkarırım!

Tam uzaklaşırken bir şey hatırlamış gibi durdu, sonra bana iyice sokuldu. Öfkeli, boğuk bir sesle:

- Bak mektepli, dedi, o kızı aklından çıkar, ona yaklaşayım deme sakın... Yoksa seni gebertirim!

- Bunu ileride görürüz!

- Tekrar ediyorum, aklına bile getirmeyeceksin o kızı!

Birdenbire acıdım ona. Kendisinden başka türlü düşünen herkese kin ve nefret duyan bu adama bir merhamet uyandı içimde. Çok sakın bir sesle cevap verdim:

- Sen toy bir çocuk değilsin. Bazen çok doğru şeyler söylüyorsun ama bilerek değil, körü körüne söylediğin lâflar bunlar. Şunu bilmelisin ki, hiç kimse bir başkasının düşünmesine, bir şeyi arzu etmesine ya da hayaller kurmasına engel olamaz. İnsanları hayvanlardan ayıran da işte bu düşünme, hayal etme özellikleri, düşünme yetileridir.

Sözlerimin bir etkisi olup olmadığını bilmiyorum ama, hiç sesini çıkarmadı. Traktöre yaklaştı, yerine oturup birden marşa bastı. Motor yavaş yavaş çalışmaya başladı. Artık işe koyulmanın zamanı gelmişti.

İşte o andan itibaren de ben düşlerimden hiç ayrılmadım. Bunlar benim düşlerimdi. Onlar üzerinde durmaya yeniden hak kazanmıştım. Artık beni hiç terketmiyor, içimde daha da açılıp büyüyorlardı.

Akşam, herkes yatmaya hazırlanırken çadırdan çıkarak kaynağa doğru yürüdüm. Beni oraya bir şey

çekiyordu sanki, ayrıca yalnız kalmak da istiyordum.

Gökyüzü bütün yıldızları kucaklayacak kadar geniş değildi. Bu yüzden ufuklardan taşıyor, yeryüzüne dökülüyorlardı sanki. Ama birçokları, belki benim tepemde bulunanların hepsi, gelip kaynağa inmişlerdi. O küçücük gölcükte ıslıl ıslıl yanıyorlardı. Ve gölcük de gökyüzü kadar derin görünüyordu o haliyle. Yıldızlar suyun yüzünde öyle ışıldıyorlardı ki, onları oradan kova kova alıp kıyıya dökmek geliyordu içimden. Yıldızlar, kıvrım kıvrım akan dere ile beraber de akıyor, dipteki taşları aydınlatıp parlatıyorlardı. Akıntısız, durgun olan yerlerde ise, göklerdeki kadar derin ve parlaktılar. Bozkırdaki bu kaynağın sularına baktıkça, onu, insan ruhunun aydınlandığı, sonsuz hayallere daldığı, bütün evreni içine alıp yansıttığı zamanlardaki haline benzettim.

Kaynağın başında oturuyor, çevreye bakıyor, karanlık ve sessiz bozkırı dinliyor, bütün benliğimle duyuyordum. Şimdi bozkır benimdi, içimdeydi, onu hayallerimle süsleyerek yeniden yaratıyordum. Ama kime anlatabilirdim bu düşlerimi, bu düşüncelerimi? Kiminle paylaşabilirdim? Nedenini açıklamak zor ama, bu duygularımı, bu düşüncelerimi paylaşabileceğim insanın, ancak adını bilmediğim o güzel perçemli kız olabileceğini düşündüm o an. O beni anlardı, duygularımı paylaşırdı. Kimbilir, belki onunla ilk defa burada karşılaştığımız ve kaynağa “Deve Gözü” adını verdiğimiz için böyle düşünüyordum.

Şimdi neredeydi acaba? Kendisini düşündüğümü biliyor muydu? Yakında bu toprakları sürme işini bitireceğiz. O zaman onu bulup buraya, bu kaynağın başına getireceğim. Ona bu Anarkay ülkesini anlatacağım. Şiirle değil elbet (o dizeleri okuyacak olsa bana güler). Anarkay bozkırının geleceği hakkında ne düşündüğümü basit konuşma diliyle anlatacağım ona.

Kalkıp gitmeden önce, ıslıl ıslıl yıldızlarla donanmış gökyüzünü bir kez daha kucakladım bakışlarımla. Gözlerimin de sevinçten, baktığım yıldızlar gibi ışıldadığını hissediyordum. Ama, tümseğin üzerinde, yüzyıllardan beri dikilip duran, belli belirsiz biçimdeki o kadın heykelini gördüm. O anda onun tek gözüyle ve kımıltısız, kayıtsız bakışlarla seyrettiğini düşündüm.

Ay doğmuş, epeyce yükselmişti. Birden, sürülmüş tarlanın ötesinden, iki karaltının ürkek adımlarla yaklaştığını gördüm. Bozkır ceylanlarıydı bunlar. Nereye gidiyorlardı? Kuşkusuz kaynağa, su içmeye. Ceylanlar tarlanın kenarına gelince durdular. Tuhaf şekilde kabartılmış, demir ve mazot kokan bu toprağa girmekten korkuyorlardı. Orada, ayın gümüş ışınlarıyla parlayan heykeller gibi, uzun süre hiç kımıldamadan kaldılar. Erkeğinin boynuzları vardı, dışisinin boyu biraz daha kısaydı. İkisinin de gözleri pırıl pırıl parlıyordu gecenin karanlığında. Dişi ceylan erkeğine iyice sokulmuş, tıpkı onun gibi ince boynunu dikmiş, kulaklarını kabartmış, şaşkın şaşkın bakıyordu... Ve herhalde korkular içinde kendi kendilerine soruyorlardı: “Ne olmuş bu bozkıra? Her zaman yürüdüğümüz yol nereye gitmiş? Hangi güç bu toprağın altını üstüne getirmiş?”

Ceylanlar sürülmüş tarladan geçmeyi göze alamadılar, geriye dönerek usulca uzaklaştılar. Kısa tüylü çevik vücutları, ayın hüznünlü ışıklarıyla parlıyordu.

Ceylanlar ürkmesin, rahatça uzaklaşsınlar diye, olduğum yerde bir süre kımıldamadan oturdum. Sonra kalkıp çadıra geldim. Karanlıkta yatağımı bularak uzandım, ama uzun süre gözüme uyku girmedi...

Gözüme uyku girmeden yatarken, fısıltılı konuşmalar duydum. Abakir’le Kalipa aynı yatakta yatıyorlardı. Belki ilk kez beraber olmuyorlardı ama ben hiç farketmemiştim. Kalipa, hıçkırıklarını duyurmamaya çalışarak ağlıyor, pek anlayamadığım bir şeyler söylüyordu.

Abakir uykulu bir sesle mırıldandı:

- Hadi kes artık. Biraz sabret, yakında şehre gideceğiz, orada her şey yoluna girer. Bir-iki gün

yatakta kalırsın, hepsi o kadar. Boş yere üzülmene ne gerek var?

Kalipa üzüntülü bir sesle cevap verdi:

- Benim asıl üzüldüğüm şey o değil, ben kendimden nefret ediyorum, tiksiniyorum... Senin gibi bir adama nasıl kapıldım? Neyini sevdim senin? İşte bunu anlamıyorum. Hiç olmazsa başkalarına azıcık yararın dokunsaydı bari... Bir köpek gibi bağlandım sana...

- Korkma, pişman olmayacaksın. İşler bitince seni de götüreceğim.

- Biliyorum, pişman olacağım, ömür boyu pişmanlık duyacağım, ama yine de geleceğim seninle. Yalnız kalmak istemiyorum...

- Şşt. Yavaş konuş. Yaklaş bana. Niye sokulmuyorsun. Sızlanıp duracağın yerde asıl.. aaa yastığı ıpıslak etmişsin...

Yorganı başıma çektim. Yüreğimi parçalayan bu konuşmayı daha fazla duymamak için uyumak istiyordum.

*

**

Güneş ısısını hergün biraz daha arttırıyordu. Sorokin de artık daha sık geliyordu bizi görmeye. Vaktimiz azdı. Sürülmüş yerler iyice kurumadan ekini ekmeli, işimizi bitirmeliydik. Sürülecek yeri bitirmek ve ekini ekmek için beş günümüz kalmıştı. Sorokin, ekinler kalktıktan sonra, sonbaharda hemen sürme işine başlayacağımızı, baharda yine ekim yapılacağını söylüyordu. Gelecek yıl birçok traktör gelecekmiş buraya. Sonra da bir TABOM (Tarım Aletleri Bakım ve Onarım Merkezi) kurulacakmış. Sorokin her şeyi düşünmüş, hesaplamıştı. Hiç durmadan bozkırın her yanını dolaşıyor, vadileri, tepeleri, çukurları inceliyordu. Bunları görüp tanımakla yetinmiyor, en küçük ayrıntıları bile iyice yerleştiriyordu kafasına. Bozkırdaki bir kum tanesini bile tanıyordu artık.

Çok sert geçen kış mevsiminde, kamyonlarla, uçaklarla hayvanlara yem taşıma işine de son verilecekti. Yem işini nasıl halledeceğini de düşünmüştü Sorokin.

Abakir'le ben, geç saatlere kadar toprak sürüyorduk. Geceleri tarlada yatıyor, sabah erkenden yine işe koyuluyorduk. İşimiz çok ağırdı ve bu yüzden Abakir'in bana sataşacak hali ve vakti kalmıyordu. Sanki beraber çalışmıyor, birbirimizi görmüyorduk. Bana şöyle bir dönüp bakmıyordu bile. Ama yine de karanlık gözlerinde bana karşı duyduğu kini, düşmanlığı okuyordum. Ben de ona aldırıyordum artık. İşimi yapıyor, hayallerimle yaşıyordum. Ben, o perçemli güzel kızı bulmak için, tepenin arkasındaki mezraya, çobanların yaşadığı o konaklama yerine gideceğim günü bekliyordum sabırsızlıkla.

O gün, bozkırda başka bir düzlüğü sürmeye başlamıştık. İnsan bir işi severek yapar ve başarıyla sonuçlandırır, yenisine başlamak gerçekten çok zevkli oluyor. Okulda, bir ödevi bitirip, yeni bir ödev tertemiz bir sayfadan başlamak da beni çok sevindirirdi. Sabahleyin erken kalkıp, çiğnenmemiş karda kendi ayak izlerimi bırakmaktan da çok hoşlanırdım. İlkbaharda dağ yamaçlarına çıkıp, henüz hiç kimsenin farketmediği kır lâlelerini toplamak bana büyük zevk verirdi. Bu yenilikte, bu tazelikte her zaman beni çeken, coşkular içine salan bir şey olurdu.

Anarkay'da, hiç işlenmemiş toprakta pulluğun açtığı ilk iz, yeni başladığım temiz bir sayfanın ilk satırı, ayak basılmamış taze karda bıraktığım izler ve dokunulmamış kır lâleleri gibi zevk veriyordu bana.

Pulluktaki yerime oturmuş, ayaklarımın altındaki bıçakların toprakta ilk izi açışlarını hayran hayran seyreliyordum. Pulluğun bıçakları kuvvetle yerin derinliğine saplanıyor, göz kamaştıracak

kadar ısıldıyor, kesekleri yavaşça yana aktarıyorlardı.

Birden, uçtaki keskinin altından bir şeyin parladığını, dalga üzerinde görünüp kaybolan balık gibi, parlak demirde ısıldayıp toprağın altına girdiğini ve kaybolduğunu farkettim. Hemen yerimden sıçrayıp indim, parlayıp kaybolan o şeyin olduğu yere koştum, toprağı eşeleyip, ağır, parlak, uzunca bir maden çıkardım. Öyle güzel, öyle parlak bir şeydi ve ben de öyle heyecanlanmıştım ki, kollarımı yukarı kaldırarak bağırdım:

- Altın! Altın!

Bağırمامı duyan Abakir dönüp baktı, sonra traktörü durdurup yere atladı:

- Nedir o bulduğun? dedi.

- Altın buldum Abakir, altın!? Bak!

Önce yavaş, sonra hızlı adımlarla bana doğru yürüdü. Bulduğum güzel şeyi avucunun içine bıraktım.

- Hadi canım! dedi.

Elindeki şeye evire çevire baktı, gömleğinin yenine sürdü. Boğuk bir sesle:

- Burada altın ne arar? dedi.

Ama heyecanlanmış, yüzü sapsarı olmuştu. Bulduğum şeyin çentiklerine girmiş toprakları tırnağıyla çıkardı. Sonra, tarta tarta yine baktı.

- Hayır, altın olamaz, diye, pek belli bir hoşnutsuzlukla bulduğum şeyi bana verdi.

Ben sinirlenmişim:

- Niçin olamazmış?! Baksana ne kadar ağır, en az sekiz yüz gram. Onikinci yüzyılda bu bölgeye Moğollar gelmişlerdi, ama daha önce Çin'i fethetmiş, yağmalamış, çok miktarda altın almışlardı. İşte onlardan kalmıştır bu altın!

Bulduğum şeyin gerçekten altın olmasını çok istediğim için böyle konuşuyordum. Öyle heyecanlıydım ki, söylediğim şeye yalnız kendimi değil, Abakir'i de inandırmaya çalışıyordum. Zaten onun da bunun altın olabileceği düşüncesiyle aklı başından gitmişti. Coşkulu coşkulu konuşmaya devam ettim:

- Bunun kaç yüz yıldan beri toprağın altında yattığını biliyor musun? Başka bir maden olsaydı şimdiye kadar çoktan paslanır, çürür giderdi. Ama bu paslanmamış, çünkü saf altın! Burada, bu Anarkay'da, bir zamanlar çok büyük savaşlar oldu. Hem de ne savaş! O zamanlar, Han kılıçlarının kabzaları altından olurdu. Bu parça da bir Han kılıcının kabzası olsa gerek. Bak istersen, insanın eline ne rahat oturuyor, ne rahat tutuluyor!

Abakir parçayı alıp tuttu, tarttı. Sonra:

- Altın olmasa bile anlayan kişilere göstermeli, meraktan kurtuluruz hiç olmazsa. Sen pullukta oturuyorsun, düşürüp kaybedebilirsin, benim yanımda dursun daha iyi, dedi.

- Peki, sende dursun.

Abakir, o ağır şeyi cebine koydu ve ağırlaşan cebini okşaya okşaya traktöre doğru yürüdü.

İşimize devam ettik. Ben, bulduğum bu şeyi, bir hatıra olarak öğretmenim Aldiyarov'a vermeyi düşünüyordum. Böyle şeyleri toplardı ve zengin bir koleksiyonu vardı. Herhalde bulduğum bu nesne hakkında çok ilginç şeyler anlatacaktı.

Sonra, yorgunluktan altını unuttum. Traktörün pek düzensiz, izden çıka çıka gidişine sinirlenmeye başlamıştım. Abakir çok tuhaf şekilde sürmeye başlamıştı traktörü. Bazen duracakmış gibi yavaşlıyor, bazen de birden gaz vererek kulaklarımı sağır edecek kadar gürültü çıkarıyordu. Egzostan yoğun bir kara duman çıkıyor, bu duman bulutu yayılıp pulluğa, bıçakların altına iniyordu.

Böylece akşama kadar çalıştık. Güneş batmıştı ama hava henüz kararmamıştı. Abakir birkaç kez, oturduğu yerden dönüp bana baktı. Kararsız, tuhaf bakışlardı bunlar. Sonra durdu:

- Buraya gel! dedi elini sallayarak.

Traktöre çıkıp kabine oturdum. Abakir'in yüzü sapsarıydı ve dalgın gözlerini de benden saklamaya çalışıyor gibiydi. Motor gürültüsünden güçlükle duyabildiğim bir sesle ve alnını silerek:

- Sana seslenecek gücüm kalmadı. Git pulluğun lövyesini sabitleştir, sonra gel biraz sen sür traktörü. Kendimi iyi hissetmiyorum.. hastalandım galiba. Biraz açık havada yürüsem belki iyi gelir...

- Peki, git, dedim.

Ben bıçakların yüksekliğini sabitleştirip dönünceye kadar Abakir traktörden inmişti. Yüzü sapsarıydı, iyice solmuştu. Tek kelime söylemeden kamburunu çıkararak ağır adımlarla uzaklaştı.

“Ağır hasta olduğu besbelli. Herhalde midesi ağrıyor, nasıl da birdenbire büzüldü” diye düşünüyordum. Sonra marşa bastım ve traktörü hareket ettirdim.

Traktör şimdi düzenli bir güçle ilerliyordu. Bir kere daha bana tabi olmuş, emrime girmişti. Her defasında olduğu gibi onu kullandığım için memnundum ve işimi iyi yapmaktan başka bir şey düşünmüyordum. Tarlanın ucuna geldim ve dönüş yaparak aksi yöne sürmeye devam ettim. Karanlık çökmeye, akşam serinliği kendini hissettirmeye başlamıştı. “İki tur daha yaptıktan sonra farları yakmam gerekecek” diye düşünüyordum. İşte o sırada, ilerideki yamaçtan birinin hızlı hızlı uzaklaştığını gördüm. Adam tepeye varınca aşağıya doğru koştu. Bir an için yalnız sırtı göründü. Sonra gözden kayboldu. Abakir idi bu! Nesi vardı? Nereye koşuyordu? “Belki ileride bir şey görmüştür” diye düşündüm. Ama koşamayacak kadar hastaydı. Çok tuhaf. Traktörü durdurdum, motorun sesini biraz kıstım ve başladım bağırmaya:

- Abakiiiiir! Abakiiiiir!

Cevap vermedi. O zaman motoru iyice susturdum ve yine bağırdım:

- Abakiiiiir! Nerdesin, cevap ver!

Akşam karanlığına bürünmekte olan tepelerden hiç bir ses çıkmadı, bana bir cevap veren olmadı.

Ya birdenbire kötüleşmiş, yere yığılıp kalmışsa, ya da acılardan kıvranıyorsa, kalkamıyorsa?! diye geçirdim aklımdan. Traktörden atlayıp onun gittiği yöne doğru koşmaya başladım. Tepeye kadar koştuktan sonra durup her tarafa baktım. Kimseler yoktu. Yine koşup daha yüksek bir tepeye tırmandım. İşte o zaman gördüm onu. Düzlükte, epey uzakta, hızlı hızlı gidiyordu.

- Abakiiiiir! Nereye gidiyorsun? diye olanca sesimle bağırdım. Ama o dönüp bakmadı bile. Az sonra da görünmez oldu. Sanki yer yarılmış, yutmuştu onu.

Orada bir süre öylece durdum. Sonra, şaşkın, kararsız adımlarla yürüdüm traktöre doğru. Ufukta, batan güneşin solgun ışıkları kayboluyor, şimdi karanlık, bütün tepeleri, düzleri sarıp kucaklıyordu.

Neye uğradığımı şaşırmıştım. Yürürken ayaklarım birbirine dolanıyordu. Karanlıkla birlikte çöken hüznü sessizlik bana birdenbire pek tuhaf, pek yabancı geldi. Bozkır sanki ayak seslerimi ve düşüncelerimi dinliyordu. Abakir'i düşünüyordum. Ona, bu bölgede gerçekten olup bitenleri anlattığım zaman, bana hiç inanmıyor, alay ediyordu. Sonra, o uğursuz altın parçası için uydurduğum şeyleri dinlerken aklı başından gitti. Ama yoo, hayır! Böylelerinin aklı başından gitmez. Buradan çekip gitmeyi çoktan kafasına koymuştu. Bunu bazen, sözün gelişi gibi, Sorokin'i korkutmak için de söylerdi. Zaten burada hiç kimse ile geçinemiyor, hiç kimseyi sevmiyor, herkesle kavga ediyordu. Ya Kalipa? Belki asıl kurtulmak istediği o idi. Kendisini seven ve hamile bıraktığı bu kadına ne ihtiyacı vardı? Ne yapacaktı onu? Belki haftalık ücretini almamış olsaydı kaçıp gitmezdi. Daha dün almıştı ücretini. Ayrıca fazla mesai karşılığı olarak da iyi bir para vermişlerdi. O, parasını hiçbir zaman

 adırdı bırakmaz, hep yanında taşırdı. Demek ki yalnız bir gün çalışmıştı ücretsiz olarak. Hele bulduğum o parça gerçekten altın ise!...

Kalipa'nın bar bar bağırdığını duyunca bu düşüncelerim yarıda kaldı.

- Abakiiiiir! Kemaaaaal! Neredesiniz? diye bağırıyordu kadın.

Gece  alışması için bidonla su getirmişti bize. Bana doğru yaklaşarak merakla, kaygıyla sordu:

- Nereye defolup gittiniz! Meraktan  atlayacaktım... Çok da korktum! Traktör terkedilmiş duruyor.

Bekliyorum, bekliyorum gelen yok!...

Ona ne diyebilirdim ki? Gerçeği söyledim:

- Abakir gitti, işi terketti Kalipa.

- Nee! Gitti mi? Ni...niçin? diye kekeleydi Kalipa boğuk bir sesle.

- Bilmiyorum.

Altından hiç söz etmedim. Abakir adına ben utanıyordum.

- Demek gitti ha?

Kısa bir sessizlikten sonra sert bir hareketle bidonu arabadan indirip yere bıraktı.

- Öyleyse niye getirdim ben bu suyu buraya? diye söylendi.

Ben bidonu alıp radyatöre boşaltırken, Kalipa başını traktörün kabinine yaslamış, acı acı ağlıyordu.

Çok  z lm şt m. Onu nasıl teselli edeceğimi bilemiyordum.

Kalipa'ya dönerek ve söylediğime kendim de inanmayarak:

- Belki dönüp gelir, ağlama Kalipa, dedim yavaş bir sesle.

- Ona ağlamıyorum ben, dedi hıçkırıklarını tutamayarak.

Sonra birden bana döndü. Yüzü sel gibi akan gözyaşlarıyla ıpıslaktı:

- İnanmıştım, umut bağlamıştım ona. İnanılacak, umut bağlanacak adam mıydı o! Nesine inanmış, nesine g venmiştim onun? diye öyle bir inledi, öyle bağırdı ki, bozkır bile yankı yankı inledi bu acılarla. Hı kırıklar arasında devam etti: " alışkan bir işçi diye düşündüm, zamanla yatışır, durulur, içindeki kötülükler gider sandım. İyilikle, sevgiyle yüreğini yumuşatmaya, hır ınlığını gidermeye çalıştım. Nerde onda o ruh! O anlayış! At da çok çalışır, ama insan her şeyden önce bir insan olmalıdır... Ancak o zaman yaptığı işten mutluluk duyar, ancak o zaman yaptıklarının bir anlamı olur. Oysa Abakir bunu hiç anlamadı... Geldiği gibi çekip gitti. Ah, ah! Benim için ne utanç verici, ne alçaltıcı bir durum bu!..."

şaşırmıştım, yüreğim parça parça olmuştu. Kalipaya acıyor, onun için çok üzülüyordum. Onun böyle bir adamı nasıl sevdiğini anlayamıyordum... Bu Abakir denen herif, Kalipa'yı terketmekle asıl mutluluğu da terketmiş olduğunu anlayacak olsa, Kalipa değil o ağlardı, kara kışta a  kalmış bir kurt gibi ulurdu.

Kalipa arabaya bindi ve başka tek kelime söylemeden gitti.

*

**

Anarkay bozkırını sakın sakın uyuyordu şimdi. Ta uzaklardan bir lokomotifin keskin düdüğü duyuldu. Tren, eğimli yoldan, küçük pelin demetleri arasından ağır ağır geliyordu. Belki Abakir de şimdi bir yük trenine atlamış gidiyordu bir yerlere.

Cehenneme kadar yolun var alçak herif! Senin yokluğunla Anarkay hiçbir şey kaybetmez, biz de seni unuttur gideriz, işimiz yarım kalmaz...

Onu bir daha düşünmek istemiyordum. Artık işe koyulmalıydım. Patırtısı, gürültüsü ile sessizliği bozan ve karanlığa korku salan traktörü hareket ettirinceye kadar epeyce uğraştım. Sürücü koltuğuna iyice yerleşip farları yaktım.

Şimdi bu makineden sorumlu olan bendim. Traktör benim buyruğumdaydı. Birden, o perçemli sevimli kızı hatırladım. O anda yanımda olmasını öyle yürekten istiyordum ki! Ona, pelin otlarıyla kaplı bu yabanıl bozkırda, çok güzel bir ülkenin kurulacağını anlatacaktım. Buna inandıracaktım onu. Bu güzel, görkemli ülke ANARKAY olacaktı.

Cengiz Aytmatov'un Eserleri

Elveda Gülsarı

Dişi Kurdun Rüyaları

Gün Olur Asra Bedel

Toprak Ana

Beyaz Gemi

Cengiz Han'a Küsen Bulut

Cemile - Sultanmurat

(Hikâyeler)

Kızıl Elma - Oğulla Buluşma -

Beyaz Yağmur - Asker Çocuğu - Deve Gözü

(Hikâyeler)